

Za dober začetek skavtskega leta

Tradicionalni izlet Kraškega stega SZSO

Foto Luca D'Errico

Papež je odprl sinodo o družini

Rad bi spomnil, da sinoda ni simpozij, govorilnica, ni parlament ali senat, kjer je treba priti do sporazuma. Sinoda je cerkveni izraz, to je Cerkev, ki hodi skupaj, da bi brala resničnost z očmi vere in s srcem Boga; je Cerkev, ki se sprašuje o zvestobi zakladu vere, ki zanjo ne predstavlja muzeja, ki si ga je treba ogledati in ne samo zavarovati, temveč predstavlja živ izvir, pri katerem se Cerkev odžaja, da bi odžejala in razsvetljevala zaklad življenja, so se glasile besede papeža Frančiška na začetku prve generalne skupščine 14. rednega generalnega zasedanja škofovske sinode v ponedeljek, 5. t. m. "Cerkev danes nadaljuje dialog, ki se je začel z naznanitvijo izredne sinode o družini in nedvomno že mnogo prej", je še poudaril sveti oče. "Toda spomnimo, da bo sinoda lahko kraj delovanja Svetega Duha le, če bomo udeleženci ponovno oblekli apostolski pogum, evangeljsko ponižnost in zaupljivo molitev", je še poudaril papež Frančišek. Nato je pojasnil, da se apostolski pogum ne pusti prestrašiti od zapeljivosti sveta, ki hočejo ugasniti luč resnice v srcih ljudi in jo nadomestiti z majhnimi in začasnimi lučmi. Prav tako se ne prestraši okamenelih src, ki kljub dobrim namenom ljudi oddaljujejo od Boga. Apostolski pogum prinaša življenje, ne naredi muzeja spominov iz našega krščanskega življenja.

Papež Frančišek je tudi ponovno poudaril, da sinoda ni parlament, kjer se, da bi dosegli soglasje ali sporazum, zatečejo k pogajanju ali h kompromisom. Edina sinodalna metoda je "odpreti se Svetemu Duhu z apostolskim pogumom, evangeljsko ponižnostjo in zaupljivo molitvijo". Za sinodo vlada izjemno pričakovanje, saj mora Cerkev najti sodobne odgovore za sedanjo družino, družbo, vedno v evangeljskem duhu in zavezana Kristusovemu nauku. Predvsem pa bo to sinoda, ki bo govorila o družini, osnovni celici naše družbe.

Zdravko Likar na "srečanju pod lipami"

"Vzdušje na meji ustvarjajo ljudje"

Zdravko Likar, načelnik upravne enote Tolmin, je politik in kulturnik z bogatimi dolgoletnimi izkušnjami, človek dialoga in mostov, vnet zagovornik prijateljstva med rojaki iz Posočja in zamejci v Furlaniji Julijski krajini. Z glavo in s srcem ter z jasno besedo ogromno dela za ljudi na meji med Slovenijo in Italijo, predvsem pa jih povezuje. Po rodu iz Kobarida, po izobrazbi politolog, opravlja funkcijo vladnega predstavnika na zahodni meji. Kot nekak "prefekt" skrbi za pospeševanje vestranskega razvoja na področju občin Tolmin, Kobarid in Bovec, kjer v 118 naseljih živi slabih dvajset tisoč prebivalcev. Iz njegove zamisli je pred 25 leti nastal znameniti Kobariški muzej, eden najbolj obiskanih slovenskih muzejev, pred 15 leti pa Fundacija Poti miru, ki ima iz leta v leto vse večjo mednarodno težo. Zaradi vsega tega je bilo v četrtek, 1. oktobra, Goričanom v posebno čast, da smo imeli v naši sredi tako imenitnega gosta, ki je v sproščenem pogovoru s časnikarjem Julijanom Čavdkom obudil spomin na celo vrsto oseb, dogodkov in drugih mejnikov v naši polpretekli zgodovini. V komorni dvo-

foto dpid

rani Kulturnega centra Lojze Bratuž je namreč sedel za mizo "srečanja pod lipami", ki sta ga organizirala goriški kulturni hram in Krožek Anton Gregorčič. Tudi ta večer je spadal v Socialni teden 2015, o katerem je uvodoma spregovoril predstavnik Socialne akademije in njegov vodja Janko Korošec.

DD

/ str. 6

POGOVOR Ivan Peterlin

V mladih je moč!

Tematike v zvezi z raziskavo, ki jo je Združenje slovenskih športnih društev v Italiji priredilo v sodelovanju s Slovrijem, ne bi obravnavali v celoti, če ne bi po intervjuju z nosilcem projekta, organizacijskim tajnikom pri ZSSDI Martinom Maverjem, povabili na intervju tudi predsednika naše športne krovne organizacije, Ivana Peterlina. Študija z naslovom Šola, družina in zunajšolske dejavnosti in podnaslovom Raziskava o jezikovnem sestavu in splošni angažiranosti mladih, ki obiskujejo šole s slovenskim učnim jezikom v tržaški in goriški pokrajini ter večstopenjsko šolo s slovensko-italijanskim dvojezičnim poukom v Špetru, ki je bilo letos nosilec uspele Prešernove proslave: ta je na odru tržaškega Kulturnega doma zaživela pod gelsom Skupaj zmoremo. Gospod predsednik, vprašali bi vas najprej to, kako ... s 'predsedniškega mesta' gledate na študijo z naslovom Šola, družina in zunajšolske dejavnosti, ki ga je Združenje slovenskih športnih društev v Italiji izdelalo v sodelovanju s Slovenskim raziskovalnim inštitutom? Na končni izdelek gledam pravzaprav z mešanimi občutki. Zelo sem ponosen, da nam je uspelo pripraviti in predstaviti javnosti temeljni dokument, ki brezkompromisno posega v

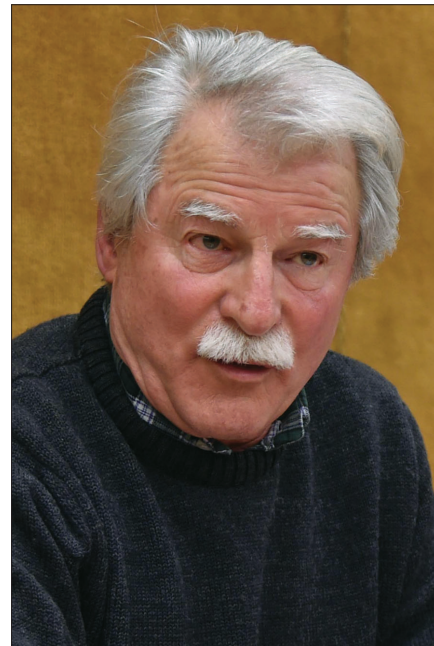
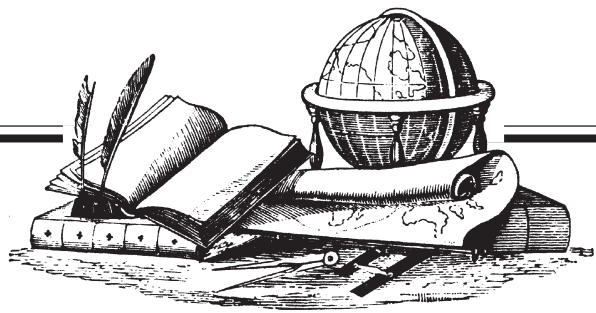

Foto Danijel

našo stvarnost, v naš vsakdan, v samo jedro našega obstoja. V meni raste prepričanje, da smo opravili res dobro delo. V isti sapi pa moram priznati, da sem ob izsledkih zelo zaskrbljen, saj sem mnenja, da je naša organizirana skupnost zelo oddaljena od resničnosti na območju, da se še vedno izogiba žgočim problemom, da ne daje objektivnih odgovorov, kako naj se sistematično lotimo nastajajočih problemov.

IG

/ str. 3

Živ spomin na stotnika in pisatelja Kornela Abela Od Krasa do Weimarja: da ne bi pozabili

V petek, 2. oktobra, so v Weimarju vdrali v kamniti tlak pred nekdanjo stanovanjsko vilo plemiške družine slikarja in genealoga Adolfa Von Veldna (1863-1932) v ul. Freiherr-vom-Stein-Allee 10 dve medenasti plošči, kakršne v Nemčiji in drugih evropskih državah poznajo kot *Stolpersteine* ali *kamni spotike*. Nemški umetnik in slikar Günter Demnig je že pred dvema desetletjema dal pobudo, da bi pred stanovanjskimi hišami postavili obeležja, od koder so v nacističnem obdobju odpeljali judovske ljudi v taborišča. Na ploščo so vklesani imena in priimki žrtve holokavsta in datumi njihove smrti. Prav na ta dan je Klassik Stiftung Weimar, ena najpomembnejših nemških kulturnih ustanov, organizirala odprtje razstave knjig in dveh medenastih plošč, posvečenih dvema nedolžnim žrtvama nacističnega terorja, in sicer Else von Velden roj. Schadow (1864-1942) in Ester Maria Sara von Velden por. Abel (1887-1942). Ta se je leta 1915 v Weimarju poročila z avstro-ogrskim stotnikom in pisateljem Kornelom Abelom. Ta je leta 1934 izdal knjigo z naslovom *Karst, ein Buch von Isonzo - Kras, knjiga o Soči*, eno najbolj pretresljivih pričevanj o prvi svetovni vojni. Celotno dogajanje je avtor postavil na območje, ki gre od Vrha Sv. Mihaela do Doberdoba, Jamelj in devinskih klifov, Opčin in Trsta. Leta 2007 je

knjigo izdalo Društvo RAT-SLOGA PromoSKulturE in prvič v slovenščini izpod peresa prof. Daria Frandoliča predstavilo tragično usodo družine Kornela Abela. Sledile so še dodatne raziskave o tragični usodi te družine in leta 2015 je izšla v Innsbrucku v samozaložbi dopolnjena izdaja z naslovom *Časčen, pozabljen, preganjen: po izgubljenih sledovih Kornela Abela*. Avtorja knjige sta Helmut Marchhart in Dario Frandolič. Ester von Velden je v Weimarju dokončala svojo akademsko slikarsko pot in naslikala edino svojo do danes ohranjeno sliko: to je kraška pokrajina z ostrimi skalami, žicami in jarki ter Doberdobskim jezerom v ozadju. Slika o obdobju prve svetovne vojne na Krasu simbolično krasi naslovno stran moževine knjige. Direktor nemške kulturne ustanove v Weimarju Jürgen Weber se je pri iskanju legaliziranega ropa nacističnih oblasti proti Judom srečal z zaplombo zelo bogate knjižne zapeščine družine Adolfa Von Veldna (1863-1932). Iskanje zakonitih dedičev je bil povod, da je vstopil v zgodbo tudi pisatelj in stotnik Kornel Abel, čigar zadnje sledi so se izgubile prav v nekdanji ul. Ale-

xander Allee 10, danes Freiherr-vom-Stein-Allee, kjer so v petek postavili spominska obeležja. Ne smemo pozabiti, da je pisatelj Kornel Abel v svoji oporoki napisal, da hoče biti pokopan na slovenski zemlji, in sicer želi, da se njegov pepel raztrese pred romarsko cerkvijo Marije Device na Mengorah. Tam je avstrijski pisatelj in vojak preživel prvih pet bitk na Soči. V petek, 2. oktobra, ob 9. uri je na kamnitem pločniku pred nekdanjo vilo družine Von Velden najprej potekala kratka, a ganljiva slovesnost, ki se je nadaljevala v Goethejevem in Schillerjevem arhivu s predstavitvijo in branjem Abelinih del. Vse pa se je začelo pred nekdanjo porušeno cerkvico v Jamljah davnega I. 2005. Prav odprtje obeležij v Weimarju bi lahko dalo politični zagon, da bi podobno spominsko ploščo postavili tudi pred cerkvijo na Mengorah in tako simbolično pokopali pisatelja in stotnika Kornela Abela, o katerem do danes ne vemo, kje je njegov grob.

Predsednik SSO Bandelj pri nadškofu Mazzocatu "Videmska Cerkev je na strani Slovencev"

Videmski nadškof msgr. Andrea Bruno Mazzocato je v petek, 2. oktobra 2015, sprejel deželnega predsednika Sveta slovenskih organizacij Walterja Bandlja, ki ga je spremljal pokrajinski predsednik Riccardo Ruttar. Srečanje je bilo priložnost, da so videmskemu nadškofu predstavili novo vodstvo krovne organizacije, njene namene in dejavnosti. Predstavnika SSO sta se obenem zahvalila za prizadevanje, ki ga videmska Cerkev vlaga v priznanje in zaščito zavesti slovenske narodne in jezikovne skupnosti ter njene kulture. Predsednik Bandelj je poudaril prizadevanja za krščanske vrednote, ki označujejo SSO v njegovi teritorialni strukturi in programskih aktivnostih. "Podpora Cerkve je za nas te-

meljnega pomena", je potrdil predsednik SSO. Pokrajinski predsednik Ruttar pa je podčrtal, da je slovenska identiteta globoko zasidrana v vero in katoliško izročilo v Benečiji, Reziji in Kanalski dolini. "Cerkev nam je vedno pomagala in zavest, da nam stoji ob strani s svojim globokim sporočilom, je izrednega pomena v tem zahtevnem zgo-

stvarnost v Italiji. Msgr. Mazzocato je bil še posebno vesel knjige *"Benečija, kjer se velika in mala zgodovina srečata"*, ki jo je napisal Giorgio Banchig, ter dnevnika gospoda Antona Cuffola. dovinskem obdobju, ko hud demografski padec ogroža sam obstoj naše skupnosti", so bile njegove besede. Msgr. Mazzocato je v odgovoru zagotovil, da se videmska Cerkev ne bo umaknila ali zmanjšala svojih prizadevanj. O tem pričajo številni obiski pri majhnih skupnostih v Benečiji in Reziji, ki so zares maloštevilne in še posebno potrebne, da se jih spodbudi v upanju in vztrajnosti. "Ostajamo na območju. Časi se spreminjajo in potrebno je iskati nove poti, ki so bolj primerne, da se ohranijo lepe krajevne navade", je povedal nadškof in gosta seznanil s svojo udeležbo na procesiji sv. Marka v Idrijski dolini. Bandelj in Ruttar sta videmskega nadškofa povabila, naj obišče pokrajinski sedež SSO v Čedadu. V spomin na to prvo srečanje sta mu podarila nekatere knjižne izdaje, ki zadevajo slovensko stvarnost v Italiji. Msgr. Mazzocato je bil še posebno vesel knjige *"Benečija, kjer se velika in mala zgodovina srečata"*, ki jo je napisal Giorgio Banchig, ter dnevnika gospoda Antona Cuffola.

Oseben pogled čez "lužo" (7)

Tudi v Clevelandu se je začelo novo šolsko leto

V Clevelandu se poletje izteka in življenje se vrača v običajne tire. V obeh slovenskih župnijah, sv. Vida in Marije Vnebovzete, so se v sobotne šolske klopi vrnili mladi in mladi po srcu, ki želijo ohraniti ali se šele naučiti slovenščine. Obe župniji organizirata sobotni šoli za otroke od vrta do konca osnovne šole. Čez palec lahko rečemo, da imata obe župniji v vsakem razredu okoli deset otrok, ki jih učitelji, prostovoljci, ki za to žrtvujejo svoj prosti čas, učijo slovenskega jezika, zgodovine, književnosti, navad, velik poudarek je na petju. Nima smisla skrivati, da se jezik izgublja in tako ga je tudi v šoli vse težje učiti; vse bolj kot tekoči konverzaciji je potrebno poudarek dati učenju posameznih besed, fraz, pregovorov, verzov pesmi... Pomembno je, da mladi radi žrtvujejo svoje sobote in prihajajo v slovensko skupnost. Ko sem z osmošolci opravljaj intervjuje o njihovem doživljanju slovenstva, so mi prav vsi dejali, da želijo tudi svoje otroke pošiljati v sobotne slovenske šole. Malo za šalo, malo za res, le en fant je to argumentiral, "naj tudi oni tripijo, kot sem jaz, vsako soboto vzta- jati tako zgodaj zjutraj".

Prav sobotne šole navdajajo clevelandске Slovence z največ upanja, da se slovenstvo ne bo (tako kmalu) izgubilo. Mladi, ki končajo to dodatno šolanje, se namreč najpogosteje vključijo v dejavnosti, kot so mladinska folklorna skupina Kres in pevski zbor Mi smo mi. Šola v župniji sv. Vida dodatno ponuja tudi sobotno šolo slovenščine za odrasle. Za razliko od obeh šol za mlade, kjer so ude-

pa, ker so bili predniki prepričani, da so Avstrijci, Ogrji, Kranjci... Jezika se lahko učijo na treh zahtevnostnih stopnjah, tudi tukaj pa je velik pomen dan predvsem kulturi in spoznavanju miselnosti rojakov v domovini. Ob koncu dodajmo še, da v Clevelandu obstaja tudi druga dopolnilna možnost učenja slovenščine. Na clevelandski državni univerzi deluje Center za slovenske študije, ki je organiziran v obliki lektorata slovenskega jezika, kot jih ima Slovenija na številnih univerzah v za Slovence strateško pomembnih mestih. Le da v tem primeru polovico stroškov krije sama clevelandska univerza, kar le še dodatno kaže na ugled in pomen Slovencev za Cleveland. Možnost učenja na univerzi ima dve izbirni predmeti: slovenščino si kot izbirni predmet lahko izberejo študentje univerze, poleg tega pa so tečajni odprti za vse ostale zainteresirane zunanje udeležence. Nova možnost, ki se v tem okviru ponuja, pa je učenje preko spleta, katerega cilj je doseči tudi zainteresirane, ki se zaradi fizičnih razdalj predavavanj v živo ne morejo udeleževati.

Utrinek iz sobotne šole

Vaje mladinske folklorne skupine Kres

leženci predvsem potomci povojnih naseljencev, ki tudi doma še ohranjajo narodno zavest in vsaj deloma tudi jezik, je slika udeležencev v šoli za odrasle povsem drugačna. V veliki večini gre za potomce predvojnih izseljencev, v nekaterih primerih celo še iz 19. stoletja, ki iščejo svoje korenine. Niso redki takšni, ki do pred nekaj leti sploh še niso vedeli, da so slovenskega porekla, nekateri, ker jih to preprosto ni zanimalo, drugi

Povejmo na glas

Žalostno nagibanje k vojni

Žalostno je, da so vojne po svetu, žalostno je vojno stanje na Bližnjem vzhodu, žalostna je usoda Afganistana, Iraka, Sirije in nemara še bolj žalostno je, da smo kot razviti svet med poglavitnimi dejavniki tamkajšnjega spopada brez konca - ne smemo namreč pozabiti, da se je vse skupaj pričelo z 11. septembrom pred štirinajstimi leti. Vojna na Bližnjem vzhodu torej traja že celo večnost in sedaj je vanjo posegla še Rusija, kar odpira možnost nepredvidljivih scenarijev, med katerimi ni enega dobrega. Žalostno in res skrb zbujujoče pa je, da sta se vojaško dotaknili dve veseliti, medtem ko Evropa bolj ali manj sledi odločitvam Združenih držav Amerike. Novost je, da je vojaško vse bolj aktivna Rusija, saj ne smemo prezreti Krima in Ukrajine, tudi tam je uporaba sile več kot na dlani. Z eno besedo: nagibanje v vojno in ne nazadnje njena krepitev ter širitev so vse bolj otipljivi in ne obetajo nič drugega. Posebno zato, ker so prav v razvitem svetu na delu močni in slej ko prej sistematični poskusi kar najbolj prepričati lastno javno mnenje, da vojne na Bližnjem vzhodu pravzaprav ni in da je menda čudno, da ne rečemo skrivnostno, kako se k nam od tod zgrinja na tisoče in desetisoče beguncev. Javno mnenje, torej vsi mi, naj si z usodo oddaljenih držav ne belimo glave, in tako nam mediji pravzaprav ne poročajo, kakšne so tam daleč življenjske razmere. Niti slučajno ni mogoče na televiziji zaslediti reportaže - morda le v poznih nočnih urah -, ki bi prikazala, kako živijo danes ljudje

v Afganistanu, Iraku in Siriji, ko je kljub temu jasno, da v velikem obsegu prevladujejo ruševine, beda ter nepopisna revščina. Tovrsten molk nas seveda uspava, mi vendar z vsem tem nimamo nobene zveze, ker vojne v bistvu ni, kar s pridom izkoriščajo k trdi roki nagnjene politične sile. Le-te naravnost pozivajo, da bi se morali na Bližnjem vzhodu dosti močnejše vojaško angažirati in z vsemi sredstvi zaustaviti prihajajoče begunce - ti se ne umikajo pred vojno, ti so v najboljšem primeru ekonomski begunci, ki so si zaželeli boljšega in lepšega življenja. Skratka, poziv za več vojne tam in zavrnitev beguncev tukaj. Drugo veliko zavajanje, ki želi utišati naš etični čut in s tem soodgovornost, pa je zatiranje, kako so vojaške operacije, se pravi bombardiranja, tako izpopolnjene, da ni zaradi njih nobenih žrtv med civilnim prebivalstvom. To izjavlja sedaj tudi Rusija, sicer utišana poročila pa navajajo strašljive številke civilnih žrtv bodisi v Siriji, še prej v Afganistanu in Iraku. V vsakem primeru je zares in upravičeno žalostno, da so v veljavi tako močni navedeni mehanizmi, ki v popačeni meri zmanjšujejo posledice vojne in predvsem njeno grozečo naravo. Ta je uničenje in uničevanje in še enkrat uničenje in uničevanje, da o mrtvih ne govorimo, predvsem pa velika in velikanska zmaga zla, ki na ta način ubija dobro v človeku in krepi v njem mržnjo do sočloveka ter jo razpršuje na vse strani neba.

Janez Povše

S 1. strani V mladih ...

Kaj je ta študija pokazala glede na etnično podobo naše narodne skupnosti, glede na udeleževanje mladine v svetu športa in v ostalih izvenšolskih dejavnostih?

Študija nam jasno dokazuje, kako se je svet, v katerem živimo, v nekaj letih korenito spremenil. To ni več svet naših očetov, niti naš ni več: to je nov svet, svet z novimi dinamikami, svet, ki ga moramo strateško obravnavati povsem drugače. Tu gre za razmišljanje o tem, kako naj se spoprime z novonastalo situacijo, pri kateri ne gre zgolj za izvenšolsko dejavnost naše mladine. Govorimo o naših mladih in vseh odtentkih njihovega življenja, od šole preko glasbe, umetniškega udeleževanja do športa.

V uvodu knjige razmišljate o tem, da se je etnična podlaga naših družin močno spremenila, a si pred temi drugačnimi družbenimi in manjšinski danostmi raje zatiskamo oči ... Kaj nam torej prikazuje ta "drugačnost", kot jo sami poimenujete v uvodnem besedilu, zaradi katerih premikov je do te drugačnosti v zadnjih desetletjih sploh prišlo?

Drugačnost pomeni, da se naše narodnostno tkivo močno spreminja, globalizira, da pripadnost pravzaprav ni niti od daleč več nekaj samoumevnega in "danega", da se uporabi slovenskega jezika odzira prostor, in to na vseh ravneh, začenši s pogovorom o družini. O tem zelo jasno govorijo izsledki raziskave. Mi pa se pretvarjamo, da živimo v neki zeleni oazi sredi Bohinja in si vseh teh "drugačnosti" nočemo na glas priznati. Veste zakaj? Priznati dejstvo, da se je naša stvarnost spremenila in da se še spreminja, pomeni predvsem na novo ustvariti strateške prijeme, pomeni povsem spremeniti vse naše narodnostne vzgojne procese, pomeni posodobiti se in se spoprijeti z novimi nastalimi razmerami. Tega pa kar podzavestno nočemo storiti: nekaj jamramo, a vse ostaja pri starem. Akcije ni!

V zadnji številki Novega glasa smo objavili na intervju organizacijskega tajnika ZSSDI Martina Maverja, ki je bil hkrati osrednji nosilec projekta. V odgovorih je med drugim zapisal: "Podatek, da neslovensko govoreči, ki se prvotno vpišejo na naše šole in se nato izpišejo pred koncem kompletnega ci-

klusa, kaže po mojem na nekakšno nedoslednost. Kot prvo verjetno to, da ob vpisu v šolo ni jasna predstava o tem, kaj vpis v slovenske šole pomeni". Vprašali bi vas, kaj torej, po vašem mnenju, pomeni vpis v današnje slovenske šole. Poudarjam še enkrat izraz današnje, saj je raziskava pokazala, da je naša šola s slovenskim učnim jezikom oziroma populacija, ki jo obiskuje, dokaj različna od tiste, ki smo jo poznali pred 15 oziroma 20 leti.

Sam vpis nič ne pomeni, če se potem vsi obnašamo tako kot pred 15 ali 20 leti. Nekaj drugega je stopiti v današnje šole, soočiti se z neko novo realnostjo in se z njo spopasti. Pa to ni le zadeva šolnikov, staršev in tistih, ki šole obiskujejo, sploh ne! To je zadeva vseh, ki kujejo našo usodo. To je zadeva naših izvoljenih političnih predstavnikov, če v slovenstvo še verjamejo; je zadeva naših krovnih organizacij, vseh kulturnih ustanov, vseh dejavnikov našega organiziranega življa. Odrta vrata naših šol ne smejo pomeniti, da postaja naša šola laboratorij za učenje tudi slovenskega jezika. Odrta vrata bi morala predstavljati priljubljenost, da se soočiš z neko kulturo, ki te bogati in iz tebe dela evropskega človeka, morda človeka z več dušami, vendar človeka, ki zmora in mora vzljubiti tudi Prešerna, Cankarja, Rebulo in Pahorja.

Odrta vrata naših šol ne smejo pomeniti, da postaja naša šola laboratorij za učenje tudi slovenskega jezika

Martin Maver dalje razmišlja s temi besedami: "Obenem smo po mojem mnenju tudi vsi izvenšolski dejavniki nekoliko soodgovorni, saj mislim, da bi neka celostna ponudba pošolskih dejavnosti v slovenskem jeziku močno olajšala tudi učni proces v slovenskem jeziku. Zato pa bi morali šole, pošolske dejavnosti in vse, kar spada še zraven, stopiti skupaj in ustvariti strategijo in celosten projekt o tem, kako bi lahko naše ponudbe posodobili, jih popestrili in izboljšali". Kakšno vlogo naj pri tem ima ZSSDI?

Martin Maver ima popolnoma prav! Prav izvenšolski dejavniki postajajo ste-

ber, na katerega bi se morala naša narodnostna skupnost naslanjati. Slovenščini se bomo temeljiteje lahko približali prav tu, vzljubili jo bomo s pomočjo telesa, giba, recitacije, plesa, petja, glasbe. Vendar moramo imeti pri tem na razpolago primerno orodja. Ta "orodja" pa so vadiitelji, učitelji, trenerji, pedagogi, ki morajo biti primerno usposobljeni, da lahko potem nudijo vsestranske lekcije. Zato sem prepričan, da bi moralo biti novo poglavje v naših naporih za ohranjanje in bogatenje vseh dinamik naše manjšinske skupnosti prav vlaganje v izobraževanje kadra. O tem morajo razmišljati naši vodilni, ko odločajo, kam usmerjati sredstva iz zaščitnega zakona, in o tem bi morala razmišljati tudi matica!

Na predstavitvi študije, ki je bila v sredo, 23. septembra, v Gregorčičevi dvorani, ste izpostavili dejstvo, da "ta raziskava zadeva vse, se pravi celotno manjšino, njen politični, družbeni in vsestranski organizacijski ustroj: kako naj torej po vašem mnenju vodstvo manjšine – točneje krovnih organizacij SSO in SKGZ - uporabi izsledke te študije?

No, to pa res ni težko! Če je res, da obe krovnih organizaciji obvladujeta skoraj v celoti naše organizirano družbeno življenje, potem ni težko izrisati programske zasnove, ki naj omogočijo nadaljnjo rast naše skupnosti. Po mojem mnenju je večja težava v iskanju in pridobivanju na svojo stran tistih posameznikov in sredin, ki stojijo ob strani, ki so nekako "naši", a čakajo ... Recept je v dobri ponudbi! Ponudba mora biti kakovostna, vabljiva, prilagojena okusom in željam mladih sedanjega časa. Trmasto vztrajanje v kalupih, ki so bili dominantna prejšnjih desetletij, je napačno, saj pomeni stopicanje na mestu, pelje v stagnacijo in v izgintotje, ki je morda le vprašanje časa! Prepričan sem, da imamo v naši sredini ogromno sposobnih ljudi, ki bi zmogli ta kakovostni zasak. A treba je imeti pogum, izbrati "ta prave" in se pognati na delo: s programi in vizijo prihodnosti, seveda!

V kakšnem vidiku naj ZSSDI postane glede tega načrtovanja sogovornik krovnih organizacij?

ZSSDI je že sogovornik obeh krovnih organizacij in upam si trditi, da smo verodostojen in strokovno podkovan sogovornik. Ne dvomim, da lahko ustvarimo dobre delovne time, seveda če nas pri tem ženejo dobra volja, upoštevanje širine gledišč, strokovna podkovanost in

razum. Vse to pa ni odvisno samo od nas: usoda naše narodnostne skupnosti mora postati poglavitna skrb vseh komponent našega življa, in ko se o njej pogovarjamo in načrtujemo neke strateške smernice, potem moramo to početi brez fige v žepu!

Kako pa bo ZSSDI izsledke študije unovčil pri načrtovanju svojih prihodnjih strategij?

V tem trenutku je še prezgodaj, da bi lahko napovedoval kakršnekoli korake. O

Mladostni naboj je močan, je zanimiv, lahko ga usmerjaš, če ga znaš ob pravem trenutku začutiti in zaznati

tem moramo razmisliti, proučiti moramo strokovne analize, se o njih pogovoriti, jih globalno osvojiti in jih potem tudi uresničevati. Mi stopamo na to pot, saj smo se prav iz teh razlogov odločili za tako temeljito študijo.

Študija je pokazala, da se jezikovna politika ZSSDI v prid slovenščini obrestuje. Kako bo ZSSDI to prakso ohranil in jo razvijal ter širil v prihodnje?

Tudi to je res. Naša politika, da se posvečamo najmlajšim, da delovanje na tem področju zavestno podpiramo, da nas pravzaprav članska tekmovalna raven manj zanima, ima svoje prednosti in prinaša lepe rezultate. Seveda moramo po tej poti nadaljevati, in to s še večjim zanosom. Vendar potrebujemo pomoč: naš vzgojni kader številčno ni zadosten in tudi s strokovne strani ne morem trditi, da smo na zeleni veji. Kader, močan ka-

Zato sem prepričan, da bi moralo biti novo poglavje v naših naporih za ohranjanje in bogatenje vseh dinamik naše manjšinske skupnosti prav vlaganje v izobraževanje kadra

der na mladinskem področju: to je smer, v katero se bomo pogнали z vso močjo v prihodnjih letih, vendar bo to uresničilvo le v primeru, da nam bo to omogočila

naša organizirana skupnost. Do danes namreč še vedno zgolj stopicamo za drugimi in nihče nam ne priznava neke vzgojne etikete. Pa saj je niti nočemo: želimo biti le enakovredni partner drugim v vseh pedagoško-vzgojnih procesih.

Kakšno je stanje našega zamejskega športnega gibanja z ozirom na etnično razčlenjenost našega etničnega telesa med tremi pokrajinami?

Stanje je dobro, ni pa optimalno. Benečija je poglavje zase, ki ga tu ne nameravam načrtovati, čeprav sem prepričan, da bi lahko prav šport opravil veliko vlogo na tem področju. Mladi imajo šport radi, zakaj se ne bi tudi v Benečiji poglabili v to področje? Gorica in Trst sta že zgodovinsko s športnega vidika dobro zasidrana med ostalimi dejavnostmi. Vendar moramo narediti še več, veliko več - vračam se na pojem "ponudba": prizadevati si moramo, da bomo inovativni, kakovostni, vabljivi, uspešni. Brez teh komponent ostajamo to, kar smo že danes!

In še osebno pričevanje. Vaš vpogled v generacijske dinamike je zaradi starostne stopnje gotovo bolj 'popoln' od tistega, ki nam ga je posredoval Martin Maver. Ponujamo vam zato v razmišljanje isto vprašanje, ki smo ga postavili organizacijskemu tajniku ZSSDI: Kako ocenjujete, da se je razvila slovenska mladinska populacija v zadnjih desetletjih?

Mladina se seveda ves čas spreminja. To sem lahko opazil že na šoli kot profesor, ko so se družine spreminjale iz leta v leto, ko je kar iz dneva v dan današnja moda zastarela in je na površje prišlo nekaj novega. Mladostni naboj je močan, je zanimiv, lahko ga usmerjaš, če ga znaš ob pravem trenutku začutiti in zaznati. Tega ni sposoben vsakdo in zato se velikokrat godi, da izgubiš korak s časom, s tem pa neizbežno tudi mladega človeka, ki se od tebe oddalji in išče druge možnosti udeleževanja in izoblikovanja svoje osebnosti. Ne morem mimo svojega osnovnega prepričanja: mladina je dobra, prežeta z neobremenjenimi čustvenimi naboji, pripravljena, da se spopade z izzivi časa. Vendar mora biti pri svojih korakih stimulirana in primerno motivirana. In poglejte: če eni

skrbimo, da vse to ustvarjamo, drugi pa ob tem rastejo in uveljavljajo svojo osebnost, potem lahko pridemo do sklepa, da smo vsi mladi. In v mladih je moč!

Pogovor s Thomasom Pericem, ki v prostem času pleše

Moj hobi je balet

Bi se nam predstavil?

Imenujem se Thomas Peric. Rodil sem se leta 2000. Stanujem v Vižintinih pri Doberdolu. Šolo obiskujem v Gorici, in sicer znanstveni licej Simona Gregorčiča, baletno šolo, sedmi letnik, pa obiskujem v Ronkah; šoli je ime Cenacolo Arabesque.

Zakaj si se odločil za balet?

Ljudje imajo veselje za marsikaj. Nekateri zanima nogomet, druge motorji, mene je pritegnil balet. Plesal je tudi moj brat, zato mislim, da je to vplivalo na mojo odločitev. Podpirajo pa me tudi starši.

Povej nam kaj o baletni šoli.

Baletna šola je v Ronkah v ulici Roma. Ima dve veliki učilnici, v katerih vadimo. Vseh učencev nas je nekaj čez sto. Predstojnica šole je učiteljica Doriana Comar, v šoli pa poučujeta še Laura Budda in Franca Grusovin. Občasno prihajajo tudi zunanji učitelji; nekateri od teh so svetovno znani baletni pedagogi, kot npr. Georgina Ramos Hernandez (Francija – Roubaix), Carlos Gacio (Avstrija – Dunaj), Bruno Vescovo (Italija – Milan), Ranko Yokohama (Japonska / Italija) ... Na šoli poteka pouk za klasični balet, moderni balet in različne narodne pleske (ruski, madžarski, ukrajinski ...). Sam sem v razredu za klasični in moderni balet. Učenci se udeležujemo tudi nastopov in natečajev. V prvem letniku smo

bili trije fantje, sedaj sem na šoli sam. Dva sošolca sta odšla v baletno šolo na Dunaj, tam končala in sta sedaj zaposlena kot baletnika v Turinu in Sieni. Pred nekaj leti pa je bil še neki fant, ki je nadaljeval baletno šolo v inozemstvu in sedaj pleše na Nizozemskem. Ko pridejo na obisk domov, radi "poku-kajo v staro šolo" in srečanja z njimi smo zelo veseli.

Koliko časa vadiš na teden?

Vadim petkrat na teden po poldrugo uro. Po navadi je to od 19.00 do 20.30. Velikokrat se lekcije malce podaljšajo. Včasih vadimo tudi ob sobotah ali nedeljah. Ko se približuje kakšna predstava, pa vadimo tudi po dve uri ali še več. V moji skupini je devet deklet.

Kaj je najtežje pri baletu?

Pri baletu je najtežja koncentracija. Slediti moramo glasbi in gibom. Paziti moramo na gibe nog, na rotacije bokov ("en de hors"), na roke, pa tudi na izraz obraza. Zelo težko je biti nasmejan, ko nas velikokrat bolijo noge. Tudi slediti glasbi je težko, ker istočasno spremljamo gibe, če pa glasbi ne sledimo, je balet nepopoln in 'popačen'. Gibi morajo biti natančni in popolni in se morajo vedno ujemati z glasbo, ki nas spremlja. Ko naredimo

kaj narobe, nas učiteljica tudi ošteje.

Kaj ti pomeni balet?

Balet mi pomeni zadovoljstvo, pa tudi veselje. Skušam se vedno potruditi, da z gibom prikažem tematiko glasbe ali predstave, ki ji sledi. Ob baletu bi se moralo telo zliti z glasbo. To pa zahteva veliko vaj, koncentracijo, pa tudi napore.

Se lahko tudi pri baletu poškoduješ?

Seveda, kot pri vsakem športu. Najpogostejše poškodbe so poškodbe gležnja, kolena, kolka in mišic. Do zlomov pri-

haja manj pogosto. Na vse to nas opozarjajo že pri prvih urah in učitelji, ki nas redno spremljajo, nas na to opozorijo, ko vidijo, da napačno naredimo kakšen gib.

Katere baletne zgodbe so ti najbolj všeč?

Zelo so mi všeč Flammes de Paris, La Bayadere, Paquita, vendar moja najljubša

je Le Corsaire.

Katere baletne izseke si zaplesal v zadnjem času?

V zadnjem času sem zaplesal solistični del iz Giselle Peasant Pas de Deux. To je baletna zgodba, ki jo je napisal Adam Charles, koreograf pa je Jean Coralli. Prvič sem jo zaplesal

Ob baletu se mora telo zliti z glasbo

malce negotovo zaradi treme pač, drugič pa sem jo boljše, to pa tudi zato, ker sva si z bratom ogletdala v Ljubljani prav to baletno predstavo in sem bil še posebej pozoren na tisti del, ki ga sam plešem. V zadnjem času pa sem odplesal tudi baletno točko "Linea di confine", ki si jo je zamislila Franca Grusovin kot spomin na stoletnico prve svetovne vojne. V glasbo je vključen del Ungarettijeve poezije "I fiumi" (Reke), ki jo recitira pesnik sam.

Koreografija predstavlja krvavo Sočo in ob njej dve bojni fronti. V ozadju se prepleta tudi ljubezenska zgodba. Sočo smo ponazorili z rdečo preprogo, ob koncu, ko sta se fronti združili, smo rdečo preprogo zamenjali z modro. Osem deklet pleše ob "Soči" in predstavlja dve vojni fronti. Po preprogi, ki ponazarja Sočo, plešem skupaj z dekletom. Najin ples

poteka tako, da pleševa od spodaj navzgor, dokler ne pripleševa do vrha, ko se na preprogi rdeča barva zamenja z modro, ki simbolizira modro Sočo, simbolično pa tudi ponazarja mir, in plesalke naju skupaj z modro preprogo povlečejo k sebi. Tako sta simbolno prikazana konec sovraštva - konec vojne - in srečanje z ljubljenom osebo...

Ali obiskuješ kakšen seminar?

Mi seminarje imenujemo stage. Da, obiskal sem sem jih že več v Italiji in tujini. Največ znanja sem pridobil v Parizu, na "Conservatorie de Boulogne Billancourt - Musique, danse, art dramatique". Tu nas je bilo nad sto, in to iz cele Evrope. Udeležil sem se tudi seminarja v Rimu z Raffaelejem Paganinijem. Ta koreograf je bil zelo natančen in nam je velikokrat popravil telesne gibe. Vsako leto hodim na stage v Gradežu, kjer poučujejo različni učitelji.

Če bi te prosili, bi zaplesal na kakšni šolski predstavi?

Oh, raje ne! Imel bi veliko treme. Ko plešemo na odru, ne vidimo publike, zato smo lahko koncentrirani. Enako je na nastopih, ko nas spremlja ocenjevalna komisija. Tu je tišina, zato smo zbrani. V šoli, v telovadnici, pa bi imel pred očmi vse sošolce, bilo bi več suma in bi se zelo težko zbral in vem, da moje plesanje ne bi bilo dobro...

Kaj misliš za naprej?

Trenutno ne vem, če bom balet nadaljeval. Kljub temu pa bo ta dejavnost ostala vedno del mojega življenja.

AK

Spominska svečanost na Teharjah

“Razum ne more doumeti, srce ne more preboleti”

Slovesnost za žrtve povojnega nasilja v Spominskem parku na Teharjah, osrednjem državnem spomeniku doslej zamolčanim žrtvam povojnih pobojev, se je začela s sv. mašo, ki jo je daroval celjski škof dr. Stanislav Lipovšek ob somaševanju

ga mogočni simbol omega, ki lahko ponazarja tudi venec slave ali odprte roke, ki sprejemajo vsakogar v ta sveti kraj. Zbrane je nagovoril tudi s sporočilom prebranega evangelija: “Ljubite svoje sovražnike in molite za tiste, ki vas preganjajo, da

poti teharskih žrtev, ki pelje od celjske železnice postaje po cesti, po kateri so vodili ujetnike do taborišča na Teharjah, ter se nato pridružili slovesnosti. Organizatorji so pozdravili in se zahvalili tako pohodnikom kot vsem prisotnim, sorodnikom žrtev, predstavnikom politične in krajevine oblasti ter predstavnikom slovenske manjšine iz Gorice in Trsta, ki so se pripeljali z avtobusom. Poudarili so, da nas vsak korak v tem parku spominja na trpljenje in smrt, zato bi morali tukaj iz spoštovanja hoditi po kolenih. Prisotne je nagovoril celjski župan Bojan Šrot s spominom na nedolžne ljudi, ki so se veselili konca strahot

drugih duhovnikov. Na začetku bogoslužja je spomnil, da je ta zemlja pred sedemdesetimi leti sprejela telo in kri vseh trpečih. Ob rožnovenski nedelji, ki jo praznujemo prvo nedeljo v oktobru, je poudaril, kako so žrtve povojnega nasilja umirale z rožnim vencem ali križem v rokah in jim je bila molitev edina tolažba in upanje. Več kot tisoč zbranih udeležencev slovesnosti je molilo, da bi spoznali resnico naše polpretekline zgodovine in znali odpustiti ter priti do sprave in miru.

Škof Lipovšek je po evangeliju spregovoril o iznakaženih truplih jetnikov ter o dvojnem zločinu: ne samo, da so pobijali nedolžne žrtve, ampak so rajnim tudi vzeli človekovo dostojanstvo in jih enačili z odpadki. Tretji zločin pa bi se zgodil, če bi mi pozabili na te žrtve. Te ne bi smele biti v rudniških rovih, ampak bi morale biti pokopane na dostojnih krajih, kjer bi lahko molili zanje in se od njih poslavljali. To bi se morali naučiti od drugih evropskih narodov, v mnenju Lipovšek, saj je znamenje resnične kulture in civilizirane družbe. Znana in neznanata povojna grobišča trkajo na vrata našega srca in duše. Celjski škof je opozoril tudi na spominski park, ki ni še dokončan. Zasnoval ga je arhitekt Marko Mušič in ga razdelil na več elementov: vhodni portal s kapelico Kristusovega bičanja, stezo tišine in oltarno mizo; nad portalom se dvi-

boste postali sinovi svojega Očeta, ki je v nebesih. On namreč daje svojemu soncu, da vzhaja nad hudobnimi in dobrimi, ter pošilja dež pravičnim in krivičnim”. Zato delajmo dobro vsem ljudem, tudi tistim, ki so izvrševali povojne zločine, saj ta-

ko ubijalci kot žrtve, mrtvi in preživeli bodo poklicani k spravi s preteklostjo in medsebojnimi mirom. To pa lahko dosežemo samo z odpuščenjem in s priznavanjem resnice, ki osvobaja. Kristjani bi morali dati dober zgled in biti nosilci miru ter sprave. Tako je svoje misli sklenil celjski škof.

Kulturni program ob koncu bogoslužja sta pripravili Nova slovenska zaveza in župnija Teharje. Zbrani so se udeležili tudi nedeljskega spominskega pohoda po

pamo številne povojne žrtve, zagrebene po vsej Sloveniji, s čimer bomo dokazali, da smo res evropska civilizirana država, je dejal Šrot.

Glavni govornik je bil klasični filolog, prof. dr. Brane Senegačnik, ki je Teharje predstavil kot kraj strašnega spomina, a obenem tudi sveti kraj, v katerega ne prihajamo zaradi preteklosti, ampak zato, da bi postali boljši ljudje, da bi jasneje začutili, kdo smo, in bolje videli, kje smo. Prvo je stvar srca, drugo stvar pameti, oboje je

nepogrešljivo za človekov obstoj. Spominjati se pomeni imeti korenine in prihodnost, imeti obraz in biti človek. Zato so v pričujočem parku upoštewane tri oblike spoštovanja do umrlih: molitev, pričevanja in molk. Besede smejo priti šele po dolgem molku v tem kraju, kjer je prišlo do izničenja človeka, saj so ljudje vseh starosti in obeh spolov bili predelani v snov, zamešano z odpadki, ki jih je treba predelati s pozabo in molkom. Ljudje so desetletja molčali zaradi starih razprtij, političnih sporov, neporavnanih računov in mržnje med sorodniki. Že grški učitelj Tokirides je dejal, da je vojna krut učitelj. Slovenska družba je z ustrahovalno politiko molka bila za vedno spremenjena, saj so povojni pomori zločin brez primere.

Na obisk spominske svečanosti na Teharjah in na obisk Hude jame se je v okviru “Srečan pod lipami”, v sodelovanju s Kulturnim centrom Lojze Bratuž, Krožkom za družbeno vprašanja Anton Gregorčič iz Gorice in z Društvom slovenskih izobražencev iz Trsta, odpravila skupina iz Gorice in Trsta. V avtobusu je prisotne toplo pozdravila Franka Žgavec, Ivo Jevnikar pa je spregovoril o povojni moriji.

Teharje so poleg Šentvida in grada v Škofji Loki eno izmed treh koncentracijskih taborišč domobrancev in civilistov, ki jih je organizirala politična represija po drugi svetovni vojni. Med 5. in 13. majem se je iz Slovenije v Avstrijo preko Karavank umaknilo približno enajst tisoč domobrancev in šest tisoč civilistov, ki so jih usmerili na Vetrinjsko polje, od koder so jih vozili s kamioni, nato pa jih z živinskimi vagoni odpeljali do Celja.

Zenske, otroci in dojenčki so skupaj z izstradanimi in utrujenimi vojaki šli peš na Teharje, kjer so jih na kratko zaslili v njih razvrstili v tri skupine. Huda jama je verjetno glavno morišče teh ljudi, ki so jih kar žive gnali v Barbarin rov, v katerem naj bi bilo po ocenah strokovnjakov tri tisoč mrtvih. V spomin na žrtve so prisotni pred Hudo jamo zmolili, Anka Peterlin je prebrala nekaj poezij Stanka Majcna, raziskovalec in avtor vrste knjig o Hudi jami, Roman Leljak, pa je povedal, kako so se lotili kopanja rova in odkrivali mumificirana trupla.

Metka Šinigoj

Cerkveni in družbeni antislovar (5)

D kot DE SADE

Pri iskanju gesla za črko “d” sem našel na razmišljanja italijanskega katoliškega psihoterapevta in pisca Roberta Marchesinija. V enem od teh razmišljanj omenja tudi markiza De Sada; a pojdimmo lepo postopoma. Kakor v Italiji se tudi pri nas spopadamo z “ideologijo gender” oz., kot jo ponesrečeno poimenujejo uradno v slovenščini, s “teorijo spola”. Ponesrečeno zato, ker je ravno v tem težava, da ta teorija spol zanika oz. ga obravnava kot neko kulturno-družbeno danost, ne pa kot naravno danost in zato determiniranost – da se torej ljudje rodimo moški kot moški in ženske kot ženske. “Gender” je slovnični spol v angleščini, “genere” v italijanščini, kar jasno nakaže, kam pes tace molli – prej sta se namreč uporabljali besedi “sex” in “sesso”, ki pa sta šli iz mode. Pri nas je težava v tem, da tudi v

Markiz de Sade

slovnici uporabljamo isto besedo, namreč “spol”, toda “gender” je v bistvu precej bolj ohlapna beseda, ker nekako označuje samo “vrsto” ali “sorto” ljudi, njegove lastnosti pravzaprav. Tako socialno omrežje Facebook v ZDA ponuja uporabniku kar 58 različnih možnosti, da si izbereš, kakšne “sorte” človek si, v Avstraliji in Kanadi pa imajo tudi prebivalci skoraj trideset različnih možnosti uradne izbire. Zato mi ne bomo govorili o “teoriji spola”, temveč o “gender ideologiji”, ker je po našem mnenju temu tako – če se kdo ne strinja, tudi prav. Mnogi aktivisti tako ali tako pravijo, da “gender teorija” sploh ne obstaja, temveč je treba govoriti o “gender študijah” (gender studies). Kako pa pridemo do markiza De Sada? Prek trditve prenekaterih. Eni trdijo, da so se te, če se izrazimo korektno, “gender študije” razvile zato, da bi zaščitile pravice žensk, drugi, lahko pa celo isti,

prav toliko krivično kot posedovati sužnje”. Zanimiva izjava, seveda, če jo iztržemo iz konteksta, videli pa bomo, kako zadeva zveni v kontekstu, in ne vem, če nam bo kontekst všeč. Všeč pa nam ljudem ni niti kruta resničnost, ki ne le da teorije in sheme postavi pod vprašaj, temveč jih kdaj pa kdaj prav grdo, celo nasilno, zavrne. Tako je Olympe de Gauges lepo končala pod giljotino v času francoske revolucije z naslednjim utemeljitvijo: “Pozabila je na kreposti, ki se podajo njenemu spolu”. Očitno se republikanci niso strinjali z njeno deklaracijo. Torej vidimo, kako je tako opevana francoska revolucija ščitila in zaščitila pravice žensk, če so bili v redu samo moški revolucionarji in njihove ideje. Pa naj še kdo reče, da evropska civilizacija temelji na načelih in pridobitvah francoske revolucije.

*/ str. 15
Andrej Vončina*

GLEDATI SKOZI POGLED (3)

Primož Krečič

JEZUSOV IN MARIJIN POGLED

Marija je s toplino in odprtostjo pripravila pot Jezusu. Po oznanjenju in spočetju se je vse njeno zanimanje usmerilo nanj. Nosila ga je pod srcem, ga ljubkovala, se pogovarjala z njim, zlasti pa veliko premišljevala. Kot vsaka mama ga je pri rojstvu pogledala s fizičnimi očmi kot svojega otroka, z duhovnimi pa kot Božjega Sina. Spremljala ga je v mladosti, mu izkazovala ljubezen in ga skupaj z Jožefom uvajala v življenje.

Kakšen pa je bil Jezusov pogled na Marijo? Tako kot drugi otroci jo je gledal kot najboljšo mamo. Njun pogled je postal vedno bolj vzajemen in odprt, poln občudovanja, nežnosti in skrivnosti. Marijin pogled ga je spremljal, ko je odšel v puščavo in začel klicati učence. Zopet sta se njuna pogleda srečala na svatbi v Kani. Marija je s svojim pozornim pogledom opazila, da bo zmanjkalo vino in se bo svatba žalostno končala. Obrnila se je k Jezusu in mu pokazala težavo. Jezus ji je odvrnil, da še ni prišel čas, da se razodene. Toda Marija je spoznala, da je prišel ta trenutek, in naročila strežnikom, naj naredijo, kar jim bo naročil. Jezusu je s pogledom povedala, naj naredi tisto, za kar ga je Oče poslal na svet.

Tako je v njenem čutečem pogledu odkril, da bo njegovo poslanstvo osvoboditi ljudi za nov svatbeni odnos z Bogom.

Podobno povezavo dveh pogledov srečamo v Jezusovem umiranju na križu. Jezusov pogled se je v tem strašnem stanju obrnil k Očetu in ga prosil za podporo, da bi ostal zvest in izpolnil njegovo voljo. Potem se je z zadnjimi očmi obrnil k Materi in zvestemu učencu, ki sta ga spremljala v bolečini vere. Ta pogled je bil tako izrazit, da je postal kot beseda, ki ustvarja novo življenje. V Materi in učencu je Jezus videl temeljno celico Cerkve. Prva vernika sta bila pod križem odprta za največje razodetje Božje ljubezni, v kateri se je začelo novo stvarjenje, v katerem bo Jezus novi Adam ob Mariji, novi Evi, materi novega človeštva.

Jezusov pogled na Mater in učenca se bo v moči Svetega Duha nadaljeval do njegovega drugega prihoda. Cerkve bo živila iz pogleda na Kristusovo žrtve na križu in s pogledom Neveste, ki bo kljub preizkušnjam navdušeno pričakovala Ženina Kristusa, da jo bo popeljal na nebeško gostijo. Marijin pogled ostaja spodbuden, ljubeč, poln usmiljenja in usmerjen h Kristusu, ki je Odrešenik.

DEVIN Župnija sv. Janeza Krstnika

Televizijski prenos sv. maše po RTV

Za župnijo sv. Janeza Krstnika, ki povezuje vernike iz Devina, Štivanja in Medjevasi, je bila minula nedelja, 4. oktobra, lep izživ. RTV Slovenija je namreč iz župnijske cerkve v Štivanu prenašala nedeljsko sveto mašo, ki sta jo oddajala tudi tretja mreža slovenskega radia in radio Ognjišče.

Televizijski gledalci in poslušalci so lahko spoznali Štivan in tamkajšnje novo cerkev sv. Ivana, tisto s Černigojevimi “izpraskanicami” na stehinah prezbiterijskih in z Goršetovim Angelom miru na južnem vogalu.

Službo božjo je vodil devinski župnik Giorgio Giannini, ki je v svoji homiliji spregovoril o najnovejših izzivih Cerkve. Sklicujoč se na god sv. Frančiška Asiškega, je nakazal aktualnost svetnikovega sporočila, izpostavil je tudi nedeljski

evangelij, ko Jezus spregovori o zakonskem življenju, in poudaril pomen začetka sinode o družini, ki naj bi posodobila stališča Cerkve na temo družinske pastorale. Pri sveti maši so sodelovali vsa župnijska skupnost, oba cerkvena zbora in še braleca beril Danijel Fabi Pahor in Barbara Rustja Breclj ter dekleta birmanske skupine s prebiranjem prošenj. Pred oltarjem je psalm in dve obhajilni pesmi ob kitarski spremljavi pel župnijski mladinski zbor pod vodstvom Olge Tavčar. Na koru pa je ob suvereni spremljavi organista Tomaža Simčiča pel mešani cerkveni zbor pod vodstvom Hermana Antoniča. Zbor je ob uvodni Mavovi priredbi ponarodele pesmi *Kraljica venca rožnega* ubranu izvajal več pesmi in Vrabečvo *Tretjo mašo* v *B duru*.

Za župnijo pa je bilo zelo spodbudno in lepo, da so v preteklih tednih trije člani devinskega jusa popolnoma prenovili glavna vrata devinske cerkve, ki so bila že dotrajana. Kot je povedal predsednik jusarskega odbora Vladimir Mervic, gre tudi v tem primeru za delo, ki ga jusarji opravijo v korist celotni vaški skupnosti.

POGOVOR G. Iztok Mozetič

Pritiski na katoliško Cerkev na Slovenskem v letih 1953-1961

Duhovnik Iztok Mozetič je letos končal doktorat na Teološki fakulteti z naslovom Katoliška Cerkev v Slovenskem poročevalcu, Ljudski pravici in Delu v letih 1953-1961...

Osvetlilmo zgodovinsko ozadje ... Kaj opredeljuje obdobje 1953-1961 z vidika politične oblasti in verske svobode?

Konec novembra 1952 je papež Pij XII. imenoval zagrebškega nadškofa Alojzija Stepinca za kardinala. Oblast v Federativni ljudski republik Jugoslaviji je to razumela kot izzivanje in napad...

Pritiski na Cerkev so se tudi po sprejetju zakona nadaljevali, oblast je ustvarjala take razmere, da so bili škofje prisiljeni prositi predvsem za materialno podporo...

Vaše raziskovanje je bilo usmerjeno v preverjanje hipoteze, da se je z vzponom komunizma na oblast leta 1945 delal psihični pritisk na Cerkev tudi s pomočjo časopisne propagande...

Predvsem takoj po drugi svetovni vojni so časopisi služili kot propagandno sredstvo, da so pomagali prikazovati katoliško Cerkev kot glavnega sovražnika oz. hrbtnico opozicije proti takratni komunistični oblasti...

reakcionarnim škofom, duhovnikom, redovnikom, vernim laikom, in neobjektivno poročali o določenih sodnih postopkih proti njim. Vrh teže poročanja je bil sodni postopek, v katerega je bil vključen tudi ljubljanski škof Gregorij Rožman, v drugi polovici avgusta 1. 1946. S tem je bila obsojena katoliška Cerkev v Sloveniji. Tovrstno pisanje je trajalo do vključno leta 1955. V letu 1953 je bila pomembna Titova izjava,

objavljena tudi v dnevnikih: "Predvsem ne bo več katoliško vprašanje kočljivo v Jugoslaviji, ko se bodo novinarji in razni drugi ljudje prenehali zanimati zanj". To je pomenilo manj pisanja o Cerkvi, kvečjemu v prid duhovnikom, ki so podpirali oblast, nič pa o ordinarijih. Od prekinitve diplomatskih odnosov naprej je bil Apostolski sedež obravnavan kot sovražnik Jugoslavije, ki se vtika v njene notranje zadeve...

Kakšno podobo Cerkev sta ustvarjala osrednja časnik Slovenski poročevalec in Ljudska pravica oziroma Delo po njuni združitvi? Kakšna je bila povezava med uredništvi in oblastjo?

Podoba Cerkev v osrednjih slovenskih dnevnikih je bila komunistična. Ta je izhajala iz marksističnega pogleda, da je religija neznanstvena, v službi reakcije, opij za ljudstvo in da bo postopoma propadla in da bodo propadle z njo povezane ustanove, torej tudi Cerkev. To podobo so podpirale misli predsednika Tita in drugih partijskih osebnosti v raznih govori in intervjujih, objavljenih v dnevnikih...

ročali predvsem o vtikanju Cerkev v politiko in o določenih škandalih. Uredništva so morala pisati v skladu z uradno politiko komunistične oblasti.

Zakaj je bila Cerkev tarča načrtnega boja oblasti?

Katoliška Cerkev se je uprta totalitarnim pritiskom komunistične oblasti z znanim pismom jugoslovanskih škofov pod vodstvom Stepinca oktobra 1. 1945. Cerkev je nasprotovala zrežiranim sodnim postopkom proti duhovnikom, redovnikom, vernim laikom in drugim oblikam kršenja in omejevanja osnovnih človekovih pravic, nasprotovala je zaplembi oz. nacionalizaciji premoženja, podrejanju solstva in vzgoje komunistični ideologiji ter neobjektivnemu poročanju v medijih.

Ali bi lahko izpostavili tudi stanje vezano na primorski prostor?

V juliju 1. 1953 je Ljudska pravica objavila članek o duhovniku Ivanu Maveriču, ki da je otroke v Hruševju, Velikem Ubelskem in Hrenovcih pripravljali na sv. birmo ravno takrat, ko bi lahko šli v kolonijo, še bolj odmeven pa je bil izgon upokojenega župnika in dekana v Tolminu Jožeta Vodopivca, o čemer sta pisala oba dnevnika konec avgusta istega leta. Slovenski poročevalec je v začetku septembra istega leta pisal o duhovnikih, ki so ovirali ljudi, da se niso udeležili proslave na Okroglici v povezavi z vprašanjem Trsta in na kateri je bil prisoten predsednik Tito, v oktobru je poročal o župniku v Matenji vasi Antonu Cerjarju, ki da je imel zelo slab odnos do ljudi, posebej do stanovalcov v mežnariji, v februarju 1. 1955 pa še proti župniku v Ilirski Bistrici Viktorju Berčetu, ki da je "napadal ljudsko oblast in pel hvalnice odkritim sovražnikom naše države". Objavljenih je bilo tudi več člankov v povezavi z delom pokrajinskega odbora CMD za slovensko Primorje, v letu 1961 pa v Delu tudi kratki zapisi o srečanjih apostolskega administratorja za slovensko Primorje Mihaela Toroša s komisijo za odnose z verskimi skupno-

stmi. Kako so mediji poročali o imenovanju škofov in drugih pomembnih zadevah, kot so sporočila Apostolskega sedeža?

Delo je decembra 1. 1959 objavilo kratko novico o imenovanju škofa Antona Vovka za rezidencialnega škofa ljubljanske škofije in prav tako julija 1. 1960 o imenovanju škofa Maksimilijana Drževnika za rezidencialnega škofa mariborske škofije. Določene papeževa apostolska pisma so bila samo mimogrede omenjena: tako npr. konec junija 1. 1956 o apostolskem pismu, naslovljenem kardinalom Višinskemu, Mindszentyju in Stepincu ob 500-letnici zmage nad Turki pri Beogradu, več pozornosti pa je bilo namenjena poročanju o smrti papeža Pija XII., konklavam in izvolitvi papeža Janeza XXIII. Daljši zapis o okrožnici papeža Janeza XXIII. "Mater et magistra" je objavilo Delo konec leta 1961.

Kakšno vlogo je imelo CMD, o njihovem formalnem delovanju so mediji naklonjeno poročali?

Oblast se je trudila za diferenciacijo v Cerkvi, se pravi, da bi čim bolj med seboj sprla škofe, duhovnike, redovnike in vernike, da bi tako lažje obvladovala Cerkev. Zato je na različne načine podpirala CMD, tudi s pomočjo dnevnikov, ki so poročali predvsem o občnih zbiorih, predvsem o četrem v letu 1956 in petem v letu 1959, pa tudi o drugih sestankih, tiskovnih konferencah in izjavah članov društva o delu in o pogledih društva tako glede odnosa do države kot tudi do Cerkve. Posebej je odmeval obisk delegacije CMD pri Titu konec leta 1959, o čemer je poročalo Delo.

Kaj - katero odkritje vas je najbolj presenetilo, kakšna posebnost?

Ena od posebnosti je gotovo poročanje v letu 1953 o domnevnem

vljvu Apostolskega sedeža na italijanski imperalizem v Svobodnem tržaškem ozemlju in o domnevno negativni vlogi tržaškega škofa Antona Santina. Kar nekaj napadalnih člankov je bilo objavljenih v oktobru v obeh dnevnikih v povezavi z domnevno izjavo, da je bil papež Pij XII. zadovoljen, da je Trst priključen Italiji in da je to v avdienci izrazil tržaškemu županu Gianniju Bartoliju. Radio Vatikan je to zanikal in pojasnil, da papež ni sprejel Bartolija v posebni avdienci kot tržaškega župana, pač pa v splošni avdienci z ostalimi inženirji, ki so bili na kongresu v Rimu. Veliko pozornosti je temu namenil tudi predsednik Izvršnega sveta Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije Boris Kraigher na zborovanjih v Kopru in na Dobrovem v Brdih, o čemer je pisal Slovenski poročevalec.

Ali so dnevniki spremljali tudi stanje v cerkvenih krogih v zamejstvu oziroma ali so komentirali kritična stališča zamejskih katoliških tednikov?

Junija 1. 1954 je Slovenski poročevalec pisal, da je glavni odbor CMD postal odprto pismo Katoliškemu glasu zaradi navedb o preganjanju vere v Sloveniji in o negativni vlogi CMD, objavljenih v začetku maja. Pismo je bilo objavljeno v skrajšani obliki. Ostalih podobnih člankov glede zamejskih katoliških tednikov ni bilo. Ljudska pravica pa je v juniju 1. 1953 poročala, kako je časopis Giornale di Trieste napadel slovenske

Kaj nam sporoča to zgodovinsko obdobje, kaj ugotovitve o nekorektnem, krivičnem poročanju o katoliški Cerkvi za današnji čas?

V teološkem komentarju k fatimski skrivnosti je prefekt Kongregacije za nauk vere kardinal Joseph Ratzinger, sedaj zaslužni papež Benedikt XVI., zapisal, da v celoti gledano, spada poročanje dnevnikov o Cerkvi v obdobje komunističnega preganjanja in trpljenja vernih. To je povezano s skrivnostjo iz Fatime na Portugalskem, ki se končuje s podobo upanja, namreč da nobeno trpljenje ni zaman in da je trpeča Cerkev tista, ki kaže ljudem, kako prav iskati Boga. To zgodovinsko obdobje je opomin, da se resnica in svoboda izražanja lahko tudi tepta, prireja, izkorišča. Je seveda tudi poziv, naj bomo tudi danes budni glede manipulacij in prefinjenih laži, ki se ponujajo v določenih medijih, še bolj pa, da je treba zavzeto širiti resnico in poskrbeti za ustrezno svobodo izražanja tudi s pomočjo medijev.

Jana Barba

Foto Božo Benedežič

Kratke

Terčeljev shod v Logu pri Vipavi

6. Terčeljev shod v Logu pri Vipavi bo v nedeljo, 18. oktobra 2015, s pričetkom ob 15. uri z molitveno uro. Ob 16. uri sledi sv. maša, ki jo bo daroval g. Alojz Furlan, župnik iz Vipave. Po sv. maši bo kratek koncert MePZ Anton Forster iz Ljubljane pod vodstvom Damijane Božič Močnik. Vabljeni! / Terčeljev odbor Vipavske dekanije, Kontakt: Nadja Pregelj, 031 506 555, nadja.pregelj@gmail.com

Novo Gorica / Dobrodelni koncert GORIŠKA DLAN

Dobrodelni koncert GORIŠKA DLAN bo v petek, 9. oktobra 2015, ob 19. uri v športni dvorani OŠ M. Štrukelj v Novi Gorici. Poleg gostov Fantje s Praprotna bodo nastopili številni domači glasbeni in plesni izvajalci. Izkupiček letošnjega koncerta z naslovom Ostal sem sam, bo v celoti namenjen pomoči posameznikom v stiski na območju Goriške.

S I. STRANI Zdravko Likar "pod lipami"

Vzdušje na meji ...

Ta je povedal, da je organizaciji v čast in ponos, da so tudi na našem koncu, in računajo na nadaljnje sodelovanje. Poudaril je, da "nismo mi tisti, ki prinašamo Socialni teden po določenih krajih Slovenije, ampak iščemo tisto, kar je, in poskušamo povezovati, da pokažemo vsem, po vsej državi, da ni vse v Ljubljani, ampak je marsikje še kaj več bogatega".

Večer, ki se ga je udeležila tudi generalna konzulka v Trstu Ingrid Sergaš, se je začel s temo odnosov Slovenije do Slovencev v Furlaniji Julijski krajini. Likar, specialist na področju mednarodnopravnega varstva manjšin, spremlja te odnose več kot 40 let. "Moram reči, da so ti odnosi odvisni od ljudi, ki sedaj posamezne funkcije. Poznal sem ministre, ki jim je bilo to eno poveljnih področij dela; so pa bili tudi ministri, državni sekretarji in generalni konzuli itd., ki jim je bila to bolj postranska stvar". Vzdušje na meji v meddržavnih odnosih ustvarjajo ljudje. Kar se tiče vsakodnevnih odnosov na meji, "bolj čutimo ljubezen do teh ljudi kot poslanstvo, kot tisto, kar nas žene iz dneva v dan, da smo prisotni in prijateljujemo, saj v 40 letih se kar nabere prijateljev". Pride tudi do razočaranja, "ko veruješ v nekoga in potem vidiš, da kar naenkrat obrne ploščo"... Za unverzitetno diplomu je Likar "prebral vse ustave na svetu" in obravnaval vsa določila, v katerih se govori o varstvu manjšin. Nekatere države so imele to izredno dobro urejeno, druge nič, "v praksi pa je bilo, kot je bilo"... Italija ima štiri člen ustave, državne in deželne zakone, "ko pa pridemo v občino, tudi če je levo-sredinska, kar naenkrat ugotovljajo, da tam Slovencev ni, pa čeprav črpajo denar iz zakonov za Slovence"...

Pokrajina Videm je nedavno izdala brošuro. V njej piše, da lepo skrbijo za tri narodne manjšine, tudi slovensko. "Kar naenkrat Rezije ni ne na mapi ne v opisu. Predsednik pokrajine je izjavil, da ni še nič rešeno ne ugotovljeno, "vsi jezikoslovci, ki kaj veljajo", pa so rekli, da imajo Rezijani pač slovenski dialekt. "Če berem rezijanščino, razumem

90%; če pa berem prekmurščino, ne razumem niti 50%! Tu je lahko "ignoranca, lahko pa so tudi skriti nameni" ...

Vsekakor je v odnosih najboljši dialog, trdi Likar. Če se postavi zid, se končajo pogovori in to ne vodi nikamor. "Z vsakim, ki je na drugi strani, skušam govoriti, ga prepovoriti, mu tudi svetovati ali odpreti oči, če znam. Pomembno je, da gojiš stalne stike, in to ne glede na politično pripadnost, usmerjenost, ideologijo itd. Najslabše je zaloputniti vrata". Sodelovati je treba za dobro ljudi ob meji, ne glede na "trenutno stanje" upraviteljev.

"Vse beneške občine iščejo partnerje na naši strani", kjer so občine pripravljene sodelovati pri večjih skupnih projektih, ki lahko prinašajo koristi enim in drugim. "Pri ekonomskem sodelovanju je pomembno imeti odprte roke". Ko se v odnosih ob meji zatika, bi "osrednja država lahko več naredila", pravi Likar. "Odvizno je od ljudi. Ingrid Sergaš je dobra generalna konzulka; so bili pa tudi slabi generalni konzuli. Tudi po dve ali tri

"Pomembno je, da gojiš stalne stike, in to ne glede na politično pripadnost, usmerjenost, ideologijo"

leta jih nisem videl v Benečiji, čeprav ljudje zelo radi vidijo, da pridejo na obisk visoki gostje... So nekateri ministri, ki nimajo pojma, kaj je zamejstvo. Ko pridejo, odkrivajo Ameriko"... Nekateri "se na to ne spoznajo, čeprav bi se morali zaradi svojega poslanstva, ki ga sprejemajo s funkcijo".

Novoletna srečanja med beneškimi Slovenci in rojaki iz Posočja so se začela leta 1970; Likar je začel tja zahajati okrog leta 1980, ko je bil pri Socialistični zvezi zadolžen za stike z zamejstvom. "Prišel je generalni konzul Cigoj in nam se je zdelo, kot da je prišel predsednik države"! Z leti so ta srečanja "pre-

jnih krvodajalcev in tako prispevala za to hvalvredno dejavnost v pomoč bližnjemu. Še najbolj pa se je posvečala domači cerkvi in župniji sv. Martina škofa, kar je odražalo njeno globoko vero v Jezusa. Bila je vedno prisotna pri vseh cerkvenih dejavnostih. Posebno veselje in tolažbo je

doživljala pri sv. maši, kjer je sodelovala z branjem Božje besede. Bila je tudi močno navezana na Božjo Mater Marijo in se še pred nekaj dnevi vpisala na romanje v Fatimo. Marinke se bomo v Sovodnjih vsi spominjali kot vesele in nasmehane osebe, ki je na življenje in bližnjega vedno gledala v dobri luči. Za vsakogar je imela dobro besedo. Bila je skrbna mama in nona. Še posebno pa nam bo ostal njen zgled pri prenašanju bolezni in zaupanju v Božjo milost. Verjamemo, da je že v Jezusovi družbi, s katerim je delila trpljenje. Svojcem izražamo iskreno sožalje! / JČ

In memoriam Marinka Batič

Nebeški Gospod je v nedeljo zvečer, 4. oktobra, poklical k sebi Marinko Batič poročeno Tommasi. Slabo se je počutila že v petek na domu v Sovodnjih, nato so jo takoj odpeljali v goriško bolnišnico. Po treh dneh se je vdala neizprosni bolezni, proti kateri se je potrpežljivo in z gledno borila dolgih dvanajst let.

Marinka Batič se je rodila 30. marca 1949 v Lokavcu pri Ajdovščini v družini Štefana in Silve, v kateri je bilo pet otrok, štiri hčere in en sin. Po opravljenem šolanju se je zaposlila kot uradnica na matičnem uradu občine Ajdovščina. Leta 1971 se je poročila z Ladajem Tommasijem in se preselila v Sovodnje ob Soči na dom pri Štefčevih, kjer so živeli moževi starši Janko in Milena. V zakonu sta se jima rodila hčerka Katia in sin Štefan, ki sta si že ustvarila družino. Marinka je tako lahko okusila tudi poklic

none, ki ji je bil še posebno pri srcu. V veliko veselje ji je bilo pet vnukov, za katere je skupaj z možem večkrat ljubeznivo skrbel. Marinka si je po prihodu v Sovodnje poiskala novo zaposlitev v tovarni žganih pijač Candolini. Iz zdravstvenih razlogov je morala po nekaj letih zapustiti službo in si poiskati novo. Našla jo je kot varuška otrok pri družinah, kar jo je še posebno veselilo. V Sovodnjih se je dejavno vključila v vaško življenje. Znala je zelo lepo risati in krasiti razne idelke. Še posebno so poznane njene okrašene steklenice. Svoj talent je radodarno dajala na razpolago vsem, ki so jo prosili za pomoč. Več let je bila tajnica sovodenjske sekcije prostovol-

foto ddp

rasla v pravo manifestacijo prijateljstva med ljudmi z obeh strani": zdaj se jih udeležuje tudi 300 oz. 400 oseb. "Priredo vsi, ki kaj pomenijo v videmski pokrajini, predstavniki Slovencev, župani itd. Tudi župniki so znali dati ton temu srečanju, predvsem legendarni župnik Paskval Gujon. On je tem srečanjem dajal tak žar, da ga še vedno ne moremo pozabiti in še vedno podeljujemo Gujnova priznanja, čeprav njega ni več med nami že 13 let".

Likar se redno srečuje z rojaki v Kanaški dolini, Reziji, predvsem pa v Benečiji in Terskih dolinah, "to je moje domače dvorišče", kjer ima stalne stike s planinci, kulturnimi delavci, župani ipd. "Oni rabijo in jaz rabim, tako da se to prepletanje dogaja vsakodnevno".

Društva na obeh straneh meje zelo dobro sodelujejo, prav tako zbori. Med kulturnimi društvi je Likar omenil KD PoBeRe (Posočje-Benečija-Rezija), društvo Ivan Trinko, KD Rečan itd. Na zborovskih srečanjih je približno "pol naših in pol njihovih", tako da je "to prijateljstvo res presešlo vse meje".

T. i. furlanski potres leta 1976 "je povzročil tudi potres v odnosih, in sicer na bolje". Ljudje, predvsem v Terski dolini, so videli, da "v Sloveniji smo naprej s tehniko", bili so zelo hvaležni. Še sedaj pravijo starejši, kako je bilo lepo in kako hitro je Slovenija takrat pomagala. Ravno tako v Reziji. Potres leta 1976 je zbližal ljudi, "v veliki meri je odpravil tudi tiste povojne strahove, ki so bili prisotni bolj na italijanski kot na slovenski strani".

Neizbrisen v spominu ostaja veliki dogodek na vrhu Matajurja 30. aprila 2004. Zbrala se je nekaj tisočglava množica ljudi, ki so se kljub dežju povzpeli na vrh z baklami in tam čakali polnoč. "To je bilo slavnostno, veselo, kakšno vri-

skanje"! Prižgali so ogromem kres in rajali do jutra. "Bilo je nepopisno. Prav tako nepopisno je bilo 20. decembra 2007, ko smo tisti 'frdamani' konfin vrgli dol v Nadižo in smo rekli: 'Nikdar več meje'! Zame je največji dosežek Evropske unije, ko svobodno prehajajo mejo, ko greš na Matajur in te nihče ne sekira, nihče te ne gleda, odkod si prišel". To je "največji napredek v odnosih in v občutju ljudi. Tisti konfin nas je res utesnjeval".

Na Čavdkovo vprašanje o reformi krajevnih uprav, ki se izvaja v Furlaniji Julijski krajini, je gost povedal, da bi morala zaščititi slovensko narodno skupnost in gorate kraje, "o tem pa ni govora". Bati se je, "da bodo prevladala nižinska središča in da tudi način glasovanja ne bo enakopraven. To ni v redu". Bilo bi pričakovano, da se bodo predvsem levosredinske občine drugače obnašale. V Bardu je bil npr. statut soglasno sprejet, "govori se samo o slovanskem narečju, nič o Slovencih, kot bi padli z lune"... Če gremo v občino Tipana ali, na drugi strani, v Breginjo, "so na obeh straneh enaki priimki, enaka govornica". Trpka ugotovitev: "Vračamo se nazaj. Mislim, da je to hoteno, lahko je pa tudi posledica neznanja ljudi, ki to pripravljajo. Po mojem pa je hoteno... Meni kot Slovencu to ni vseeno, tudi kot načelniku upravne enote mi ni vseeno. To so naši ljudje, treba jih je zaščititi". V postopke se sicer ne morejo utikavati, ker živijo v drugi državi, je dodal Likar, vendar "mnenje lahko imam. To je korak nazaj, namesto da bi šli naprej, da bi odnosi bili sproščeni in demokratični. To uvaža novo nelagodje in strah"... Slovenija bi vsekakor morala reagirati, trdi Likar, da zaščitijo našo nacionalno manjšino v drugi državi. "Upam, da bo naša država v krat-

kem reagirala".

Nedavno je imel Likar sestanek z beneškimi upravitelji, zraven je bil tudi deželni odbornik Cristiano Shaurli; domenili so se za dva strateška projekta, od katerih je vsak vreden po tri milijone evrov. "Sestanek je bil odlična, soglasje popolno z obeh strani. Porok za uspeh pa vidimo v deželnem odborniku, ki je ponudil vso pomoč". Že so pripravljene tudi načrti za razvoj t. i. zgodovinskega turizma. Poleg Italijana

nov in Avstrijceva nameravamo v pomembnem strateški projekt vključiti tudi Čehe in Madžare.

Zdravko Likar je povedal, da je s prijatelji okoli leta 1970 na pobočju proti Krnskemu jezeru, na žičnih ovirah, naletel na okostja italijanskih vojakov. "To nas je zelo prizadelo in pretreslo". V naslednjih letih je marsikaj izvedel in tuhtal, dokler se mu ni poletil 1989 porodila ideja o Kobarškem muzeju. V 11 mesecih je bila ogromna Mašerova hiša v Kobaridu obnovljena in vanjo so postavili bogato muzejsko zbirko z veliko pomočjo Goriškega muzeja in Zavoda za spomeniško varstvo. "Muzej je takoj postal eden najbolj obiskanih v Sloveniji", letnih obiskovalcev je od 60 do 90 tisoč, doslej jih je bilo milijon 700 tisoč iz 182 držav. Dne 24. oktobra bodo praznovali njegovo 25-letnico. Na podoben način je leta 2000 nastala Fundacija Poti miru. Obnovili so veliko hišo, v kateri so informacijski center, razstava, zgodovinska knjižnica, bogat arhiv, šest zaposlenih visoko izobraženih družboslovcev, "tudi to je kar

uspešna ustanova". V Zgornjem Posočju imajo kar 6 muzejev na prostem, kjer so - tudi s pomočjo društev - najbolj ohranjeni položaji v krajih iz prve svetovne vojne, ki so povezani še s kulturnimi in naravnimi znamenitostmi. "Na Kolovratu je muzej prav na meji". Na Poti miru od Alp do Jadrana je veliko muzejev tudi južno od Kolovrata, od Sabotina pa vse do morja. "To ni le spominjanje na stiske in žrtve, ampak tudi ekonomska priložnost. V kobarški občini je zgodovinski turizem na prvem mestu. To zna biti pomembna tržna niša, vedno več ljudi hodi po zani-

Zame je največji dosežek EU, ko svobodno prehajajo mejo, ko greš na Matajur in nihče ne gleda, od kod si prišel

mivih krajih". Tako so se na obeh straneh meje stakala številna nova prijateljstva, "bolje smo se spoznali". Sedaj pa potekajo celo dogovori, da bi Poti miru in dediščino prve vojne vpisali na seznam Unesco. Benečija se je izpraznila... Msgr. Gujon, "zadnji čedermac", je že pred 25 leti dejal, da, "če ne bo ta belih, pridejo ta črni in ta armeni"... In vendar so "Benečani izredno konkretni in trdoživi, prilagodijo se vsaki situaciji". Vpisi v špetsko šolo se višajo. "Mladi nimajo več strahov in zavor!"

PD ŠTANDREŽ

Abonma ljubiteljskih gledaliških skupin

PROGRAM PREDSTAV:

- Nedelja, 18.10.2015, ob 17. uri

KD Gledališka skupina - Dekani

Boris Piciga
DRUŽINSKE ZGODBE ZMAGOTA IN VITORJE

komedija
Režija: Ingrid Verk

- Nedelja, 8.11.2015, ob 17. uri

Koroški Deželni Teater - Slovenj Gradec

Dario Fo
VSE ZASTONJI

komedija
Režija: Peter Militarev

- Nedelja, 13.12.2015, ob 17. uri

KUD Dolomiti - Dobrova

Ken Ludwig
SLEPARJA V KRILU

komedija
Režija: Franci Končan

- Nedelja, 10.1.2016, ob 17. uri

KUD Valentin Kokalj - Visoko

Tone Partljič
SILVESTRSKA SPRAVA 2000

komedija
Režija: Nataša Gros

PD Štandrež - dramski odsek

Premiera
- Sobota, 30.1.2016, ob 20. uri

Abonmajška predstava

- Nedelja, 31.1.2016, ob 17. uri

Ray Cooney
DENAR Z NEBA

komedija
Režija: Jože Hrovat

Vse predstave bodo v župnijski dvorani Anton Gregorčič v Štandrežu

Prodaja abonmajev, vstopnic in rezervacija sedeža: pri blagajni 4. in 11. oktobra 2015 od 11. do 12. ure in eno uro pred predstavo

Informacije: Vanja 347 9748704 - Matej 349 2247961 (od 20. do 21. ure)

POD POKROVITELJSTVOM ZVEZE SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE

KCLB – SCGV Emil Komel

Figarova osvajanja ženskih src

Veliki dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž so se v soboto, 3. oktobra 2015, spet oglasili znane arije in dueti slovitelja skladatelja W. A. Mozarta (1756-1791), kakor sta jih za glasbeno igro odbrala dva mlajša pevca, sopranistka Polona Kante Pavlin in basist Manuel Pintar, učenca Slovenskega centra za glasbeno vzgojo Emil Komel iz Gorice, v razredu solopetja prof. Franke Žgavec. Pod taktirko Hilarija Lavrenčiča, ki je pevcu tudi spremljal v živo na klavir in jima tako nudil zanesljivo oporo, so zazveneli solospeli in dueti, v italijanskem in nemškem izvirniku, iz znanih in manj znanih Mozartovih oper *Don Giovanni*, *La finta semplice*, *Così fan tutte*, *La finta giardiniera*, *Le nozze di Figaro* (*Figarova svatba*), pa še *Il flauto*

magico (*Čarobna piščal*) in *Der Stein der Weisen*. Te izseke sta peva celoto s štirinajsto hudomušno napisanim veznim tekstom, seveda v slovenščini, tako da se je izrisala ljubezenska zgodba dveh mladih vročih src, od prvih ljubezenskih vzdihov, prežetih s sanjami, polnimi hrepenenja in želja, pa do grenke streznitve po večletnem zakonu, ki ob odhodu otrok izčrpa vso poetičnost in se kaže v trpki stvarnosti ostarelih duš in teles, ki si želita le še počitka. Kako daleč so strastno preživete noči! Vse to sta mlada pevca prikazala z več kot merico humorja in dobrohotne ironije v glasbeni igri, ki sta ji dala naslov *Poglej, moj dragi Figaro* ... Povezovalna figura glasbenih delov in utrinkov pogovorov zaljubljenecv

mikom šele prejšnjo soboto ob bolj maloštevilni, a zelo pozorni publiku, ki se je izvajalcem iskreno zahvalila za prijetno glasbeno urico z iskrenim aplavzom; le -ta je nastopajoče kar nekajkrat prical na poklon.

Protagonista, mlada zaljubljenca, ki se z leti preobrazita v starejši zakonski par, sit drug drugega, sta v veznem besedilu odigrala in učinkovito, včasih v prav sproščeno razigranem razpoloženju, odpela avtorja zamisli in realizacije te posebne predstave, Polona Kante Pavlin in Manuel Pintar, ki sta se oblečena v lepe stilne kostume iz fundusa ljubljanske Opere spremenila v Susanne in Figaro. Kot že na premieri je tudi na sobotni ponovitvi največ smeha in odobravanja doživela arija *Nun, liebes Weibchen*, ko postarana Susanne z zateglim in vsega naveličanem "mijavkanjem" izraža svojo vdanost v usodo in razočaranje nad vsakdanjim življenjem ob skorajšnjem izteku časa na tem svetu. Likovno podoba z obveznim balkonom, na katerega se naslanja sanjavo dekle, čakajoč prince svojih sanj, sta dala scenograf Aleksander Starc in njegova pomočnica Stella Erossa. Seveda ni manjkala niti klopca in rastlinje za njo. Na levi strani odra se je odstiral pogled na bogatejši salon, z velikim klavirjem in lestencem nad njim. Glede na ta prvi uspešni poskus lahko pričakujemo od izvajalcev še kak drug podoben pevski podvig. **IK**

je bil Don Alfonso s svojimi komentarji na račun zaljubljenih žensk in moških, ki jim ljubezensko čustvo popolnoma zameglji resnični videz vsega, pa tudi na rovaš samih milih deklic, ki se spremeni v sikanjo kače in nosijo v hiši hlače. Spretno je ta lik z ironijo in s prgiščem pikrosti izrisal Marko Černic, ki se ga gledalci gotovo še spomnijo kot igralca v Odru'90, pa tudi zaradi imenitnih komično izdelanih vlog v raznih operetih, ki sta jih na oder postavila Zveza slovenske katoliške prosvete in Kulturni center Lojze Bratuž. Premiera je ta svojevrstna gledališko glasbena uprizoritev, najprej v režijijskem osnutku Emila Aberška, nato pa v režiji Caroline Bagnati, ki je poskrbela tudi za koreografijo, kot zvesta sodelavka KCLB in ZSKP pri postavitvi operet, doživela v Kulturnem centru Lojze Bratuž konec letošnjega aprila kot zadnja priveditev iz niza veseliger ljubiteljskih odrov *Iskrivi smeh na ustih vseh*, ki ga prireja Kulturni center Lojze Bratuž in Zveza slovenske katoliške prosvete, in kot tretji večer glasbenega cikla *Snovanje 2015*, v organizaciji Slovenskega centra za glasbeno vzgojo Emil Komel. Ponovitev je sledila s še kar precejšnjim za-

Obvestila

KD Sabotin vabi na 26. Pohod na Sabotin, ki bo v nedeljo, 18. oktobra. Sv. maša bo ob 10.30 pri razvalinah cerkvice sv. Valentina.

Kulturni center Lojze Bratuž in Krožek za družbena vprašanja Anton Gregorčič vabita na Srečanje pod lipami, ki bo v četrtek, 8. oktobra 2015, ob 20. uri v komorni dvorani Kulturnega centra Lojze Bratuž. Tokrat bo na vrsti predstavitev raziskave Šola, družina in zunajšolske dejavnosti, ki jo je pripravilo ZSSDI v sodelovanju s Slorijem. Sprehovori bodo predsednik ZSSDI Ivan Peterlin, tajnik ZSSDI Martin Maver in raziskovalka Slorija Norina Bogatec.

Društvo slovenskih upokojencev za Goriško sporoča članom in prijateljem, da bo dr. Simon Špacapan predaval o rakastih boleznih v četrtek, 22. oktobra, ob 20. uri v Gorici, v Tumovi dvorani na Korzu Verdi 51 v 3. nadstropju nad knjižnico Damir Feigl. Toplo vabljeni!

Društvo Jadro prireja dva tečaja slovenščine (začetnega in nadaljevalnega) za odrasle na društvenem sedežu. Tečaja bosta potekala od oktobra do maja: 50 ur, po dve uri tedensko. Organizacijsko srečanje bo ob 20. uri v petek, 9. oktobra 2015, na sedežu društva v ul. Monte 6 Busi 2. Informacije pri članih društva, v ronški knjižnici in v mladinskem informativnem središču v Trziču (Informagiovani). SCGV Emil Komel sprejema vpise za novo šolsko leto. Urnik tajništva od 9. do 12. ure in od 17. do 19. ure od ponedeljka do petka. Telefon 0481 532163, e-mail info@emilkomel.eu.

Prosvetno društvo Štandrež vabi ljubitelje gledališča, naj se pridružijo dramskemu odseku. Dodatne informacije na tel. 328 6669048 (Božidar) in 347 9748704 (Vanja).

Mešani pevski zbor Štandrež toplu vabi nove pevce v svoje vrste.

Feiglova knjižnica na Verdijevem korzu je odprta od 10. do 18. ure vsak dan razen ob sobotah. Prispevke za Slovenski center za glasbeno vzgojo Emil Komel v spomin na ravnatelja prof. Silvana Kersevana lahko nakažete na bančni tekoči račun: Banca di Cividale (Via Kugy, 2, Gorica) IBAN IT 30 C 05484 12402 003 570 036 225; SWIFT CWTIT2C s pripisom: za SKLAD SILVANA KERSEVANA. Informacije na tajništvo SCGV Emil Komel, tel. št. 0481 532163 ali 0481 547569.

Male oglase bomo objavili prihodnjic.

Cestitke

Andrea Torrioni je z odliko zagovarjal diplomsko nalogo na

novogoriški univerzi in postal gospodarski inženir. Iskreno mu čestitajo vsi domači in prijatelji. Dekliška vokalna skupina Bodeča Neža - P. D. Vrh Sv. Mihaela - je na Mednarodnem zborovskem tekmovanju Flamske (International Choir Contest of Flanders), ki je potekalo od 2. do 4. oktobra v belgijskem mestu Maasmechelenu, osvojila tretje mesto v kategoriji ženskih in moških zborov. Dekliški zbor, ki ga vodi dirigentka Mateja Černic, se je žiriji prestavil z deli skladateljev iz Slovenije in drugih evropskih držav in za to prejel 82 točk. Za uspeh na tekmovanju čestita Dekliški vokalni skupini Bodeča Neža in njeni zborovodkinji Mateji Černic Zveza slovenske katoliške prosvete iz Gorice.

Zahvala

Zahvaljujemo se vsem, ki so na katerikoli način počastili spomin naše drage Tatjane Bednarik. Posebna zahvala gre g. Marjanu Markežiču za pogrebni obred. Družina Bednarik

RADIO SPAZIO

Vrata proti vzhodu (od 9.10.2015 do 15.10.2015)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan od 20.00 do 21.00. Spored: **Petek, 9. oktobra** (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2. **Sobota, 10. oktobra, ob 21. uri** (vodi Ilaria Banchig): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem, rejzijskem in zilijskem narečju. **Nedelja, 11. oktobra, ob 12. uri**: Ponovitev sobotne oddaje Okno v Benečijo. **Ponedeljek, 12. oktobra** (v studiu Andrej Baucon): Narodnozabavna in zabavna glasba - Zborovski kotichek - Novice iz naših krajev - Obvestila in večerni vic. **Torek, 13. oktobra** (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem. **Sreda, 14. oktobra** (v studiu Danilo Čotar): Pogled v dušo in svet: Konj, zvesti spremljivalec človeka - Izbor melodij. **Četrtek, 15. oktobra** (v studiu Andrej Baucon): Lahka glasba - Zanimivosti iz sveta - Obvestila in večerni vic.

ARs
Vljudno vabi na razstavo
KULTURNO DRUŠTVO
LIKOVNIH USTVARJALCEV TOLMIN
Umetnike in dela bo predstavila Maria Grazia Persolja
Galerija Ars na Travniku, Gorica
Petek, 9. oktobra 2015, ob 18. uri

In memoriam

Tatjana Bednarik

De ne 5. avgusta 2015 se je v 84. letu starosti mirno poslovila od nas Tatjana Bednarik, najstarejša hči prof. Rada Bednarika in matere Karnele. Odraščala je v slovensko narodno zavedni družini in tako že zgodaj občutila fašistično nestrpnost do vsega, kar je bilo slovenskega. Grenko je občutila dneve, kadar so nestrpneži brezobzirno preiskovali dom in jezno metali skozi okna na dvorišče slovenske knjige, med katerimi Tatjanine prve slovenske učbenike, kot so bili *Prvi koraki*, s katerimi se je doma skupaj z brati, sestrami in sestrično izpopolnjevala v slovenskem jeziku. Morala pa je, kot vsi slovenski otroci, obiskovati italijanske šole. Šolala se je pri uršulinah, kjer so jo postavljali za vzor učenke, ki, kljub slovenskemu okolju, dobro obvlada italijansko. Slovenski pošolski pouk je obiskovala z nekaterimi otroki neustrašenih staršev pri msgr. Andreju Pavlici na skrivaj ali pa v zakristiji cerkve sv. Ivana. Vrata cerkve je monsinjor iz previdnosti zaklepal, saj so nemalokrat italijanski skrajneži po vratih jezno razbijali. Doktor Pavlica je neutrudno vzgajal otroke in mladostnike v narodno zavednem duhu in jim nudil tudi osnove znanstvenih predmetov, osnove cerkvenega petja in poglobljeno versko vzgojo. Po opravljeni licejski in - v istem letu - jeseni - učiteljski maturi, pri katerih se je izkazala zlasti pri slovenskem jezikovno bogatem jeziku, se je posvetila poučevanju. Poučevala je domala v vseh slo-

venskih vaseh, v zadnjih letih, ko je stopila v stalež, po uspešno opravljenem vsedravnem italijanskem natečaju, pa v osnovni šoli v Križni ulici (ul. Croce) in pozneje v ulici Brolo. Vzrajala je svoje učence v slovenskem duhu in osvetljevala vsesplošne vrednote. Popolnoma se je posvetila svojemu poklicu, svoje učence je res imela rada kot oni njo. Kadar so jo v poznejših letih srečevali, so obujali spomine na lepa šolska leta, ko jih je poučevala učiteljica Tatjana. Tatjana je bila globoko verna. Zaradi svojega verskega prepričanja je, zlasti v prvih povojnih letih, naletela na pikre opazke staršev. Na to sploh se ni ozirala. Vsi, ki so jo poznali, so jo cenili in imeli radi. Cerkevno občestvo v Stražicah, kamor je v zadnjih letih zahajala k vsakdanji jutranji in nedeljski maši, so jo poznali kot "signora maestra Tatjana" in maše zadušnice so se udeležili v lepem številu. Tatjana je bila zadržana in skromna. Ni razkazovala svojega umetniškega nagnjenja in klavirskih dosežkov, ki jih je imela tudi po zaslugi glasbenika Mirka Fileja, pri katerem se je izpopolnjevala. Niti ni razkazovala svoje radodarnosti. Marsikomu, vedno v težavah. Naša teta Tatjana je bila vljudna in prijazna in za nas svetel vzor. Tiho je odšla, previdena s svetimi zakramenti. Dragata teta Tatjana, počivaj v miru!

Tvoje nečakinje

Ob izgubi drage mame, none in tašče

MARINKE BATIČ

izrekamo iskreno sožalje

Ivu in Katji, Juliji, Vidi in Andreju

VSI NA ŠOLI KOMEL

Utihnulo je plemenito srce

MARINKE BATIČ

Možu Ladiju, hčerki Katji in sinu Štefanu ter ostalim svojcem iskreno sožalje

PROSVETNO DRUŠTVO in CERKVENI ZBOR
VRH SV. MIHAELA

Planinsko društvo je ob košanju

Goriški planinci prirejajo v nedeljo, 11. t. m., druženje ob košanju na domačiji Štekarjevih v Števerjanu. Srečanje se bo pričelo ob 12. uri, končalo pa ob mraku. Ob upoštevanju gesla koristno in prijetno bodo tudi tokrat poskrbeli za dva spremljajoča dogodka: družinski pohod in vožnjo z gorskimi kolesi. Zbirališče bo tokrat na prostoru pri tehtnici pri pevmskem mostu, start pa ob 10. uri. Zmerne hoje bo približno dve uri, nekoliko zahtevnejša preizkušnja pa čaka kolesarje. Oboji se bodo ob koncu zbrali pri Štekarju.

Lokanda Devetak v sodelovanju s sovodenjskimi krvodajalci prireja v torek, 13. oktobra 2015, ob 20.15 v svojih prostorih na Vrh Sv. Mihaela 16. dobrodelni večer

Težka izguba naj lajša tegobe

VEČER V SPOMIN NA NEKOGA, KI GA JE ZAHRTNA BOLEZEN ODTRGALA IZ NAŠE SREDE

Gostje večera bodo: naš dolgoletni prijatelj dr. Simon Spazzapan, ki deluje na onkološkem oddelku C.R.O. Aviano skupaj z dr. Samuelejem Massaruttijem, primarijem kirurškega oddelka za prsi, dr. Gustavom Baldassarrejem, odgovornim za onkološke eksperimentalne metode in dr. Barbaro Belletti, raziskovalka raka na dojkah. Letos bomo na večer predstaviteli knjigo "L'Isanzo"

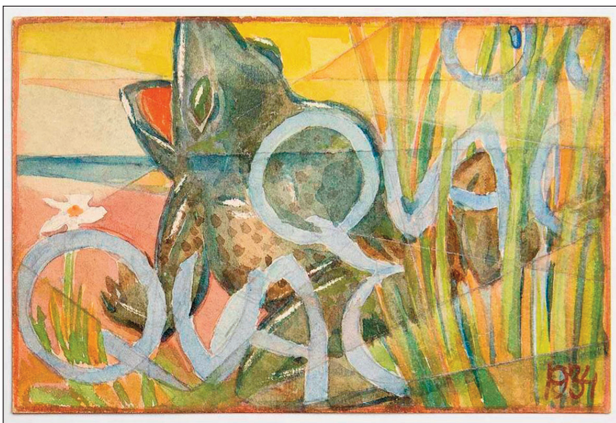
(Soča) novinarja Andree Bellaviteja s fotografijami Massima Crivellarija, ki govori o naravnih lepota, ljudeh, zgodovini, umetnosti in še marsičem; rdeča nit pa je seveda reka Soča. Poleg tega bo še glasbena točka izredne solopevke Martine Feri ob spremljavi glasbenika Aljoše Sakside. Izkupiček večera bomo namenili onkološkemu oddelku C.R.O. Aviano. Čotova družina Devetak

Ob 150-letnici velikega arhitekta Likovne dopisnice Maksa Fabianija umetnici Neeri Gatti

V sklopu Fabianijevga leta, ki ga je razglasila Mestna občina Nova Gorica v počastitev 150. obletnice rojstva primorskega rojaka, arhitekta, urbanista, izumitelja, misleca in humanista, so odprli v Goriškem muzeju razstavo Fabianijevih likovnih dopisnic. Razstava je nastala v sodelovanju z Goriškimi pokrajinskimi muzeji (Musei Provinciali di Gorizia), ki hranijo dopisnice, in se bo do konca leta selila na tri razstavišča. Oktobra bo na ogled na Gradu Kromberk, novembra v Galeriji Lojzeta Spacala v Štanjelu, decembra pa v Goriških pokrajinskih muzejih. Razstavo sta omogočili Mestna občina Nova Gorica in Občina Komen. Na Gradu Kromberk je bilo odprtje v petek, 2. oktobra, ob 20. uri, razstava bo na ogled do nedelje, 1. novembra. V Galeriji Lojzeta Spacala v Štanjelu bo odprtje v četrtek, 5. novembra, ob 19. uri, razstava bo na ogled do nedelje, 29. novembra. Nato bo prenese-

na še v Goriške pokrajinske muzeje. Poštna dopisnica, ki je imela na eni strani natisnjeno znamko in prostor za naslov, na drugi pa prazno površino za kratko sporočilo, je sredi 90. let 19. stoletja postala množično sredstvo za sporočanje in ravno v tistem času naj bi jo začel uporabljati tudi

Fabianijeve dopisnice so večinoma nastale v trenutkih sprostitev in med potovanji, zato na njih prevladuje lahkotnejši avtorjev pristop. Življenje je opisoval skozi drobne prizore, v katerih je kritično, šalivo in pikro analiziral sebe, družbo in politiko. Seveda je veliko razmišljal o arhitekturi, urbanizmu, antiki, in to tudi upodabljal. Preizkusil se je v različnih likovnih slogih, od simbolizma, secesije, postimpresionizma, ekspresionizma

Quac quac quac, 1934
akvarel in svinčnik, lepenska

Maks Fabiani. Med umetniki je bila zelo priljubljena, saj je nudila prostor za osebna in izvorna sporočila v obliki podob ter novo možnost povezave med besedilom in sliko.

do futurizma in aeroslikarstva ter tako vzpostavil dialog s sodobno umetniško produkcijo, ki ji je sledil od dunajskih let skozi vse svoje dolgo življenje. Večinoma je uporabljal tehniko akvarela, ki

mu je omogočala hitro zarisovanje bežnega trenutka. Kompozicijo je pretežno gradil z risbo, črto, včasih pa se je prepustil preli-

vanju barvnih površin. Fabiani je proti koncu 20. let 20. stoletja v Ferrarjevih vili v Štanjelu spoznal mlado umetnico Neero Gatti in postala sta iskrena prijatelja. Pozzetto jo je označil za Fabianijevo zadnjo učenko. Dopisovala sta si vse do arhitektove smrti leta 1962, razstavljena pa je skupina dopisnic, ki jih je Fabiani poslal Neeri med letoma 1930 in 1934. Dopisnice, poslane Neeri, vsebujejo poleg drugega še pedagoški pristop. Njuno dopisovanje je bilo zelo zgoščeno v letih Neerinega zgodnjega umetniškega razvoja. Večkrat sta skupaj slikala in na sprehodih iskala navdih v naravi. Izmenjavala sta si ideje o slikarstvu in raznih delovnih načrtih, kar je nudilo tudi arhitektu možnost konfrontacije. Z vseh teh dopisnic so razvidni medsebojna naklonjenost, predanost in spoštovanje, ki sta ga, kljub veliki generacijski razliki, drug do drugega čutila avtor in naslovljenka. Fabiani je Neeri skozi besedilo in sliko zaupal svoja razmišljanja o umetnosti in življenju, kar priča o sorodnosti njunih misli ter pogledov na svet.

Katarina Brešan

Kratke

Lep uspeh DVS Bodeča Neža v Belgiji!

Dekliška vokalna skupina Bodeča Neža - PD Vrh Sv. Mihaela je na Mednarodnem zborovskem tekmovanju Flamske (International Choir Contest of Flanders), ki je potekalo od

2. do 4. oktobra v belgijskem mestu Maasmechelen, osvojila tretje mesto v kategoriji ženskih in moških zborov. Dekliški zbor, ki ga vodi dirigentka Mateja Černic, se je žiriji predstavil z deli skladateljev iz Slovenije (Lebič, Čopi, Simoniti) in drugih evropskih držav (Arvo Pärt, Robert Schumann, Giovanni Pierluigi da Palestrina) in za to prejel 82 točk.

Ugledni zborovski natečaj je po zahtevnosti takoj za najprestižnejšimi tekmovanji za Veliko nagrado Evrope (Arezzo, Tours, Varna, Maribor, Tallin). Na tekmovanju je sodelovalo skupno 12 predhodno izbranih zborov, ki so se v soboto pomerili v kategoriji obveznega, v nedeljo pa prostega programa. Absolutni zmagovalec tekmovanja je ukrajinski ženski zbor Oriana, ki je osvojil 85 točk. Dekletom vokalne skupine in njihovi dirigentki iskreno čestitamo!

Četrta pesniška zbirka Patricije Dodič

Spomladi je pri Založništvu Tržaškega tiska izšla četrta zbirka Patricije Dodič *Ljubimje (zbirka doslej odmomljenih pesmi)*. V njej bibliotekarka, publicistka, mentorica tečajev italijanščine in slovenščine za tuje ter študijskih krožkov in tečajev kreativnega pisanja, vodja literarnih delavnic – in seveda pesnica – prinaša svoje novejšje, še ne natisnjene in zato le polglasno odmomljane pesmi. Ključna beseda te nove zbirke je – ljubezen. V spremni besedi *Ljubimje kot fraktal ali dežela ljubezni* Tomaž Mahkovic napove bralcu, ki se nameni raziskati Ljubimje, da ne bo vstopil v deželo ljubezni, registrirano le za ljubeza, ampak v duhovno krajino, v kateri se ljubezen kot zrak pretaka povsod in skozi vse. Do teh lepot in užitkov pa ga ne more popeljati noben zemljevid, temveč le

poezija sama, ko zdrkne vanjo. Pesnico in njeno deželo Ljubimje bodo ljubitelji poezije lahko srečali na kavi s knjigo, ki bo 14. oktobra, ob 10. uri v novem Tržaškem knjižnem središču TS360.

Barčica po morju plava: Otroške ljudske pesmi Slovencev v Italiji

Deželna zborovska zveza USCI-Unione Societa' Corali Italiane ima v načrtu izdajo več pesmaric z otroškimi ljudskimi pesmimi iz naše dežele in s priloženo demonstracijsko CD ploščo. Doslej sta v nastajajoči seriji izšli dve pesmarici: *And'n and'n anolis* s furlanskimi pesmimi in *Oi deriderela* s tržaškimi italijanskimi otroškimi pesmimi. Pri izdaji prve je sodelovala Societät Filogijche Furlane, pri drugi pa pokrajinska zveza USCI za tržaško pokrajino. Za tretjo zbirko so prišle na vrsto slovenske otroške ljudske pesmi, za kar je poskrbela Zveza slovenskih kulturnih društev ZSKD kot članica deželne zveze USCI. Ta zbirka je zdaj pripravljena. USCI namerava v naslednjih letih nadaljevati ta niz pesmaric in objaviti še druge otroške ljudske pesmi iz naše dežele.

Pesmarica, ki je nastala v organizaciji ZSKD, ima naslov *Barčica po morju plava* po prvi pesmi v zbirki. Sestavi zbirko otroških ljudskih pesmi Slovencev v Italiji je pomenilo zajemati gradivo z območja zahodne roba slovenskega naselitvenega ozemlja: od morske obale med Trstom in Tržičem preko Goriške, Benečije in Rezije do Kanalske doline v Julijskih Alpah. Na tem ozemlju je prisotnost Slovencev avtohtona že podlugo tisočletje. V zbirki ZSKD *Barčica po morju plava* je zbranih štirindvajset otroških ljudskih pesmi z omenjenega področja. To so pesmi, ki so značilne za te kraje in bodo gotovo zbudile zanimanje ne samo med furlanskimi in italijanskimi zbori, ampak tudi med slovenskimi zbori, saj otroci in zborovodje ene pokrajine večinoma ne poznajo pesmi drugih pokrajin.

Nova plošča Aleksandra Ipavca Prvinska glasbena izpoved

Aleksander Ipavec Ipo, harmonikar priljubljene skupine *Etnoploč*, se je pred kratkim predstavil s samostojno ploščo, ki jo je preprosto poimenoval *Solo*. Ob predstavitvi je pripravil nekaj koncertov v različnih krajih. Udeležili smo se tolminskega, kjer se je trlo ljudi. Koncert je Ipavec spontano nadgradil v nekakšen performans, kjer je duhovito in nadvse zanimivo komentiral nastajanje svojih del. Iz vsega slišane se je pred nami razkril nadvse občutljiv in glasbeno tankočuten glasbenik, ki svoj talent razdaja tudi učencem tolminske glasbene šole.

Plošča svoje potovanje po glasbenem univerzumu začenja brez kakršnih koli razlag na ovitku, natisnila pa jo je založba *BirdLand Sounds*. Skopi podatki nam razkrijejo, da je pri skladbah z različnimi efekti kreativno sodeloval tudi tonski mojster in producent *Borut Čelik* (v zadnjem času gotovo najbolj iskan strokovnjak za študijsko snemanje in produciranje glasbe na Primorskem), skladb pa je na plošči deset,

če kot samostojna dela štejeemo tudi štiri stavke *Suite štiri elementov*. Na tem mestu bi stari misleci, pa antični Tales, zagotovo našpičili ušesa. Štirje osnovni elementi so seveda zrak (*Aria di none*), zemlja (*Terra sospesa*), voda (*Mare minore*) in *Tango*, ognjeno na Piazzollov način.

Glasba (nemara kot peti element) na tem mestu veristično sledi naslovom: zrak je ves prosojen, neviden kot eter, zemlja ima ljudsko nprav in je rudimentarna, dinamična, bazična, morje se kot pradomovina vsega živega dotika metafizike, ogenj strasti pa je tista sila, ki stvarjem daje živost in moč.

Suita je imenitno kontrastirana in izpovedno prepričljiva, podobno kot zadnje tri pesmi *Balkan blues*, *Across the border* in *Dojna in veseli ples*, kjer Ipavec skozi glasbeno govorico predstavi še svojo različico brezmejnosti. Kot sam pove, ker je po uradni statistiki zamejski Slovenec, ga

meja spremlja že celo življenje in tudi sedaj, ko je uradno ni več, le-ta ostaja nekakšna nevidna ovira v glavah ljudi. Glasba je umetnost, ki jo brez težav preseže, zato je Ipavec *Balkan blues* nekaj tako prvinskega in arhetipskega, kot bi že od vekomaj živel na območju te zanimive pokrajine. Ali drugače: ta prostor, Balkan in tudi vse sosednje pokrajine, imamo vsi v sebi kot "domovino", kot kulturo, iz katere izhajamo, čeprav se v formalnem smislu na različnih koncih drugače izraža/odraža. Ipavec pristop jo naredi univerzalno, kot je univerzalen (in globalen) blues, ki združuje vsaj tri celine.

Bonus skladba *Petelinček je zapel* je nekaj posebnega. Šele na živem koncertu smo izvedeli družinsko sago o Ipavčevem očetu, pa tudi o njegovi družini na splošno. Ploščo je namreč posvetil svojima nedavno umrlima staršema, zvočno in vizualno pa jo je temu primerno opremil z nekaterimi simboli in spomini, ki družino povezujejo tudi še sedaj.

Jože Štucin

Fotografska razstava v Mestni galeriji Nova Gorica Jernej Humar: Odvodi in dovodi

Mestna galerija Nova Gorica je začela novo razstavno sezono z razstavo goriškega umetnika Jerneja Humarja, ki se predstavlja z najnovejšo serijo fotografij na temo vode. V zadnjih letih se namreč avtor vodi in pokrajini, ki jo le-ta ustvarja, intenzivno posveča. "Ne fotografira spektakularnih prizorov", ugotavlja Vasja Nagy, "večinoma gre za anonimne ali vsaj le redkim poznane kraje. /.../ Njegove fotografije niso podobe s potovanj po eksotičnih krajih, ampak so dobesedno posnete v domačih logih. Prizori so navadni, nekako domači, vendar vseeno neznan. Ne gre namreč za fascinantne motive, ki smo jih že videli ali slišali o njih".

Jernej Humar, diplomant slovite praške šole za fotografijo FAMU, je v svojem dosedanem opusu že večkrat dokazal, da lahko prehaja na različne vrste in žanre fotografije; da njegove stvaritve delujejo (vizualno) prepričljivo.

Tako je tudi tokrat. "Objekte svojega fotografiranja pozna in jim dovoli, da komunicirajo z njim na osebni ravni. S tem vzpostavlja srečanje enakovrednih in ukinja razmerje subjekt - objekt. Opazovano postaja abstraktno, kot nekakšen madež v vizualnem polju, ki se takšno kaže zato, ker ga nekdo (ta) gleda. Za gledalca fotografske podobe pa je težko znebiti se njene povezave z resničnostjo tistega, kar je bilo fotografirano. Čeprav gre za podobe, ki delujejo kot prispodobne in so pred gledalcem sa-

mostojne, si prizore na njih vedno v duhu predstavljamo tudi kot stvari v nečem drugem prostoru in času. Realizem fotografskega medija je tako prepričljiv, da je prelahko pozabiti na njegov učinek in enostavno verjeti. Tako dobijo fotografirane stvari dvojno življenje. Eno v duhu gledalca - fragmentarno ter vezano na spomin in domišljijo, drugo pa neodvisno od njega, a zato nič manj resnično", pravi likovni kritik Vasja Nagy v svojem tekstu za razstavni katalog.

Jernej Humar (1975, Šempeter pri Gorici) je po končani srednji strojni šoli začel študirati strojništvo, nato pa je leta 1997 opravil spremembo in ukinja razmerje subjekt - objekt. Opazovano postaja abstraktno, kot nekakšen madež v vizualnem polju, ki se takšno kaže zato, ker ga nekdo (ta) gleda. Za gledalca fotografske podobe pa je težko znebiti se njene povezave z resničnostjo tistega, kar je bilo fotografirano. Čeprav gre za podobe, ki delujejo kot prispodobne in so pred gledalcem sa-

Mateja Poljšak Furlan

Založba Mladika / Slavistično društvo Trst-Gorica-Videm

Rebulov zbornik ob pisateljevem jubileju

Založba Mladika in Slavistično društvo Trst-Gorica-Videm sta pisatelja Alojza Rebulov leta počastila z njemu in njegovemu opusu posvečenim zbornikom. Prispjevki oziroma referati cele vrste avtorjev izhajajo s simpozija, posvečenega tržaškemu piscu, ki je junija 2014 potekal v razstavnici dvorani Zadruga kraške banke na Opčinah. *Rebulov zbornik 2* sledi prvi izdaji takšne publikacije, ki je izšla pred desetimi leti in s katero so počastili avtorjevo osemdesetletnico, medtem ko je pričujoča brošura namenjena Rebulovi 90-letnici.

Tržaškega pisca in njegovega opusa našim bralcem ni treba posebej predstavljati, saj spada Rebulov med najzlahtnejše avtorje našega prostora. Literarna veda ga prišteva med slovenske avtorje v Italiji, saj se je rodil na Krasu, večino življenja je preživel na Tržaškem, zadnje poldruge desetletje pa se bolj ali manj stalno zadržuje v Loki pri Zidanem Mostu v Občini Sevnica, rojstnem kraju soproge Zore Tavčar. Za bistvene prvine Rebulovega opusa veljajo slovenstvo, klasični svet in krščanska tradicija. Zanimivo je namreč ugotoviti, da sta mu bili slovenska beseda in zavest položeni v zibel, čeprav ju v času avtorjeve mladosti okolje ni sprejemalo, ampak ju je v fašističnem dvajsetletju poskušalo zatreti. Nekoliko mlajša je njegova ljubezen do antičnega sveta, ki se je začela kaliti v goriškem semenišču in se nato razcvetela med študijem klasične filologije na Univerzi v Ljubljani. Najmlajši od vseh pa je Rebulov odnos do krščanstva, ki se je izoblikoval na začetku šestdesetih let, po treh avtorjevih osebnih in duhovnih krizah. Zanimivo je tudi opaziti, da se Rebulove prvine vselej pojavljajo v njegovem opusu, enkrat bolj markantno, drugič manj. Če sta bila slovenstvo in antika značilna za njegovo najzgodnejše obdobje (*Vinograd rimske cesarice*), se je v romanu *V Si-*

bilnem vetru antiki dodalo krščanstvo, medtem ko se v novejših avtorjevih delih prepletata predvsem krščanski element in narodna pripadnost.

O naštetih prvinah in še marsičem so razpravljali udeleženci simpozija, katerih prispevek bomo v nadaljevanju nekoliko podrobneje razčlenili.

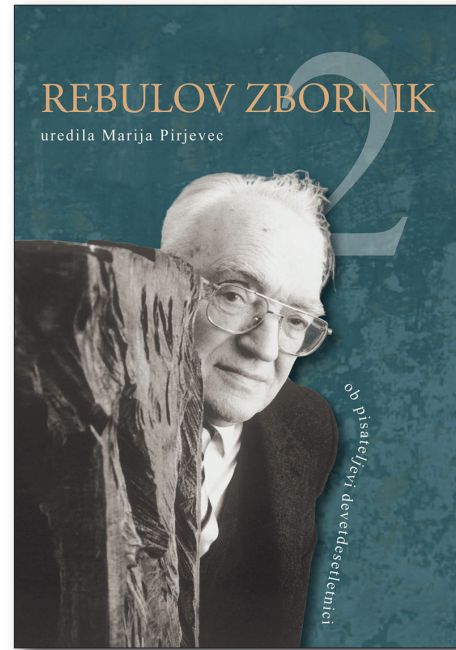
Pred tem bomo z nekaj besedami oveko večili pozdrav oziroma voščilo, ki ga je avtorju namenil njegov pisateljski sopotnik Boris Pahor. V zapisu se spominja njunega sodelovanja, ki se je začelo z *Razgledi* ter se nadaljevalo s *Sidrom*, *Tokovi* in *Zalivom*, s katerim je tudi doseglo višek, in sicer z izdajo *Kocbekove knjižice* leta 1975. Zadnje obdobje je oba protagonistista medsebojno oddaljilo, morda usoden v tem pogledu je njun odnos do slovenske polpretekle oziroma medvojne zgodovine. Urednica zbornika prof. Marija Pirjevec je avtorica prvega referata, ki nosi naslov *Od jezikovne travme do sloga, "obsedenega od pomenov"*. V njem obravnava Rebulov odnos do materinega jezika, ki se je bogatil v času, predvsem ob stiku z rojaki iz drugih krajev Primorske, ki so zaradi svoje zakotnosti ohranjali veliko bogatejši besedni zaklad od vasi na dolenjem Krasu, od koder avtor izhaja in ki je bila močno izpostavljena

Marija Pirjevec

osredotočila na korpus iz najnovejših avtorjevih del, torej romanov *Pred poslednjim dnevom* in *Kominform* v *Zabrinju*, ki sta izšla lani oziroma predlanskim. Ožbotova tako pri Rebulu ugotavlja celo vrsto kalkov iz italijanščine, ki v Rebulov jezik vnašajo svojevrstno hibridnost. V nadaljevanju bomo zasledili zapis oziroma referat Jadranske Cergol, sicer avtorice strokovne razprave *Med mero in misterijem*, ki jo je pred nekaj leti objavila založba Mladika in v kateri Cergolova obravnava prvine klasičnega sveta ter odnosa do antike v Rebulovem opusu. Klasično izročilo se pri avtorju pojavlja tako rekoč v vseh obdobjih, od zbirke *Vinograd rimske cesarice*, preko

njegovega najpomembnejšega romana *V Sibilih nem vetru*, do novejših del, denimo *Kačje rože*. Alojz Rebulov in Kocbekova *Tovarišija* v Italiji je naslov obsežnemu prispevku Zoltana Jana, ki se dotika ne samo nastajanja prevoda Kocbekovega dnevnika v italijanščino, ampak tudi nekaterih drugih avtorjevih del, ki so izšla v Dantejevem jeziku. Bogomila Kravos piše na temo *Alojz Rebulov in Slovensko stalno gledališče v Trstu*. Tržaški pisec je doživel dve uprizoritvi svojih del (*Hribi, pokrijte nas* in *Operacija Timava*), prevedel pa je tudi Ajshilovo *Sedmerico proti Tebam*, ki jo je SSG postavilo na oder v devetdesetih letih. O obiskih oziroma intervjujih z Alojzom Rebulom piše časnikar Jože Horvat, medtem ko Tatjana Rojc v svojem referatu pod geslom *"So glasovi, ki jih ne gre preslišati"* - *Nekaj iztočnic ob devetdesetletnici Alojza Rebulovega opravlja nekakšen splošen pregled nad delom Alojza*

Rebulove s posebnim poudarkom na stvarnosti in prvinah, ki so avtorju blizu.

Zadnji besedni prispevek je pripadel Miroslavu Košuti (on je tudi pozdravil na odprtju simpozija, njegov pozdrav pa je objavljen ob Pahorjevem), v njem pa pesnik iz Križa pri Trstu razkriva svoje prijateljstvo z Alojzom Rebulom, ki traja že nekaj desetletij. Njegov referat nosi naslov *Prej kot Primorec Slovenec, prej kot Slovenec človek, a zame Kraševac*. Iz Košutovega izvajanja tako izvemo, da je sam pri Rebulu 'lobiral' za to, da bi avtor kak svoj roman znova postavil na Kras, kar se je lansko leto tudi dejansko zgodilo s *Kominformom* v *Zabrinju*.

Primož Sturman

Na 14. festivalu 1000(0) oči v tržaškem kinu Miela

Kontinuum preteklosti in aktualnosti

Svojskemu tržaškemu festivalu, ki izvirno združuje mojstrovine in redke dokumente iz preteklosti z utripanjem sedanjega filma, je uspelo uspešno spraviti pod streho tudi 14. izdajo. Kot vedno se je dogajala v prostori gledališča Miela, v nekdanjem Domu pristaniških delavcev, kjer bo v kratkem na pobudo Pokrajine povsem zaživela Hiša filma v Trstu.

V šestih dneh, z običajno rimsko uverturo v kinu Trevi in Nacionalni kinoteki, si je bilo mogoče ogledati kopico del na več formatih, od tradicionalnega 16 in 35-milimetrskega filma do video in digitalne tehnike, ki so jih izbrali vodja festivala Sergij Grmek (uradno Sergio M. Germani), stalni sodelavci Mila Lazić, Olaf Möller, Roberto Turigliatto in mlajši, kot npr. Simone Starace.

Duče in tržaški anarhist

Uvodni večer je bil namenjen "tržaškima" dokumentarcema. Ravnateljica turinskega Nacionalnega filmskega arhiva ANCR, Paola Olivetti, je predstavila film *Duče* v Trstu, produkcijo Istituta Luce o znamenitem obisku Mussolinija v zalivskem mestu, kjer je l. 1938 razglasil rasistične protijudovske zakone in druge mrke namere nemško-italijanskega zavezništva. Po scenografsko učinkovitih posnetkih spektakla na prepolnem Trgu Unita' so sledili slavnosti mimohod po mestnih ulicah, odprtja industrijskih obratov, splavi novih ladij, preimenovanje Žavelj s

fašističnim imenom Aquilina po bližnji rafineriji Aquila itd. itd. Kopijo dragocenega dokumenta, ki se ni ohranil v Istitutu Luce, je k sreči dobil pred leti turinski arhiv. Nekakšen kontrapunkt Lucejevemu propagandnemu filmu, ki si je sicer zaslužil tudi nekaj aplavzov v Mieli, je bil filmski intervju Paola Gobettija *Vivere da anarchici*, s tržaškim anarhistom in španskim borcem Umberto Tommasinijem. Ustanovitelj arhiva ANCR je l. 1976, ob padcu Frankovega režima, s prvimi videokorderji posnel več kot sto pogovorov z italijanskimi in španskimi veterani, ki so se udeležili državljanske vojne v Španiji. Na sporedu je bil še dokumentarec *Racconto interrotto*, s katerim je Gobetti realiziral portret očeta Piera Gobettija, enega od najsvetlejših likov antifašizma, Gramscijevega sopotnika in ustanovitelja revije in založbe *La rivoluzione liberale*, ki je ko-

Vodja festivala Sergij Grmek in letošnji nagajenec Portugalec Vitor Gonçalves

ratelji in sodelavci (od l. 1962 do l. 1991) izstopajo znane osebnosti, kot pisatelj Carlo Levi, literati Sapegno, Fubini, Prezzolini, politiki Nenni, Parri, Pertini, Saragat...

Italijanski "pozabljeni" filmi

Poleg poklonov Ermannu Olmiju in temi Velike vojske, *Così e' andata* iz l. 1987 po delih Maria Rigonija Sterna, Emilia Lussu, Piera Jahiera, Nuta Revellija, *Il ritorno al paese* (1967) in *I recuperanti* iz 1970 (z Rigonijem Sternom in po njem), *Il mestiere delle armi* iz 2001 (o temi vojne in vojskovanja kot takega) bi izpostavili letošnji srečno roko pri ovrednotenju pozabljenih poglavij iz klasičnega italijanskega filma. Res sveža je bila osvetlitev Raffaeleja Andreassija, avtorja občutljivih kratkometražnih dokumentarcev in zlasti celovečernega *L'amore povero* iz l. 1963. Andreassi je skupaj s tržaškim filmskim kritikom Callistom Cosulichem zbral občutena pričevanja rimskih prostitutk in ekraniziral z neorealistično in skoro etnografsko skrbjo najznačilnejše zgodbe, v katerih nastopajo tudi same protagoniste. "Cenzurirano" verzijo, ki je izšla mimo režiserja z naslovom *I piaceri proibiti*, je kritik Fulvio Baglivi dopolnil s posnetki, ki jih je rešil sam Andreassi, ter zmontiral v digitalno verzijo filma, ki smo si jo ogledali.

Simone Starace, tudi urednik kataloga, je poskrbel za pregled italijanskih filmov italijanskih režiserjev, ki so se izoblikovali v tujini, kot Piero Costa, avtor melodramske *Zgodbe mladoletnice* (1956),

ki je več kot desetletje deloval v Franciji, ali pa tujih režiserjev, kot Poljak Michal Waszynski, ki je uresničil več del v Ita-

liji, npr. pomorski film *Fiamme sul mare*, skupaj z italijanskim mojstrom Vitoriom Cottafavijem. Poseben niz je bil namenjen slovanskim filmarjem, ki jih je angažiral producent Gustavo Lombardo za svojo produkcijsko hišo Tita-

Ravnateljica filmskega arhiva ANCR Paola Olivetti pri Kinoateljeju

Ob robu festivala 1000 (0) oči je ravnateljica nacionalnega filmskega arhiva ANCR v Turinu, Paola Olivetti, obiskala goriški Kinoatelje. Njen pokojni mož Paolo Gobetti (ustanovitelj arhiva ANCR) je bil namreč velik prijatelj Darka Bratine, ki je pred vrnitvijo v Gorico bival in deloval skoraj desetletje v Turinu. V spremstvu predsednika Kinoateljeja Aleša Doktoriča si je ogledala prostoro mediateke Ugo Casiraghi in Kinemaxa, ob vodenju odgovornega za arhivske projekte mediateke Silvija Cellija in predsednika Združenja Hiša filma Giuseppeja Longa. Sledil je na društvenem sedežu, ki spada tudi v goriško hišo filma, ploden razgovor s filmskim raziskovalcem Igorjem Devetakom, z avtorico številnih avtorskih dokumentarcev v produkciji Kinoateljeja Nadjo Velušček in s še drugimi člani društva. Ugotovljen je bil obojestranski interes za poglobitev stikov in sodelovanja, zlasti glede filmskega in avdiovizualnega shranjevanja spominov zadnjih pričevalcev odporščanja in vojne ter njihovih potomcev, na relaciji izkušeni v Piemontu in Italiji ter pri nas in v Sloveniji.

nus med vojno, tako ruskima režiserjema Aleksandru Volkovu (*Amore imperiale* iz l. 1941, z zvezdo Luiso Ferido) in Wladimirju Striževskiju (*La carne e l'anima* iz l. 1943-45), kot ruskemu scenografu oz. kostumografu Borisu Bilinskyju, ki je prekrasno opremil ne le omenjeni zgodovinski melodrami, ampak tudi *L'angelo bianco* režiserja Giulia Antamora in druge iz l. 1943. Spominimo, da so prav omenjena Germani in Turigliatto uredila zelo bogato retrospektivo o zlatih letih italijanske družbe Titanus na letošnjem festivalu v Locarnu.

Poseben poklon so posvetili prezgodaj umrlemu režiserju Emanueleju Caraciolu, antifašistu in žrtvi nacističnega pobjega pri Ardeatinskih jamah, s filmom *Troppo tardi t'ho conosciuta!*, ki ga je l. 1939 režiral omenjeni režiser, in

s še drugimi deli, pri katerih je sodeloval kot scenarist in z drugimi vlogami.

V znamenju Dreyerja

Veliki danski cineast je eden od referenčnih avtorjev prirediteljev festivala 1000 (0) oči. Sledč njegovi poetiki, sta bila letos v ospredju dva programa. Na eni strani poduhovljena verska in ljubezenska sanjska dela italijanskega režiserja Oresteja Pallelele *Caterina da Siena* (1947), *Il richiamo nella tempesta* (1950) in *Cristo e' passato sull'aita* (1953), na drugi pa nekoliko ekspresionistično obarvana dela nemških avtorjev, kot ženska erotična psihodrama Leontine Saganove *Mädchen in Uniform* (1931) in skoraj mistični ženski portreti *Anna und Elisabeth* (1933) in *Fährmann Maria* (1936), ki ju je nemški režiser Frank Wysbar posnel v weimarski oz. nacistični Nemčiji, ter remake zadnjega filma shrljivke *Strangler of the Swamp*, ki jo je l. 1946 posnel v Ameriki, kamor je pribežal l. 1938. Olaf Möller, ki je uredil tole prvo predstavitve Wysbara, namerava v prihodnje še predstaviti na tržaškem festivalu režiserja, ki se je po vojni vrnil in ustvarjal tudi v Adenauerjevi Nemčiji.

Festival se je končal s podelitvijo nagrade Anno Uno, ki jo je istoimensko društvo (organizator festivala) letos podelilo Portugalcu Vitorju Gonçalvesu, avtorju le dveh filmov - mojstrovini po oceni prirediteljev festivala - *Uma Rapariga no Verao* iz l. 1986 (na 16mm formatu) in *A Vida Invisível* iz l. 2013 (digitalno). Obe eksistencialni drami, ki raziskujeta nemir mladostnikov (prvi) in zrelega junaka skoraj pirandelovske drame (drugi), sta bili prikazani na festivalu. Na spletni strani www.imilleocchi.com so informacije in fotografije o predstavljenih delih in avtorjih na festivalu.

Davorin Devetak

Kratke

Dan kulturne dediščine v Mavhinjah / "Kaj se držiste tako štemane"

Tudi slovenske šole na Tržaškem so se vključile v vseslovensko oz. vseevropsko gibanje seznanjanja ljudi s pomenom ohranjanja kulturne dediščine. Zamisel, ki je vzklipla leta 1984 v Franciji, je že naslednje leto začela svojo pot po Evropi, od leta 1991 pa Dneve evropske kulturne dediščine organizirajo tudi v Sloveniji. Letos na primer je bila slovenska otvoritvena prireditev 25. septembra v Žički kartuziji, ki obhaja 850-letnico, v naslednjih dneh pa se je v številnih krajih po vsej državi zvrstila vrsta prireditev, na katere se je odzvalo sto in sto ljudi.

Po lanskem uspehu prireditve Dediščina gre v šole, ki so jo izpeljali na NSS Simon Gregorčič v Dolini, so se letos pridružila ravnateljstva vseh petih večstopenjskih šol na Tržaškem. Priprave so potekale celo leto, v petek, 2. oktobra, pa so "Praznovanje", kar je bila rdeča nit letošnjih dnevov kulturne dediščine, v prijazni dvorani na kmetiji Rudija Klariča v Mavhinjah, predstavili učenci osnovnih šol z Repentabra, iz Zgonika, Doline, Škednja in s Katinare ter dijaki srednje šole iz Doline. V uvodnem nagovoru je direktor zavoda Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine Jernej Hudolin poudaril izreden pomen vključitve zamejskih šol v projekt, ki sistematično vrednoti različne vidike narodove kulturne dediščine. Odnos do kulturne dediščine in jezika sta namreč temeljna elementa identitete vsakega naroda. Jasno je bilo tudi povedano, da se organizatorji teh vsakoletnih dogodkov zavedajo, da je ključnega pomena, da mladi spoznajo kulturno dediščino in tako sami postanejo njeni nositelji, če se v narodu ohranijo navade in vse možne oblike tako snovnega kot nesnovnega narodovega bogastva, ki so značilne za določeno področje in tamkajšnje ljudi.

Foto Damj@n

Vsaka izmed omenjenih šol je s svojim delčkom prispevala k prikazu raznih oblik praznovanja tako v Bregu kot na Krasu in v tržaškem predmestju pod skupnim naslovom "Kaj se držiste tako štemane". Slišali smo razne otroške, a tudi obredne pesmi, občudovali ples in krasne narodne noše, predstavili so dolinski spomladanski praznik Majenco, stare otroške igre, pozornost pa je vzbudil tudi prikaz navad oblačenja sredi prejšnjega stoletja. Posebno mesto so imele tudi predstavljene značilne praznične jedi s "ščedenskim" kruhom na čelu. Tokratne prireditev so se udeležili številni starši in mentorji, kdor pa v petek ni mogel v Mavhinje, si bo to lahko ogledal 12. decembra v športnem kulturnem centru v Zgoniku, ko bodo sodelujoče šole uprizorile skupno božičnico, ki bo obenem tudi poklon 70-letnici obnovitve slovenskih šol na Tržaškem in Gorškem.

Ob 60-letnici SKGZ akademija in volilni deželni kongres

Krovna organizacija SKGZ bo s slavnostno akademijo, v petek, 9. oktobra, ob prisotnosti predsednika Slovenske države Boruta Pahorja obeležila svojo 60-letnico delovanja. Slavnostna akademija, za katero je režijo podpisal Marko Sosič, se bo začela ob 18. uri. Prireditelji so na tiskovnem srečanju v TKS, ki je bilo v ponedeljek, 5. oktobra, prosili, naj se člani, somišljeniki in prijatelji organizacije zaradi protokolarnih pravil predsedstva republike držijo točnega urnika. Predsednik SKGZ Rudi Pavšič je v TKS najavil, da bo v soboto, 16. oktobra, v Kulturnem domu v Gorici deželni kongres volilnega značaja: za mesto predsednika se bosta potegovala dva kandidata, ki jih bo skupščina neposredno izvolila. "Tak način sodi v normalno demokratično soočanje", je poudaril. Po tem kongresu bo SKGZ spremenila svoj ustroj: izvoljen bo namreč svoj parlament, ki bo odločil o vsebinskih smernicah organizacije. Te smernice bo nato ožja operativna skupina (Pavšič je ta organ opredelil za 'vlado') izvedla. Na tak način bo prišlo do večje polarizacije med dvema funkcijama, deželnim predsednikom in predsednikom deželnega sveta SKGZ, kar prav tako vodi smer večje demokratične dialektike. Visok jubilej SKGZ bodo počastili tudi v Rimu, kjer bo predsednica poslanske zbornice Larua Boldrini 9. decembra sprejela vodstvo krovne organizacije.

Pojasnilo svetnika Igorja Švaba glede glasovanja o statutu JMT

V zvezi z glasovanjem o Statutu julijske medobčinske teritorialne unije in z izjavami, ki jih je dal predsednik tržaškega občinskega sveta in svetnik Iztok Furlanič glede nasprotovanja slovenskemu besedilu Statuta s strani Igorja Švaba, občinski svetnik SSK pojasnjuje: "Šlo je za proceduralno vprašanje svetnika Andoline, da bi moral biti priložen sklepu tudi Statut v slovenskem jeziku; na to vprašanje je bil zelo jassen odgovor občinskega tajnika in generalnega direktorja Fabia Lorenzuta, ki se je nanašal na tretji odstavek 1. člena Statuta medobčinske unije, v katerem piše, da bodo posamezne občinske uprave glasovale po predvidenih obstoječih občinskih Statutih in poslovnih posameznih občinskih svetov. Ker obstoječi Statut in poslovnik tržaškega občinskega sveta ne predvideva uporabe slovenskega jezika, sklepu ni bilo mogoče priložiti slovenskega izvoda, ampak samo italijanski izvirnik. Proceduralno vprašanje je bilo zavrnjeno z večino glasov, tako iz večine kot opozicije, jaz pa sem se vzdržal, torej nisem glasoval proti, in v danem primeru ni šlo za nobeno nasprotovanje slovenskemu besedilu Statuta medobčinske unije, šlo je samo za proceduralni postopek, ki po mnenju občinskega tajnika in generalnega direktorja ni bil sprejemljiv, in ker v teh primerih z normativnega vidika velja, da ima stališče občinskega tajnika pravno podlago in zagotavlja korektnost postopka, ga je občinski svet zavrnil, ponavljam, z mojim vzdržanim glasom. Potrjeno pa je bilo tudi, da je v uradih občinskega tajništva na razpolago slovenski izvod Statuta in dosegljiv za vsakega svetnika, tako kot predvideva obstoječa zakonodaja".

V TKS Založba Mladika in Slavistično društvo Trst-Gorica-Videm

Predstavili so Rebulov zbornik 2

Po mnenju raziskovalke Martine Ožbot je standardna oz. knjižna slovensčina dejansko pluricentričen jezik, "se pravi jezik, ki je razsredičen, ki ima več središč". Trst oz. zahodno zamejstvo je zanjo eno izmed teh. In po njenem mnenju sodi med osrednje jezikovne kovalce našega prostora prav gotovo Alojz Rebula. To je le ena izmed iztočnic, ki jih ponuja publikacija z naslovom *Rebulov zbornik*, v kateri je založba Mladika zbrala eseje simpozija, ki ga je Slavistično društvo Trst-Gorica-Videm posvetilo romanopiscu in esejistu lani junija ob njegovi devetdesetletnici. *Rebulov zbornik*, ki so ga že predstavili na letošnji Dragi, je bil uvodni 'gost' nove sezone srečanj ob kavi (ponuja ga podjetje Primo Aroma) v prav tako novih prostorih Tržaškega knjižnega središča.

Po pozdravnem nagovoru urednice pri založbi Mladika, Nadie Roncelli, je besedo prevzela Marija Pirjevec, ki je obrazložila naravo vsebine publikacije, obenem pa tudi to, da je knjiga dopolnjena izdaja prvega zbornika, ki je pred desetimi leti počastil pisateljevo osemdesetletnico. Slavistično društvo je na tak način hotelo počastiti opus besednega umetnika, ki je "opazno zaznamoval slovensko književno javnost 2. polovice 20. stoletja vse do danes". Rebulovo prozo z vsebinskega vidika odlikuje "nasprotje med partikularnim, se pravi regionalnim in vsestranskim, njegovo duhovno področje pa sega od antike do sodobnih filozofskih in literarnih tokov", je dejala in citirala Igorja Škamperleta, po čigar mnenju Rebula presega zunanji okvir, saj njegovi liki nagovarjajo univerzalnega človeka. V zborniku se poleg omenjenih Martine Ožbot in Igorja Škamperleta zvrstijo še sama Marija Pirjevec, ki v svojem zapisu raziskuje odnos Alojza Rebule do slovenskega jezika, Aleksander Skaza, ki obravnava pisa-

teljeve literarno teoretične vidike, Miran Košuta in Zoltan Jan, ki proučujeta Rebulov odnos do italijanskega kulturnega in literarnega miljeja, Jože Horvat, ki obravnava Rebulove intervjuje, in Jadranka Cergol, ki razmišlja o Rebulovi klasični kulturni podlagi (Cergolova je svojčas objavila študijo ravno o tej temi z naslovom *Med mero in misterijem*,

si bregovih". Njuno prijateljstvo se je utrdilo predvsem, potem ko so Rebulu njegovi življenjski sopotniki zapišali: "Takrat sva se srečevala na bregu odvečnega...". Stična točka njunega intelektualnega razglabljanja je bila "nesrečna zgodovina našega zamejskega življa, ki se še trudi, da si sam koplje grob". Rebulova knjiga *Kominform v Zabrinju* te-

Foto Damj@n

ki bo v kratkem izšla v italijanskem prevodu). Poleg omenjenih avtorjev so bili v TKS prisotni še ostali sodelavci lanskega simpozija in letošnjega zbornika, Miroslav Košuta, Tatjana Rojc, Martin Breclj in Bogomila Kravos. Kot je ugotavljala urednica Marija Pirjevec, so v zborniku, ki ga je grafično opremil Danilo Pahor, zbrani avtorji različnih generacij, kar daje knjigi še večjo težo: vsaka generacija namreč razmišlja o isti temi s svojega zornega kota. "Rebulov zbornik ni zato le homaž pisatelju, ampak tudi znanstveno delo, ki bo dopolnjevalo dosedanjo strokovno literaturo o delu in osebnosti našega velikega pisatelja".

Posebno dragoceno je bilo pričevanje Miroslava Košute (zborniku je prispeval dva zapisa, enega bolj osebne, drugega bolj strokovne narave), ki je z Rebulu v letih vzpostavil tesen prijateljski odnos, "pa čeprav sva se nazorsko nahajala na nasprotnih

melji ravno na njihovih pogovorih glede hudega ideološkega razkola v povojnih letih. Košuta je občinstvu zaupal, da je stanovskega kolega (kot tudi Borisa Pahorja) vedno rotiti, naj svoje pero usmeri v obravnavo ravno teh naših tematik, naj piše o svojem otroštvu, o svoji mladosti v luči pričevanjskega doprinosa do kočljivega trenutka našega etničnega telesa, ki je v času fašizma tvegalo izginotje. Rebula pa se je raje prepuščal svojim priljubljenim krščanskim tematikam. "Prav je, da sta se bodisi Rebula bodisi Pahor držala svojih vsebinskih nagnjenj, prav pa bi bilo tudi, da bi obravnavala še druge teme", je podčrtal Košuta. Tatjana Rojc in Martin Breclj sta se poglobila v Rebulovo krščansko eshatologijo. "Rebulovo delo zaznamujeta tragika eksistence in hkratna transcendenca, iz katere išče katarzo iz nič. Zato da bi pisatelj te tematike opredelil na podlagi izkustva, se naslanja

na zgodovinsko razsežnost človeka", je dejala in dodala, da je "Rebulovo iskanje Boga vedno racionalno". Breclj v svojem eseju razmišlja o tem, da je Rebulovo krščanstvo nekakšno dialektično zanikanje Nietzschejevega oznanjevanja nadčloveka in večnega vračanja enakega. Breclj se namreč poslužuje nemškega filozofa zato, da bi bolj opredelil Rebulov krščanski etos. "Očitno je pisateljeva duhovna zgodovina nekakšna na glavo postavljena Nietzschejeva zgodovina nihilizma, saj je za Rebulu vrednostno pozitivno to, kar je za Nietzscheja nihilistično, in obratno". Dejansko oba s svojega gledišča maksimalno ovrednotita življenje, "a medtem ko za Nietzscheja to pomeni prometejsko privleči nebo ali Boga na zemljo, je za Rebulu res obratno, da se mora zemlja preroditi v nebesih oz. Bogu". Bogomila Kravos pa je analizirala odnos, ki ga je Alojz Rebula imel do Slovenskega stalnega gledališča in obratno. Po njenem mnenju je šlo za neke vrste "srečno srečanje". Proučevalka naše gledališke preteklosti je zatrdila, da je tedanje vodstvo SSG zaupalo pisatelju, v katerem je videlo velik intelektualni potencial. Rebula je doživel dve uprizoritvi svojih del, in sicer *Hribi, pokrijte nas in Operacija Timava*, obenem je prevedel tu-

di Ajshilovo *Sedmerico proti Tebam*. To delo je SSG postavilo na oder v devetdesetih letih. Iz občinstva se je po krogu posegov oglasil zgodovinar Jože Pirjevec, nekdanji Rebulov dijak. Profesorja se je spomnil kot osebe, ki je v mladih znala vzbuditi ljubezen do antičnega sveta. Po drugi strani je bilo očitno, da mu vzgojiteljski poklic ni bil pri srcu: šlo je za "tlako", ki mu je dajala možnost, da je lahko v miru opravljal svoj pisateljski poklic. Pirjevec se je spustil še v teološko obravnavo Rebulovega krščanskega etosa: avtor uspešnice *Tito in tovariši* je gladko dejal, da je Rebulov pogled na krščanstvo presežen, da je pisatelj človek 'starih časov', tistih, v katerih je Cerkev načeloval Janez Pavel II., in ne zrcali duha sedanjega veka papeža Frančiška. Povsem drugačna pa je panteistična razsežnost Rebule: ko pisatelj prestopi prag narave, je pa izvrsten... IG

TRŽAŠKA RIŽARNA Boris Pahor je predstavil svojo zadnjo knjigo

Naj nihče ne pozabi na rdeče trikotnike!

Čeprav Boris Pahor v obdobju vojne ni kot zapornik nikdar prestopil praga Rižarne, ni bilo mogoče s simbolnega vidika najti primernejše lokacije, da bi predstavili slovensko izdajo njegove najnovejše knjige *Rdeči trikotniki*. Knjiga, ki je izšla najprej v italijanskem jeziku (izdala jo je založba Bompiani), je v slovenskem prevodu Tatjane Rojc izšla pri Cankarjevi založbi. Knjigo je tržaški pisatelj napisal zato, da ne bi pozabili grozot totalitarizma. Pahor je namreč prepričan, da predvsem mladi ne vedo, da so v taboriščkih zapornike označevali s trikotniki različnih barv. Rdeče trikotnike so namenjali političnim zapornikom, antifašistom, ki so jih zapirali v delovna taborišča za interniranje. Boris Pahor je večkrat poudaril dejstvo, da ima svetovna

javnost v zavesti le judovski holokavst: Židje pa niso bili edine žrtve tega nasilja. Bil je namreč še na milijone preostalih žrtev

njej zarisuje življenjske razmere tudi v tistih taboriščkih strukturah, ki so manj znana, toda v njih so bile razmere prav hude,

Foto Damj@n

nacifašističnega režima, katerim Pahor posveča svojo knjigo: v

celo hujske kot v velikih. Pahor je s tem delom sestavil tudi neke

vrste zgodovinsko pričevanjsko delo, na podlagi katerega bodo Slovenci lahko izvedeli, v kateri fašistična taborišča so med drugo svetovno vojno pošiljali njihove rojake iz ljubljanske province. Pisatelj namreč sestavlja na tak način mukotrpn vodnik po fašističnih in nacističnih taboriščkih; oris temelji na neposrednem srhljivem osebnem doživetju. Srečanja v Rižarni sta se deležila tudi tržaški župan Roberto Cosolini in pokrajinska predsednica borčevske organizacije VZPI-ANPI Stanka Hrovatin, obogatilo pa ga je petje Tržaškega partizanskega pevskega zbora Pinko Tomažič pod vodstvom Pie Cah. Po literarnokritičnem orisu dela prof. Tatjane Rojc je pisatelj obudil tudi oseben spomin. Dejal je, da so ga med vojno aretirali trije vojaki: "Bili so Slovenci, kot je o tem pričal znak na rokavu. Bili so člani domobranske policije. Eden me je hotel ubiti, drugi ga je ustavil in mi zabičal, da me bodo raje poslali v Dachau, da naj tam segnem. Res je bilo: v taborišču je telo brez hrane prav na tak način hiralo..."

BOLJUNEC Nov sedež in zakon RS za agrarne skupnosti

Pomembne pridobitve za domačo srenjo

“Kdor je brez zemlje, ga ni. Kar se ne zapiše, ne obstaja”.

Tako je na občnem zboru srenje Boljunec, ki je bil v petek, 2. oktobra, v domačem Mladinskem domu, dejal nekdanji poslanec v Državnem zboru, predstavnik stranke Socialnih demokratov Marijan Križman. Njegove besede so bile še kako pomembne in povedne, saj so simbolnega vidika obnovile sporočilnost velike pridobitve za domačo srenjo, pri izposlovanju katere je imel sam ključno vlogo. Bil je namreč pobudnik

meje, Andrej Hafner, funkcionar na ministrstvu za kmetijstvo in okolje, ki je dejansko sestavil zakonsko besedilo. Dodal je, da bo srenja povrnjeno lastnino lahko upravljala na način, s katerim upravlja svoje površine na italijanski strani meje, kjer pa je itak kmetijski sektor pod udarom. Razloga za ta položaj je obnovil deželni tajnik Kmečke zveze Edi Bukavec, ki je občinstvu še enkrat postregel s skrb zbujajočimi podatki glede zavarovanih con, kjer je kmetijska dejavnost ohromljena zaradi cele vrste omejitev (naša dežela je na

Edi Zobec, ki je v uvodnem poročilu predstavil delovanje organizacije; le-ta sodi med največje posestnike tržaške pokrajine. Na srečanju so poleg že omenjenih Križmana, Hafnerja in Bukavca spregovorili še Vladimir Vremec, predsednik Agrarnih skupnosti na Tržaškem, Damijan Pobega, predsednik Združenj agrarnih skupnosti Slovenije, in odbornica za socialno občino Dolina Nevenka Rustia. Na občnem zboru so omenili še izsledke dveh pomembnih načrtov, katerih nosilec je boljunška srenja. Prvi načrt je imel za predmet analizo in kartiranje arheološkega najdbišča na vrhu griča nad vasjo, ki mu domačini pravijo Krmačnik. Gre namreč za kompleks vojaške narave iz obdobja sporov med Rimljani in Istri, o katerih je govoril rimski zgodovinar Tit Livij. Domača srenja je v sodelovanju z Združenjem Zenobi pridelila v prostorih nekdanje lekarnarne tudi razstavo o prvi svetovni vojni z naslovom *Pogled s Primorja*. Kot je zagotovil predsednik društva Roberto Toder, si je razstavo od odprtja v februarju doslej ogledalo kar 1350 obiskovalcev, predvsem

Foto IG

zakona o agrarnih skupnostih, ki med drugim normira vračanje nekoč nacionalizirane površine nekdanjim lastnikom. In srenja Boljunec bo odslej lahko upravljala svojo zemljo čez mejo; ta ji je bila svojčas odvzeta v času Jugoslavije: gre za okrog 50 hektarov na področju vrha, ki mu domačini pravijo Mali Kras.

“Lastnina je vaša in temelji na kolektivnem duhu. V tem vidiku ima skupnost prednost pred posamezniki in zakon, ki ga je DZ pred kratkim sprejel, sledi prav tej logiki”, je dejal drug pomemben gost izza

primer vključila v zavarovano območje *Natura 2000* več kot 12 tisoč hektarov na skupnih 17 tisoč gozdnatih in kmetijskih površin). “Srenje so zato dober zgled tega, kako zna naša narodna skupnost braniti svoje naseljeno območje”, je dejal.

Grenak poseg Edija Bukavca vsekakor ni skazil prijetnega vzdušja, ki je vel na občnem zboru. Ta je sledil slavnostnemu odprtju novega, prenovljenega sedeža srenje, ki se nahaja čez cesto, ravno nasproti Mladinskemu domu. Skupščino je vodil predsednik boljunškega jusa

turistov. Med svojim posegom se je nekdanji poslanec Križman obenem glasno zahvalil nekaterim domačim akterjem, ki so s svojim delom močno pripomogli k srečnemu razpletu dogodkov. Izrecno je pri tem omenil Silvestra Metlika, nekdanji predsednik boljunške srenje. Gospod Metlika je ob našem prihodu pred uradno slovesnostjo ob predaji namenu novih prostorov jusa razkazoval značilnosti poslopja in znamenite ‘ekspozate’, ki bodo odslej domovali v pritličnih prostorih: na primer preklada, ki

Predsednik Edi Zobec (foto IG)

je bila nekoč arhitekturni element cerkve sv. Mihaela nad Boljuncem, “ki je bila uničena po Josefsinski odredbi”, in prapor ljudske šole, ki je nekoč bila v teh prostorih. Na stenah so viseli še izsek razstave z naslovom *Od začetka do včeraj*, posvečene 165-letnici boljunške ljudske šole, in fotografski prizori dejavnosti domačega jusa, pri oknu pa je bil zapisnik seje jusa iz leta 1927, ko je čez noč slovensko besedo morala zamenjati italijanska. “Poslopje smo obnovili izključno z našimi sredstvi”, je jasno povedal Silvester Metlika, ki pa je naše zanimanje zaradi spoštovanja nove hierarhije ‘naslovil’ predsedniku jusa, Zobcu.

Ta pa je bil v svojem poročilu, ki ga je poslušala množica domačinov, res izčrpen. Segel je v zgodovino in obrazložil, da “so vaške skupnosti že od srednjega veka izvajale samoupravo s hišnimi poglavarji v okviru srenj”. Pomemben mejnik poslopja je bil sredi 19. stoletja, ko je vaški odbor srenje naslovil na tržaško škofijo prošnjo za postavitve domače ljudske šole. (Škofije so namreč upra-

vijale tovrstne ustanove). Od leta 1845 do leta 1849 je bila ta stavba dograjena in finančno podprta z vaškimi prispevki in leta 1849 se je tako začel šolski pouk.

Leta 1881 je stavba v vpisom v zemljiško knjigo bila vpisana kot last boljunške srenje. V šoli so poučevali kateheti, kot navajajo zapisniki srenje, vse do reforme, kot je razvidno iz izseka razstave ob 165-letnici šole. Prvo večje popravilo je srenja izvedla leta 1903. Leta 1911 so vaščani dogradili večjo šolo in tja preselili pouk. Srenja je tako ponudila stanovanje župniku pod pogojem, da bi škofija ustanovila boljunško župnijo, “a do tega ni prišlo”. Nekaj časa sta stanovala v stavbi tudi duhovnika, kot upravitelja duhovnije Boljunec. V prostorih učilnice v prvem nadstropju je domovala hranilnica in posojilnica in je v zameno vzdrževala stavbo. Fašizem pa ni šel kar tako mimo... “Iste prostore

italijanskim učnim jezikom do leta 1943, ko je bil pouk ukiniten in je učiteljica odšla iz vasi”. V tem umesnem razdobju je v stavbi začasno delovala prva električna transformatorska postaja za potrebe vasi. Leta 1950 je začel delovati slovenski vrtec vse do leta 1979, ko so ga preselili v novo stavbo. Še prej pa je srenja dala pritičje v uporabo družini, ki je ostala brez doma zaradi bombardiranja leta 1944. V istem času se je v stavbo naselil slovenski duhovnik in od takrat do dotrajanosti stavbe leta 1995 je tu živel župnik. Ključnega pomena pa je bilo naslednje obdobje, saj je “občinska uprava v dogovoru s srenjo Boljunec in srenjskim denarjem statično popravila stavbo in v njej tudi uredila stanovanje. Srenja se je začela pogajati z občinsko upravo za ponoven prevzem stavbe in jo v sklopu transakcije leta 2005 tudi prejela”. Srenja se je pogovarjala z različni

Prezrez traku (foto IG)

interesenti za prevzem prostora, a kriza je opravila svoje. “Odločili smo se, da uredimo prostore v pritičju za potrebe sedeža in za druge namene. Dela smo opravili v lastni režiji. Veliko truda sta v to delo vložila srenjana Paolo Glavinca in Peter Metlika, katerima gre vsa naša zahvala”, je sklenil svoje mi-

sli predsednik srenje Boljunec. Pred slavnostnim prerezom traku je poslopje blagoslovil domači dušni pastir g. Mihael Palfi. Dogodek je s petjem obogatil Mladinski mešani pevski zbor Tončka Čok iz Lonjerja.

IG

pa je uporabljala srenja za svoje potrebe do leta 1930, ko je dolinski podesta' z dekretom št. 2102/30 odvzel upravo celotne stavbe št. 35 in še stavbe št. 75. V drugo nadstropje se je vselila italijanska učiteljica, in v prvem nadstropju pa je začel delovati vrtec z

Ob godovnem dnevu sv. Frančiška Asiškega

Ob dnevu zavetnika živali, sv. Frančiška Asiškega, je tržaški škof, nadškof Giampaolo Crepaldi, v prvi izvedbi t. i. Trst Animal Day v nedeljo, 4. oktobra, pred Šentjankobsko cerkvijo (osrednjo lokacijo dogodka) blagoslovil ta Božja bitja. Rdeča nit manifestacije je bil odnos, ki ga človek ima do živali in narave nasploh.

Darovi

Misijonski krožek Rojan je prejel: za misijon patra Ernesta Saksida – Brazilija: N. N. 10 evrov; za misijonarja Janeza Krmelja – Madagaskar: N. N. 10 evrov; za misijonarja Pedra Opeko – Madagaskar: N. N. 10 evrov.

Darove lahko nakažete tudi na: ZADRUŽNO KRAŠKO BANKO
IBAN: IT22 L089 2802 2010
2000 0086 948
Codice BIC: CCTSIT2TXXX
Misijonski krožek Rojan

via Cordaroli 29
34135 Trst

Obvestila

Radijski oder sporoča, da se vpišujejo abonmaji za 18. Gledališki vrtiček od ponedeljka do petka, od 9.00 do 16.30, po telefonu na številki 040 370846 ali osebno na ul. Donizetti 3, III. nadstropje (pozvoniti Mladika). Narodna in študijska knjižnica na ul. S. Francesco je odprta od 10. do 18. ure vsak dan, razen ob sobotah.

Slovenska zamejska skavtska organizacija

Izlet Kraškega stega ob začetku skavtskega leta

Zadnje septembrsko nedeljo so se skavtinje in skavti Kraškega stega zbrali za tradicionalen izlet ob začetku skavtskega leta. Ta je pomemben, ker člani Slovenske zamejske skavtske organizacije spoznajo nove voditelje, s katerimi se bodo srečevali na tedenskih sestankih, najstarejši iz veje volčičev in volkuljic ter izvidnikov in vodnic pa opravijo obred prestopa. Leta ima velik pomen na skavtski poti vsakega člana, saj posameznik zapusti dosedanjo skupino, spremeni voditelja in se priključi novemu vodju. Skavti so s sorodniki in prijatelji startali izpred srednje šole Iga Grudna v Nabržini in se po gozdni poti s čudovitim pogledom na morje napotili do Križa, kjer so s petjem, branjem beril in zahval sodelovali

Foto Luca D'Errico

pri sv. maši, ki jo je daroval pater Rafael Slejko. Na Slomško vo nedeljo se je spomnil lavantinskega škofa, velikega šolnika in učinkovitega domoljuba, ki je imel zelo rad Slovence in so ga vsi zelo spoštovali. Pater se je zaustavil ob pomenu besede domoljubje, kar ne po-

meni biti nacionalist, v spopadu s tujim, temveč “borec” za slovenstvo. Ob tem se je navezal na vsakodnevno težavo z migranti, ob katerih nas navdaja strah. Slomšek je dejal, da se domoljubni kristjan ne boji tujcev, temveč jim pomaga, se z njimi ne spopada, ampak se z njimi družijo in izoblikujejo. Prav v stiku z njimi imamo možnost, da poglobimo osebno vero. Po bogoslužju se je številna skupina skavtov in simpatizerjev odpravila do travnika, na katerem je potekal najbolj slovesen trenutek izleta stega, in sicer obred prestopov. Volčiči, izvidniki in roverji so si izbrali travnik, nato se je začelo: dolgoletna Akela, Navihani labod, se je poslovila od volčičev in prepustila vajeti krdela Črnih tačk Neskončno govorečemu jelenu, najstarejši volčiči pa so prestopili v vejo izvidnikov in vodnic. Zadnji letnik le-teh je

prestopil v vejo noviciata in klana. Prestopi, ki so vezani na določeno starostno obdobje, pomenijo različni pristop k posamezniku in različno vrsto tedenskih srečanj za posamezno vejo. Volčiči skale posveta ob prestopu zapuščajo pravilni svet igre in Mowglijevih dogodivščin, a spoznavajo v veji izvidnikov in vodnic skavtske večine in ročne spretnosti preko pustolovščine. Obdobje noviciata, ki traja eno leto, je ključnega pomena za nadaljnji razvoj posameznika v zrelo osebo, sposobno lastnih izbir in odločitev. V nedeljo so v četo iz krdela sprejeli enajst članov, ki se bodo pridružili vodnom pand, jelenov, kondorjev, galebov in volkov, iz čete pa je v noviciat prestopilo sedem članov. Sledilo je kosilo iz torbe, nato pa še skupna igra vseh starostnih vej: izgubljeni Peter pater, novi otroci so morali zbežati krokodiloma in se približati piratom, ki so skrivali zaklad. Ko jim je to uspelo, so si ga bratsko razdelili in nadaljevali pot. Ta je vodila po gozdu borovcev do Proseka in se nato po Kontovelu spustila vse do Miramara. Sledil je krajši postanek pri Miramarskem gradu, nato so skavti Slovenske zamejske skavtske organizacije končali izlet stega v Grljanu.

Metka Šinigoj

50-letnica skupnega življenja
ZORKE in LOJZETA DEBELISA
govori
o trdem delu, a tudi zadoščeni za rast kmetije
in ohranitev slovenske zemlje in človeka na Kolonkovcu
ter širšem zamejskem prostoru.
Ob lepem življenjskem jubileju jima čestita in vošči vse dobro
ZDRUŽENI ZBOR ZCPZ Z ODBOROM

Pastoralne novosti v špetskem dekanatu

Špeter in Podbonesec čakata novega župnika

Pri nedeljski maši 20. septembra je generalni vikar videmske nadškofije msgr. Guido Genero oznanil, da župnik in dekan msgr. Mario Qualizza zapuščala službo zaradi zdravstvenih težav. Ne zapuščala pa Benečije, saj bo živel v župnišču v Briščah in pomagal pri pastoralnih potrebah. Čez kakšen teden bo nadškof

msgr. Andrea Bruno Mazzocato imenoval za župnije Špeter, Arbec, Brišče in Landar novega župnika, ki bo tudi dekan za Nediške doline. Do imenovanja bo upravitelj teh župnij sam msgr. Genero.

Msgr. Mario Qualizza je bil 17 let špetski župnik in dekan. Rodil se je v Kravarju 17. novembra 1936. V duhovnika je bil posvečen 29. junija 1962 in je novo mašo pel 1. julija v Kravarju. Pred tremi leti je ob zlati maši v pogovoru za štirinajstnevnik Dom takole povedal: "V semenišče sem šel zato, ker se mi je zdelo, da je tako prav. Videl sam naše gospe župnike in si želel biti kot oni. Njihovo življenje in delo sta mi bila všeč. Za novo mašo je bil v Kravarju velik praznik, saj ni bilo pred menoj še nobenega duhovnika v vasi. Okrog mene je bila družina, veliko sorodnikov in cela vas. Lepo smo se poznali, saj sem med počitni-

camo tudi sam kot vsi drugi pomagal pri delu v teh krajih. Kosil sem travo, kopal, nosil drva..." Njegova prva pastoralna služba je bila na Solbici v Reziji, kjer je

50 dni nadomeščal domačega župnika, potem so ga poslali za kaplana v župnijo sv. Kvirina v Vidmu, kjer je ostal šest let. Zatem je nadaljnjih šest let deloval med mladimi Katoliške akcije videmske nadškofije in kot animator za prvi letnik gimnazije v semenišču. Leta 1974 je šel za župnika v Naborjet, leta 1985 pa na Tabljo.

Leta 1998 ga je nadškof Battisti poslal v rojstne kraje. Postal je župnik in dekan v Špetru ter župnik v Arbecu, Briščah in Landarju. Imenovali so ga za častnega kanonika čedajškega kapitlja in je tako dobil naslov monsinjorja.

"Že ko sem šel v semenišče, sem si želel opravljati duhovniški poklic v teh krajih. Pa si nisem predstavljal, da so naše doline tako različne od tistih, ki sem jih zapustil. A tu sem zelo rad", je povedal. Nato je dodal: "Nekoč je bilo veliko ljudi in je bilo

življenje popolnoma drugačno. Morali bi se dobiti skupaj in se pogovoriti, kako danes živimo vero. Tu po naših vaseh je veliko znamenj vere. Ljudje so jo živeli povsod, doma in v cerkvi. Tudi v vsakdanjem domačem govorjenju: *Dober dan Bog daj; Bog žegnaj; Bog daj srečo...* Sedaj je vse drugače. Treba se je zbrati skupaj in razumeti, kako bi mogli živeti tisto

vero, ki smo jo prejeli od naših staršev in je naša največja last in bogastvo, saj daje upanje našemu življenju na zemlji. Naša Benečija je vsa zares lepa. Tudi zdrava je. Ne vem, če so še kaj tako lepi kraji kot tu".

Vsi že ugibajo, kdo bo prišel za novega župnika. Nekateri pravijo celo, da zaradi pomanjkanja duhovnikov in nizkega števila prebivalcev ne bodo poslali novega duhovnika v Nediške doline, ampak bo moral en sam župnik skrbeti za Špeter, tri podboneške župnije, Sveti Lenart v Podutani in Sveti Pavel v Srednjem. Če bo zares tako, bo delo zelo obsežno in težavno, zato bo župnik potreboval pomoč drugih duhovnikov in predvsem laikov. Pri Svetem Lenartu in Svetem Pavlu je od leta 2012 župnik g. Michele Zanon, ki je nekaj časa, ko je bil msgr. Qualizza bolan, že oskrboval Špeter in podboneške župnije.

Ukve

Predstavitev novega CD-ja nabožnih pesmi

V petek, 9. oktobra 2015, bo v farni cerkvi v Ukvah ob 20. uri domači cerkveni pevski zbor v sodelovanju z župnijo svetega Filipa in svetega Jakoba predstavil novo zgoščenko slovenskih cerkvenih pesmi, ki je pred kratkim izšla z naslovom *Bogu in Mariji v čast, ljudem pa v veselje! Slovenske cerkvene pesmi, ki odmevajo v ukovski farni cerkvi.*

Nova CD plošča je nastala po zamisli ukovskega zborovodje Osvalda Erratha in s finančno pomočjo čedajškega Zdrženja Don Evgen Blankin v projektu *Učimo se, govorimo, odkrivajmo in ohranimo naš jezik v šoli, doma in v cerkvi*, sicer s sredstvi iz deželne zakona za slovensko manjšino. Cerkevni pevski zbor iz Ukve, ki ga sestavlja osemindvajset pevcev ra-

zlične starosti, se lahko ponaša s pestrim repertoarjem slovenskih liturgičnih pesmi. Danes spremlja zbor praznične obrede, vse do leta 2000 pa je nastopal tudi ob navadnih obredih. Zbo-

rovodja in organist Osvaldo Errath se že petintrideset let posveča izbiranju pesmi, ki jih zbor izvaja.

Novi CD prinaša pesmi, ki so v slovensko govorečem prostoru znane ali manj znane, in sicer po eno za vsak čas liturgičnega leta. Med temi boste lahko po-

slušali pesem v čast ukovškemu zavetniku svetemu Boštjanu ter pesem v čast zavetnikoma Filipu in Jakobu. Glede na to, da je repertoar Marijinih pesmi cerkvenega pevskega zbora iz Ukve precej obsežen, so na CD-ju tri Marijine pesmi. Zgoščenska je tudi opremljena s knjižico z besedili.

Združenje Blankin je podprlo izdajo CD-ja z namenom, da bi se ohranil in oživel verski in kulturni zaklad Kanalske doline, v

katerega spadajo tudi te pesmi. Saj, kot piše v priloženi knjižici, vsaka pesem, ki tone v pozabo, predstavlja izgubo za celoten slovenski prostor. Pri organizaciji petkove prireditve sodelujeta še Združenje Don Mario Cernet in Občina Naborjet-Ovčja vas.

Luciano Lister

Izlet PD Rupa-Peč v Normandijo in Bretanijo

Čudoviti kraji, dobra hrana, lepo vzdušje

Po letu dni je nastopil čas, da so si izletniki PD Rupa-Peč zopet pripravili kovčke za že tradicionalni izlet. Letos so se od 19. do 25. avgusta "potepali" po severni Franciji, z morjem obdani zeleni, cvetoči pokrajini; to je bilo v pravem nasprotju z lanskim izletom, ko so se vozili po rdeči, s soncem ožgani Jordaniji.

Iz Benetk so poleteli v Pariz, kjer jih je pričakal avtobus. V lepem sončnem popoldnevu so se popeljali na ogled mesta: otok na Seni - Ile de la Cite' s katedralo Notre-Dame, Latinska četrt, Saint Germain, Univerza Sorbona, znana ulica Rivoli, Louvre, Elizejske poljane, Eifflova stolp, Napoleonova grobnica Dôme des Invalides. Kraj nastanitve in večerje je bil v novem, modernem delu mesta. Večerji je sledil vzpon na grič umetnikov Montmartre in do bazilike Sacre'-Co-

eur - Bela golobica. V jutranjih urah drugega dne so si v spremstvu lokalne vodičke ogledali notranjost katedrale Notre-Dame in druge znamenitosti. Po kosilu v tipični restavraciji so se odpravili na pot proti prestolnici Normandije, mestu Rouen. Sprehodili so se po njem in si ogledali eno najlepših mestnih zgradb, katedralo Naše Gospe, biser normanske gotike. Rouen, z res lepim mestnim jedrom, je rojstni kraj pisatelja Gustava Flauberta. Zgodovina tega mesta je bila povezana tudi z Devico Orleansko, francosko narodno junakinja, ki so jo zažgali na grmadi. Danes stoji na kraju njene smrti njej posvečena cerkev v obliki ladje, zraven pa je še muzej. Tretji dan so se pripeljali do atlantske obale. Ustavili so se v mestecu Etretat, enem najbolj cenjenih turističnih krajev severne Francije, obdanem s kredastimi pečnami Falaise d'Aval, ki jih je narava izoblikovala v loke. V Etretatu so obiskali tudi dvorec hiše največjega francoskega lopova A. Lupina. Sledil je panoramičen ogled mesta Le Havre, pristanišča Evrope. Kosili so v obmorski ribiški restavraciji, kjer so jih prijazno sprejeli, tako da dobre volje in vesele petja ni manjkalo. Pot so nadaljevali preko Pont de Normandie - mostu, ki sodi med najlepše sodobne arhitektonske zgradbe, do slikovitega ribiškega mesteca Honfleur, da bi videli cerkev sv. Katerine iz 12. stoletja, ki je v celoti zgrajena iz lesa. Četrty dan je bil namenjen ogledu mesta Caen, ki je bilo po drugi svetovni vojni povsem obnovljeno. Mesto je tesno povezano z Viljemom Osvajalcem in kraljico Matildo. Ogledali so si čudovit moški samostan Abbeys les hommes s cerkvijo St. Etienne, kjer je tudi grob Viljema Osvajal-

ca. V Bayeuxu so v tamkajšnjem muzeju občudovali slovito tapiserijo kraljice Matilde s prizori izkrcanja Normanov v Angliji. Umetnina je sijajen zgodovinski dokument iz leta 1066. Nadalje-

stlinje v različnih barvnih odtenkih. Med vožnjo iz Bresta, kjer so prenočili, je deževalo, k sreči pa so bili v zavetju avtobusa. Zaradi močnega vetra in dežja so bili prikrasani za lep razgled na Atlantik.

vali so vožnjo do obale izkrcanja zavezniških sil med drugo svetovno vojno. Izredno ganljiv je bil pogled na pokopališče s 4.500 belimi križi vseh ameriških vojakov, padlih med zavezniško invazijo. Objekt vzdržuje ameriška vojska, zelo lepo je urejen, z ene strani je obdan s parkom, z druge pa sega pogled na obalo, kjer se je zgodila invazija. Veliko je tudi muzejev v naravi, npr. neke vrste park, kjer je še vse tako, kot je bilo takoj po izkrcanju vojakov. Med potjo so videli tudi nemško pokopališče. Kosili so v lepi restavraciji nad morjem pod hri-

bom, od koder so Nemci napadali zaveznike. Izletniki so lahko tudi opazovali zanimivo plimovanje morja, ki se vsakih nekaj ur umakne za približno 20 km. Plima in oseka stalno spreminjata tudi podobo otoka Mont St. Michela, poznanega z vzdevkom čudež zahodnega sveta. Na njem se dviga veličasten benediktinski samostan, do katerega vodi preko tristo stopnic, po katerih se vzpenja veliko število turistov. Svetišče je posvečeno sv. Mihaelu nadangelu. S te točke je prekrasen razgled na morje in okoliško pokrajino. Med večerjo v tipični restavraciji so jim postregli s francoskimi palačinkami crepes in jabolčnim žganjem calvadosom. Naslednji dan so pot nadaljevali po obmorski cesti v smeri bretonskega mesta in pristanišča St. Malo. Izrazito utrjeno mesto, ki ga skoraj popolnoma obdaja morje, ima dolgo in ponosno zgodovino trgovcev, pomorščakov in gusarjev. V Franciji je to ozemlje med najbolj izpostavljenimi pojavu plimovanja. Napotili so se proti najbolj severni točki Bretanje (Pointe de Squerwel) in si ogledali svetilnik in predvsem mogočne skale na obali rožnatega granita, ki so z dežjem, vetrom in plimovanjem morja pridobile najrazličnejše oblike in tem primerna imena. Resnično lep je bil pogled na skale in ra-

so se vsako leto v času Marijinih dni poklanjali relikvijam Marijinega plašča, Sancta Camisa. Mogočna stolnica Blažene Device Marije ima veliko arhitektonsko, zgodovinsko in umetniško vrednost. V lepem mestecu so imeli še nekaj časa za zadnje nakupe in prosto kosilo. Z avtobusom so prispeli do letališča De Gaulle v Parizu, zadnje postojanke pred poletom proti domu.

Letošnje potovanje je bilo res enkratno. K temu je prispevalo kar nekaj dejavnikov: lepi kraji s pestro zgodovino, dobra hrana in vreme, ki jim je bilo precej naklonjeno, vesela družba izletnikov, ki je veliko prepevala v avtobusu, v restavracijah in predvsem po cerkvah. K dobremu uspehu izleta je pripomogla tudi izredno pridna in prijazna lokalna vodička, gospa Luiza. Kot vsako leto je izletnike spremljala izkušena vodička gospa Patrizia, ki se jim je pridružila kljub poškodbi na roki in jim marsikaj povedala ter poskrbela za dobro počutje vseh udeležencev.

Jožica Šinigoj

Hrvaška grobo zavrača predloge Evropske komisije za dogovor o meji s Slovenijo

Pri nas več študentov na univerzah, kot je povprečje v EU

Politika ima svojo logiko in zakonitosti, ki jih t. i. navadna javnost mora sprejemati in upoštevati, čeprav jim pogosto ne verjame. Raje in bolje namreč živimo na podlagi izkušenj in spoznanj, ki smo jih pridobili z vzgojo in izobraževanjem, pa seveda v življenju, ki pač ostaja naš najboljši učitelj in vodnik. O neskladju med prepričevanjem in dogmami politike in stvarnim življenjem je bilo koristno razmišljati, denimo, med govorom slovenskega premiera Mira Cerarja na zasedanju Generalne skupščine Združenih narodov. Resnobno in podrobno je obravnaval delovanje in dobrobit pravne države v Sloveniji, našteval človeške in državljske pravice, uveljavljanje etike in humanizma v družbi in državi, potem pa predlagal, naj Združeni narodi zaščitijo kranjsko, to je slovensko čebelo, ki je naša naravna in siceršnja izvirnost in posebnost. Govor predsednika vlade je seveda v vsebinskem pogledu pomenil ceneno politično natolcevanje, nov primer sprevedanja, saj je znano in že mnogokrat ugotovljeno in preverjeno, da v Sloveniji zlasti pravna država ne deluje. Država zaostaja pri uresničevanju pravic in zaščite državljanov, določenih z našo ustavo in zakoni, pa tudi z mednarodnimi predpisi. Tudi razmere v pravosuđu, zlasti v njenem vrhu, so slabe in predmet stalnih kritik. Kako se je

premier počutil na zasedanju Združenih narodov, med svojimi kolegi iz skoraj vseh držav na svetu, ne vemo. Toda najbrž ni mogel biti dovolj sproščen, saj mnogi udeleženci razprav v Združenih narodih, kot naploho v svetu tuje diplomacije, zagotovo vedo, da so v Sloveniji

objavili poročilo o sestanku, ki je bil 7. septembra leta 1990 na Pristavi nad Stično in je bil zelo pomemben za nadaljnje delo Manevske strukture narodne zaščite. Udeležili so se ga Janez Janša, Igor Bavčar, Tone Krkovič, Vinko Beznik in Jože Kolenc, na sestanku pa so do-

Zapisali so, "da bo slavlje posevečeno 25. obletnici Manevske strukture narodne zaščite in prvega Republiškega štaba Teritorialne obrambe pod poveljstvom Predsedstva Republike Slovenije". Poveljstvo naj bi torej bilo Predsedstvo Republike Slovenije, ne pa udeleženci sestanka na Pristavi nad Stično, ki so Manevsko strukturo narodne zaščite dejansko ustanovili. Primerno novi "resnici" je bil izbran tudi govornik na slovesnosti v Ljubljani. Kot na večini drugih političnih in javnih prireditve, ki se zadnje čase dogajajo v Sloveniji, je tudi tokrat govoril predsednik vlade Miro Cerar. Udeleženci zgodovinskega sestanka na Pristavi nad Stično, ki bi lahko obudili resničen spomin na ustanovitev Manevske strukture narodne zaščite, so bili "pozabljeni".

V Sloveniji se nadaljujejo tudi ugibanja in najrazličnejše domneve o tem, kakšna bo politična prihodnost Janeza Janše. Mnogi med močnimi bi ga radi popolnoma izločili iz političnega, strankarskega in javnega življenja, saj je postal največja žrtev sistematičnega blatenja in gonj vseh vrst, pri čemer pa mu doslej ni bila dokazana krivda še za nobeno kaznivo dejanje. Janez Janša za mnoge ostaja največja žrtev nove države, ki jo je soustvaril, sam pa meni, da bi desna politična opcija na novih volitvah morala znova zmagala in bi on lah-

Miro Cerar

ji predsednika največje opozicijske stranke, sicer obsojenega na kasnejše razveljavljanem sodnem procesu v zadevi Patria, neposredno pred volitvami odpeljali v zapor, morda prav zato, da je Miro Cerar lahko postal predsednik nove, politično izsiljene vlade. Vendar se tudi pri obeleževanju dogodkov in obletnic iz nedavne preteklosti obračunava z resnico, dejstvi, politično opozicijo, in zlasti z Janezom Janšo. V novi številki časopisa *Slovenska vojska* so na primer

končno sestavili načrt delovanja. JLA je bila prvič omenjena kot morebitni napadalec Slovenije in kot največja nevarnost za osamosvojitve Slovenije. Sestanek na Pristavi je bil zgodovinskega pomena, saj je bil tam sprejet dokument za vojaško zavarovanje slovenskega osamosvajanja. Zdaj pa pogledimo presenečenje. V isti številki, kjer je objavljen omenjeni članek, časnik *Slovenska vojska* vabi na slovesnost z naslovom *25 let združeni pri obrambi suverenosti Republike Slovenije*.

Vasica nad Koprom je dobila patrona Sveti angel na Manžanu

Manžan, stara vasica nad Koprom, iz katere so se prebivalci večinoma izselili in je z novimi priseljenci živela bolj kot koprsko spalno naselje priseljenec, se je v zadnjih letih začela oživljati. Novi Manžanci, priseljeni z vseh vetrov, so pognali korenine in začeli obupati spomine na zgodovino vasi. Manžan je pred drugo svetovno vojno spadal pod župnijo Pomjan, kjer je takrat župnikoval veliki poet Slovenske Istre Alojz Kocjančič. Po vojni so razširili cesto v smeri Kopra, pot do Pomjana pa se je spremenila v osamljen gozdni kolovoz. Ob novi cesti so zrastle nove hiše, v staro vas pa so počasi začeli kapljati priseljenici. Vas se je tako začela navezovati na Koper in slednjič tudi cerkveno postala del stolne župnije. V nekem smislu se je zgodovina ponovila, saj je prva stavba na Manžanu bila zgrajena že v rimskih časih, ko si je tu zgradil vilo neki patricij iz Kopra. Vas je bila med vojno zaradi odporosti tarča okupatorjevih represalij, v katerih je zgorelo tudi nekaj hiš. Z novimi časi pa je nova tarča postala kapelica ob nekdanji šoli na

začetku vasi. 82-letna domačinka je povedala: "Spominjam se, ko sem bila tu točno pred 54 leti, in je bila kapelica že na pol porušena". Lani so Manžanci iz stare vasi povabili župnika Primoža Krečiča. Imeli so prvo mašo na prostem in za zavetnika so si izbrali nadangela Mihaela. Zakaj Mihaela? Častijo ga tudi pravoslavni kristjani, spoštujejo pa muslimani; oboje tudi med Manžanci. Zmaga dobrega nad slabim in pravičnost, kar simbolizira nadangel, pa je skupno tudi nevarnim. Oče Primož, kot ga imenujejo v Kopru, je na podoben način spodbudil tudi druge vasi. Bošamarinci so si tako za zavetnika izbrali velikega svetnika Hieronima, Kampel pa svetega Martina. Ob letošnjem godu sv. Mihaela so imeli mašo na mestu, kjer je v Manžanu nekoč stala kapelica. Stolni župnik je že lani med nagovorom dejal, da bi bilo le-

po, če bi kapelico ponovno postavili. Zaradi lastništva pa to na istem mestu kot nekoč verjetno ne bo mogoče, zato iščejo nov prostor. Zadnja možnost je, da jo vzdajajo kar v fasado hiše, katere lastniki so to velikodušno ponudili. Župnik Krečič je med pridigo

drevo je na oporo zavezano, a vez ne sme biti pretrda, saj se mora deblo prosto širiti. Ob sklepu je Krečič povabil tudi k pobožnosti devetih prvih petkov za srečno zadnjo uro. Povedal mi je, da mu je neki človek, ki je tako devetkrat šel k spovedi, maši in obhajilu, doživel prometno nesrečo. To-

Tino Mamić

petdesetim Manžancem spregovoril o vzgoji. "Vzgoja je malce podobna obrezovanju trte. Če je ne bi obrezovali, bi zrastle lahko vse do Pomjana, grozdja pa bi bilo bolj malo", se je pošalil. Staršem je položil na srce, naj vzgajajo z "oporo in svobodo". Kot primer je narisal drevo, ki za ravno rast potrebuje kol za oporo. Mlado

vornjak ga je zbil, da je poletel 23 metrov daleč. Med tem ga je prešinila misel, da gotovo ne bo umrl, saj je opravil pobožnost zoper nepre (d) vidno smrt. In res je preživel. Mašo za vse žive in pokojne Manžance pa so končali, kot se to spodobi za vaškega patrona: z molitvijo sveti angel.

ko tretjič postal predsednik vlade. Dva dela politike in javnosti tako možnost izključujeta. Neki publicist iz katoliškega miselnega kroga je celo predlagal, naj se Janez Janša izseli iz Slovenije, s čimer bi "ustvarili normalne razmere v politiki". Njegov predlog pa je naletel na ostre ugovore in nasprotovanja. V novi številki revije *Svobodna misel* pa je njen urednik Jože Poglajen ugibal, "naj bi evropska desnica Janezu Janši po uspešnem predsedovanju EU namenila bogato plačano službo v vrhu Nata, a so mu preselitev v Bruselj preprečile obtožbe o korupciji v zadevi Patria. Mogoče je, da so zdaj Janši ponudbo obnovili. Tako bi nastal prostor za novo vodstvo SDS, ki bi omogočilo politiko, ki bi bila bolj po meri zmerne evropske desnice. Janez Janša bi ostal častni predsednik SDS, tej stranki pa bi se spet odprla vrata do oblasti v Sloveniji".

Strah pred mogočim prihodom novih skupin beguncev, ki se je včasih povzpela na raven obupa in groze, se je sicer nekoliko zmanjšal, toda nevarnost prihoda novih skupin prebežnikov še vedno obstaja. Na splošno vsi spremljajo dogodke, ki bodisi so ali bi lahko bili aktualni za državo ter tako vsaj posredno tudi za vsakega posameznika. Brez presenečenja, a

z nelagodjem, je bila sprejeta tudi novica, da sta predsednik Evropske komisije Jean-Claude Juncker in podpredsednik komisije Frans Timmerman predsednikoma vlad Slovenije in Hrvaške, Miru Cerarju in Zoranu Milanoviču, poslala novo pismo in v njem znova predlagala, naj državi nadaljujeta pogajanja o arbitraži glede meje, "ker je rešitev spora o meji v interesu celotne EU kot tudi Slovenije in Hrvaške". Zoran Milanović je nadaljevanje pogajanj ponovno zavrnil, ostro in grobo, kot je v njegovem slogu.

Iz vedno zelo bogate in raznolike kronike dogajanja v Sloveniji tokrat navajam spodbuden podatek, da bo univerze in druge visokošolske zavode v novem šolskem oziroma akademskem letu obiskovalo okoli 90.000 študentov. Tako bo visokošolske programe obiskovala polovica vseh mladeničev in deklet, ki so za vpis na visokošolski študij izpolnili vse pogoje. Po številu študentov Slovenija presega povprečje univerzitetnih študentov na ravni EU oz. števila v posameznih državah poveza. V Sloveniji je v novem študijskem letu akademskem letu največje zanimanje za študij medicine, gospodarstva, družboslovja in računalništva.

Marijan Drobež

Prihodnost odpadne hrane v Sloveniji

V sredo, 30. septembra, so Ekologi brez meja na Konferenci o prihodnosti odpadne hrane v Sloveniji predstavili Deklaracijo za Slovenijo brez zavržene hrane. Poziv za odgovorno ravnanje s hrano v državi nagovarja živilsko-predelovalno industrijo, trgovino, vlado, lokalne skupnosti in vse, ki jim ni vseeno, kako ravnamo s hrano. Vladi predlagajo, da ukrepa s sprejemom nove hierarhije ravnanja s hrano, ki danes pristane v odpadkih. Slovenija nujno potrebuje tudi jasen cilj zmanjšanja količin odpadne hrane za najmanj 50 % do leta 2025. Stabilna samooskrba, krepitev ekološkega kmetijstva in skupnostno ukrepanje so pogoji za izpolnitev predlaganega cilja.

Udeleženci Konferenci o prihodnosti odpadne hrane v Sloveniji, ki je v organizaciji Ekologov brez meja potekala v prostorih ljudske kuhinje Pod strehco, iz vlade, trgovine, komunalnega gospodarstva, kmetijskih zadrug in nevladnih organizacij so izpostavili potrebo po združevanju in sodelovanju pri tako pomembni temi, kot je zmanjševanje in preprečevanje odpadne hrane. V razpravi so podprli idejo o oblikovanju slovenske banke hrane, podpori lokalni proizvodnji hrane, izboljšanju kakovosti podatkov o količinah in izvoru zavržene hrane, oblikovanju e-platforme za obiranje viškov na poljih, krepitevi mreže socialnih trgovin in okrepljeni vlogi ombudsmana za varnost odnosov preskrbe s hrano.

"Ukrepati moramo tako, da najprej preprečimo nastajanje odpadne hrane, česar ne moremo preprečiti, uporabimo za prehrano ljudi, nato za krmo živalim, dati prednost lokalnemu kompostiranju ter šele na koncu, ko smo storili vse našeto, dovoliti odstranjevanje, ki mora biti temu primerno drago, obdavčeno. S tem denarjem lahko spodbujamo inovacije in nova delovna mesta. Samo tako bomo vse akterje v živilsko predelovalni industriji, trgovini in lokalnih skupnostih spodbudili k ukrepanju", je povedal Albin Keuc, vodja projekta Volk sit, koza cela.

Ekologi brez meja so v deklaracijo zapisali vrsto zavez, s katerimi lahko predlagani cilj zmanjšanja količin tudi dosežemo. Predlagajo prostovoljnih zavez s strani gospodarskih družb v prehranski verigi, ki najbolje poznajo tehnološke in trženjske razloge za nastajanje hrane, ki pristane v odpadkih. Potrebujemo izobraževanje in usposabljanje potrošnikov, da bodo s svojimi izbirami vplivali na odločitve trgovcev v smeri zmanjševanja in preprečevanja nastajanja odpadne hrane. Okrepiti je treba komuniciranje med proizvajalci, predelovalci in trgovci z namenom zmanjšanja možnosti nastajanja odpadne hrane. "Dosedanja razprava z akterji na področju delovanja proti zavrženi hrani je pokazala, da bi že z razmeroma preprostimi ukrepi, kot so davčne olajšave, boljša informacijska infrastruktura in kampanje ozaveščanja, hitro dosegli nižje količine zavržene hrane. Vodilo morata biti zaupanje in zdrava pamet, ne kratkovidnost in delovanje iz strahu, kaj vse gre lahko narobe", je še poudarila Urša Zgojznik, predsednica Društva Ekologi brez meja.

Po Jantarjevi poti ... ali (5)

Reportaža o potepanju po Poljskem

Na Poljskem si človekove stvaritve podajajo roko z naravo, narodnih parkov je za obiskovalca, ki skuša začititi deželo v vseh odtenkih, že preveč, da bi jih lahko vse obiskal. A Mazurija na severovzhodu ponuja jezersko pokrajino, podobno tisti na Finskem. Poljska tudi premore največ jezer v Evropi, takoj za Finsko. Na jezerih in ob njih se dogaja običajni turizem, tudi navtični, nekatera jezera so med seboj povezana s kanali in prekopi, da lahko jadrnice in čolni potujejo z enega jezera na drugega. To pa je tudi dežela neokrnjene narave, zatočišče ptic – storkelj vseh vrst se srečuje na vsakem koraku poti – in drugih živali, ki živijo ob vodi. Zaradi nevarnosti, da bi bobri pogrizli drevesa na sprehajališču ob jezeru v Mragowu, so vsa zaščitena z žičnato mrežo. Tudi lisice sva videla, dvoje se jih je igralo na neki samotni cesti, in da so se umaknile, sem moral

ustaviti in potrobati. Izgleda, da človek in avto za njiju še nista pomenila nevarnost. Radovedno sta strmeli iz bližnjega žita vame, ko sem ju hitel fotografirati. Počakali sta na konec foto sessiona, nato pa izginiti v goščavje za drugimi, najbrž zanje pametnejšimi opravki.

Eden izmed narodnih parkov, ki sva ga z ženo zagotovo nameravala obiskati, pa je narodni park Beloveški gozd, obsežno območje pragozda na meji med Poljsko in Belorusijo. Njegov simbol je zober, največja evropska kopenska žival. Na območju gozda živi še okrog 900 osebkov. Malo manj kot polovica poljskega dela je danes zaščitena kot strogi naravni rezervat v sklopu narodnega parka Bialowieza, ves beloruski del pa kot narodni park Bielavježska pušča. Leta 1979 je bilo območje vpisano v seznam Unescove svetovne dediščine.

Kaj glede tega še reči? Videla sva zobe in še lose, rise, divjo mačko, jelene, divje prašiče, poleg tega pa še začutila drugačno kulturno okolje. V tistem delu živi beloruska manjšina; spet sva se vozila skozi vasi z lesenimi hišami ter lesenimi cerkvami, pobarvanimi v živo zeleno ali modro barvo. Ta del področja je že na pogled slabše razvit, center

je – enako, kot to velja za mnoge druge dežele, tudi za Slovenijo – pač predač, da bi se vanj stekalo kaj več denarja.

Center Poljske je seveda Varšava, prestolnica Poljske od konca 16. stoletja dalje. Njena zaščitnica je morsk deklica, kar je presenetljivo, saj je mesto globoko v osrčju celine, daleč od morja. Pomota? Ne – zgodba o tem, kako je do tega prišlo, vas bo prepričala, le poučiti se morate o njej. Legenda tudi pojasnjuje nastanek in ime mesta: dobilo ga je

Ker je Poljska dežela, ki se na široko razprostira od Baltika na severu do Karpatov na jugu, je opazen tudi daljši dan, vsaj na severu. Tam so se jutra že začinjala ob 4.00 zjutraj in tudi zamik vegetacije je opazen. Na jugu so bila v času najinega potovanja – druga polovica julija – polja žita že požeta, na severu pa ne. Tam sva tudi – v nekem kraju v Mazuriji – jedla sveže obrane češnje, čeprav je bilo že konec julija. Bile so zelo okusne in odlično so nama teknile.

Glede hrane na Poljskem je treba biti odkrit in zapisati, da Poljska pač ni obljubljen dežela za gurmane, a noben popotnik od tam ne po odšel ne lačen ne žejen. No, kakšna velika raziskovalca na tem področju z ženo nisva bila, zato najina ocena ne more biti povsem verodostojna. Že na pogled ponudbe in tisto, kar je pred jedci na gostilniških mizah, je očitno, da je poljska kuhinja mešanica nemške, litovske in ruske kuhinje, kjer prevladujejo mesne jedi na razne načine, seveda tudi ne manjkajo ribe, nato pa piroge, krompir, zelje, kumare itd. in razne inačice juh, vročih ali mrzlih (na primer litovska hladna juha), ki pa se, vsaj te, zelo priliježijo v vročih dnevih. Tu so še sladice na sto in sto načinov, sladokusci se zaradi tega ne morejo pritoževati. Omenjam le še dimljeni sir s področja Tater na jugu, na katerega bo obiskovalec takoj naletel, ko se sprehodi po glavni ulici v kraju. Vsa kiosk s hrano ga ponuja. Imenuje se ser, torej sir po naše, je okusen, zraven zelo spada pivo – poljsko, seveda, katerega ponudba je res velika.

Vina Poljaki, razen nekaj malega na jugu, kjer mejita Češka in Slovaška, ne pridelujejo, vendar pa ima vsaka malo boljša restavracija ali gostilna spodobno ponudbo uvoženega vina iz vseh najbolj znanih vinorodnih dežel sveta. Preverjeno. (Na slovenska vina pa le nisva naletela.) Klasični poljski pijači sta seveda vodka in pivo. Glede piva velja, da povabilo na pijačo, ki se pri nas glasi – Greš na kavo? – je tam: Greš na pivo? Pivo je namreč cenejše kot kava.

/ dalje
Milan Petek Levokov

Večer pod Čavnom tudi o Setničarju, Margottiju in Rožmanu

Poklon Ajdovcem

“Ajdovci so bili vedno domoljubi. Na petih kvadratnih kilometrih se je rodila cela vrsta duhovnikov, ki so ogromno naredili za versko in narodno za-vest”, je nekdanji diplomat in profesor na cleve-landski univerzi dr. Karl Bonutti na- govoril ob-iskovalce XV. Večera pod Čavnom v Ajdovščini.

“Ajdovec je bil tudi moj mentor iz mladosti msgr. Franc Setničar, tihi veliki narodnjak in pionir zimske alpinistike”, je povedal Karl Bonutti (87), ki ga je Setničar kot dijaka vozil s sabo v gore. Tudi v svoji zadnji knjigi, *Med izbiro in zgodovino*, na več straneh opisuje svoje spomine na dr. Setničarja. “Bil je odlični glasbenik, obvladal je klavir, violino in violinčelo. Zlasti kot pianist je bil izvrsten, med najboljšimi v Treh Benečijah”, se spominja Bonutti. Setničar je bil svetovalec goriškega nadškofa Sedeja, pa tudi njegovega naslednika Carla Margottija. Na vprašanje iz publike o vlogi Margottija, ki mu mnogi zgodovinarji očitajo podporo italijanskemu fašizmu, je Bonutti povedal, da ga ne vidi v tej luči. Pojasnil je, da je Margotti kot prekaljeni diplomat skušal narediti največ,

kar se je v danih okoliščinah dalo: zahteval je, da se tudi ita-lijanski in furlanski seme-niščniki učijo slovenščino, vedno je na obiskih po sloven-

stvari, ki nista vedno nujno pove-zani”.

Opisal je tudi svoj študij v Švici, ko je vzgajal kasnejšega španskega kralja, in leta v Ame-riki. Tam je spoznal škofa Gregorija Rožmana. “Rožman ni pobegnil iz Ljubljane, kot mnogi vztrajno po-navljajo. Že pred vojno je ogromno naredil za mnoge Slo-vence, vključno s komunisti”, je poudaril

Dr. Karl Bonutti in Tino Mamić

skih župnijah najprej pozdravi-til po slovensko, zoper sloven-ske duhovnike pa je zaradi pritiskov oblasti ukrepal, a zaradi nepomembnih prekrškov, kot je bila nošnja t. i. rimskega talarja. Margotti je zato ohranil ob sebi slovenska svetovalca – tudi Setničarja, ki ga ni le obdržal, ampak “zelo cenil in videl v njem izjemnega sode-lavca in vsega zaupanja vred-nega administratorja nadškof-ij”. Bonutti se spominja tudi, kako je za škofa na skrivaj nosil pisma z denarjem za preganja-ne goriške Jude.

Bonutti je opisal tudi življenje v medvojni Gorici in čase ob koncu vojne, ko so partizani obkolili njihovo hišo, da bi ga likvidirali. Zato je zbežal. Ne glede na to pa glede partizan-stva poudarja: “Komunizem in partizanstvo sta dve različni

Bonutti in prebral odlomke nedavno v celoti objavljenega pisma matere narodnega heroja Toneta Tomšiča, ki je opisala, kaj vse je škof naredil za pre-ganjane komuniste. Opisal je tudi, kako je Rožman pristal na predlog, da bi v Clevelandu opravili mašo za vse pobite do-mobrance, vendar le s pogo-jem, da se enako moli tudi za vse umrle partizane. “Nikogar ni obtoževal, nikogar ni obsojal. Med ljudi je prihajal v na-vadni obleki, brez talarja. Le za posebne slovesnosti v sloven-ski skupnosti si je nadel slav-nostno liturgično oblačilo. Prav v odločitvi, da Rožman ostane ljubljanski škof, vidim tudi neznanemarljiv dokaz, da je papež Pij XII. dobro poznal okoliščine škofovega odhoda v Celovec”, je dejal Bonutti.

TM

Erika Brajnik

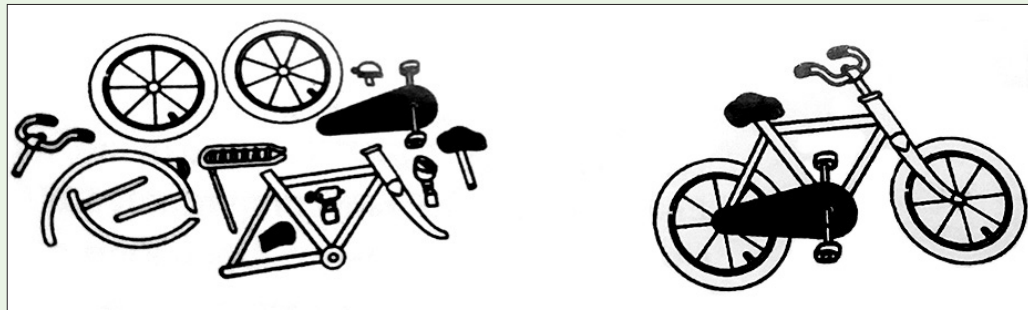
NATUROPATSKI NASVETI (83)

OKTOBER JE MESEC RAKA NA DOJKI

Kako naturopatsko postopati proti bolezni, kot je rak, ali bolj specifično rak dojke? Naj omenim, da je naturopatija veda, ki vsekakor sodeluje z zdravnikom, naloga naturopata je ta, da krepki posameznika, saj se ta lahko lažje bori proti bolezni. Naloga naturopata je tudi, da odkrije vzrok, zakaj je do rakavega obolenja sploh prišlo, in da se ta ne ponovi. Naturopatija je veda, ki celostno obravnava človeka, tudi emocionalni in psihčni del pri-deta v poštev. Emocije, ki so prisotne in ki pripeljejo do raka na dojki, so povezane z najbolj globokimi negativnimi antičnimi

se prehranjuje. Potrebno je, da alkalizira telo ter tkiva in zakisa kri. Rak raste v zakisani telesu in zakisanih tkivih. Ko je tkivo zakisano, se kri avtomatično rahlo alkalizira. V takem telesu raste rak.

Obolela oseba mora zato poskrbeti, da se bo pravilno prehranjevala, z zelenjavo zvečer, polnovrednim žitom zjutraj in za kosilo, ter proteini popoldan (rastlinskimi ali živalski-mi). Potrebno je upoštevati ure hranjenja. Glede na delovanje avtonomnega živčnega sistema in presnovo onkološkega bolnika je potrebno krepiti in urejati absorpcijo hranil s probiotično integracijo. Ure hranjenja pa morajo biti pri onkološkem bolniku od 5. urah zjutraj do 15. ure popoldan, takrat je

emocijami človeštva. Te so prisotne v vsakem izmed nas, in če so te preveč potencirane, nastopi obolenje. Govorimo o vseh negativnih emocijah človeške duše, kot so ljubo-sumje, nevoščljivost, jeza, uživanje v nesreči drugega in maščevanje. Rak dojke je vedno bolj razširjen tudi med moškimi!

S takimi emocijami se je potrebno soočiti, jih predelati in premagati. Tako si zagotovimo, da se rak ne ponovi (Bachove cvetne esence).

Kako naturopat postopa pri onkološkem bolniku? Nudi mu fizično podporo. Najmočnejša kemoterapija je prehrana. Bolnik z rakavim obolenjem mora krepko paziti, kako

obdobje simpatičnega avtonomnega živčnega sistema aktivno in je absorpcija kar najboljša.

Naturopat ne pregleduje človeka po delih, kot to počne zdravnik, ampak pogleda človeka celostno. Oboleli del (dojka) je namreč samo del celote, ta se spaja s celoto in nanjo vpliva, zato je nesmiselno obravnavati obolenje del ločeno ali posamezno. Še avto ali kolo pogledamo celotno!

90% bolezni ima svoj fizični nastanek v črevesju, 100% vseh bolezni nastane najprej v glavi! Potrebno je celostno okrepiti človeka, da se le-te ne ponovijo!

Iščimo zdravje!

www.saeka.si

NOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.eu

Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednik prof. Peter Černic

Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu

Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu

Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail uprava@noviglas.eu

www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD, tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 45 evrov, Slovenija 48 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 67 M 05484 12401 001570069280, SWIFT ali BIC koda: CIVIT2C, naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: Oglaševalska agencija Publistar, ul. Treppo 5/B - Videm.

Tel. št. 0039 0432 299664 - Faks 0039 0432 512095 - E-mail info@publistarudine.com

Jamčenje zasebnih podatkov: v smislu zakonskega odloka št. 196/03 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo

zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.

Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tednikov v Italiji FISC

Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovencev v zamejstvu in po svetu

Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek v skladu z zakonom 7.8.1990 št. 250

To številko smo poslali v tisk v torek, 6. oktobra, ob 14. uri.

Sonce in njegova moč

Najlepše stvari so zastonj

Veliko je stvari, ki jih imam rada in brez katerih bi mi ne bilo lepo. Morda so najbolj pomembni ljudje in kraji, morda trenutki, spomini. Morda majhne stvari, ki jih včasih vzajem v roke. Nekaj je vsekakor gotovo: ko zjutraj, navsezgodaj, odpremi oči in je zunaj sonce, je dan drugačen.

O soncu je bilo veliko napisanega in tudi sama sem že veliko, preveč pisala. Prijatelj mi me že poznajo. Vedo, da sem jeseni tečna, da že septembra odštevam dneve do pomladi, da mi pomeni 21. december dan, ko sem rojena, in dan, ko se začno noči krajšati, začetek vsega in začetek najlepšega, sonca, svetlobe, poletja. In že v prastarih časih, že naši predniki in že vsa poganstva ljudstva so v tem času praznovali luč. Luč, ki se vrača, sonce, ki spet pridobiva moč. Luč in sonce, ki prebujata zemljo, gozdove, živali. In nam sijeta na tisti vsakdan, ki je že itak težak in bil v temi nemogoč. In začenja se odštevati, pričakovanje, v snegu je slutnja pomladi, je slutnja svetlobe... in življenja.

Vse poti peljejo v Rim, pravi pregovor, vse leto se dogaja samo za poletje, pravim jaz. In vse noči prespimo, da dočaka-mo sonce.

Že od malega sem imela rada sonce. Morda že zato, ker sem bila rojena v priličnem, podzemnem stanovanju brez oken. Tam sem dobila astmo in so mene in mojo družino, stanovali smo v občinskih neprofitnih stanovanjih, na zdravniškovo zahtevo morali preseliti v svetlejšo in bolj suho stanovanje v petem nadstropju. A tudi tokrat mi usoda ni bila naklonjena, dobili smo balkon, ki je bil obsijan samo v zgodnjih jutranjih urah, pozneje sem sonce lahko samo gledala, kako sveti na ulico in na bližnji razklani hrib ter na balkone tistih, ki so

imeli več sreče, dokler nisem toliko zrasla, da sem z balkona lahko odšla na plažo.

Sonce daje svetu okoli nas tisto luč, ki vsak trenutek pripoveduje, kako je življenje lepo. Sonce je namreč sinonim za lepoto in veselje. Njegova barva je barva sreče, barva vzhričeno-sti, njegova luč je energija, je zagon, ki premaguje vse ovire in vse težave.

O meni nekateri pravijo, da sem sončna, 'solarna' oseba. Drugi so me že več kot naveličani, ker venomer ponavljam, kako imam rada sonce, in se že ob prvih dežnih kapljah pritožujem, da imam mokrote dovolj. Včasih se mi zdi, da je sonce energija za življenje. Ne vem, če ste kdaj dolgo časa ležali na soncu in čutili njegov močeni objem, pa se vam je zdelo, da že ves dan niste lačni. Meni se to dogaja, pri morju, v gorah. Kot bi iz sonca črpala energijo za dušo in telo. Ko sem na soncu, mi je to dovolj. Ničesar drugega si ne želim. Samo to, da bi nikoli ne prišla jesen in da bi poletje trajalo v nedogled. Poletje, tisto pravo, tisto, ki ga vsi ostali sovražite, tisto s štiridesetimi stopinjami.

Sonce je vsak dan moja prva misel. Ko odprem zjutraj oči, nikoli ne pomislim, kaj me čaka, kako naporen dan je pred mano. Samo v nebo pogledam, ujeto med veje moje lepe smreke, in Korado daleč na obzorju. Soba gleda na vzhod, kot se za pravo spalnico spodobi. Vsako jutro lahko vidim, če je zunaj sonce. Če ga zaznam, nekje med jasnino, vem, da

bo srečen dan. Najlepše stvari so namreč zastonj in sonce je ena izmed teh. V takih dnevih, predvsem, ko je nebo čisto in vem, da me bodo rume-nomodri občutki sprem-ljali do večera, grem v svet z nasmehom. Sonce in smeh, sonce in sreča, sonce in prijaznost. To so stvari, ki gredo z roko v roki, to so majhne stvari, ki so nujne za življenje. In jaz se soncu vedno smejem. Dnevi brez sonca so turobni. Sploh se nočejo začeti, predvsem sive nedelje so

sem se zbudila pozno, kajti upanja na nasmejan, sončen dan ni bilo veliko. In res sem najprej videla meglo, ki so se valile po pobočjih Korade, in kaplje, ki so padale z vej moje lepe, zelene smreke. Zaprla sem oči, poležavala, čeprav to so-vražim in tega skoraj nikoli ne delam. Pol dneva je šlo mimo, ne da bi vedela kako. Ostal je komaj čas za kavo, za časopis in nekaj domačih opravil. Potem večer z nevihto. Teh sicer ne maram, a z razliko od pršenja dajejo upanje, da bodo sprale sivino in bo potem, vsem nam, ki ne maramo jeseni in oblakov, vendarle odleglo. Po nevihtah navadno odleže. Tisto težko, ki nas mori. In še pregovor pravi, da po dežju pride sonce.

Nekaj lepega jesenski dnevi, tisti sončni seveda, pa vendarle imajo. Sonce ima v jeseni, ko je nebo kristalno čisto in je videti vsako bilko na obzorju, najlepšo barvo. Da, kajti v vsakem letnem času ima

sonce drugo barvo. Pozimi je belo, spomladi čisto prozorno, poleti je svetleče rumeno, jeseni pa zlato. Zlato sonce je sonce pesnikov in sanjačev. Sonce nostalgikov in minevanja. Pa je sonce z mavrico filtrov, ki dajejo pokrajini prazničen videz. Fotografiji imajo jesen najraje. Zaradi barv verjetno, pa tudi zato, ker je jesen zadnja prilika. Pa ne samo za fotografije, za nas vse. Ta zlata barva, ki se zliva čez pobočja in doline, je polna lepote, nekje na dnu, prekrita z barvami, pa je žalost. Globoka žalost. Med tiste ljudi spadam, ki ne vedo, ali se žalosti bojijo ali jo imajo nekako radi in jo nosijo v sebi. Sem žalosten človek z nasmehom

namreč, ki tudi v sončnih žarkih čuti minevanje in otožnost.

Pozimi je sonce belo in čisto. Nikoli ni tako čisto kot pozimi. Ledeno čisto. To je jasnina, ki seže do pljuč, ki jo je čutiti. In nekje je že obljuba prihajajoče pomladi. Ko postane zrak prozoren, da daje prostor življenju, poganjanju, cvetenju. Pomlad je prozorna, pomladansko sonce je prozorno, da ne prekriva nastajajočih barv. Spomladi se svet zliva iz sivine v barve. In zemlja močno diši, ko se prebujata. Pomladansko sonce je še mokro in prozorno. In nekako hladno in plašno. Daleč od poletne vročine.

Poleti je sonce največje. Povsod ga je polno, povsod je rumeno, samo lesketajoče se rumena barva. Vdira v hiše, v doline, v gozdove, poleti je sonce povsod. Tudi tam, kjer so ljudje ubogi in ga imajo najmanj. Toliko ga je, da prekipeva in teče v reke in morje, toliko, da ga še veliko ostane ujetega v naših srčih. Poletno sonce zdravi in celi rane. V njem je pesem, je pregrešnost, je smisel življenja. Poletno sonce je sonce mladosti in razigranosti. Brez konca je, kot bi radi, da bi bilo življenje. In meni je poleti najlepše. In sem srečna.

Tega, da smo srečni, se marsikdaj ne zavedamo. Prijateljica mi je na FB napisala, da se boji jeseni, ker je njena vas od novembra dalje za štiri mesece zavita v mraz in temo. Sonca za cele štiri mesece ni, na hrih nad vasjo ja, pri njih, na vrtu in na oknih pa tema. Tvoja hiša ni ne vem kako lepa, mi pravi prijateljica, imaš pa sonce in zato si srečna. Res je to velika sreča, da imamo doma sonce čez vsa dnevnost in da nas segreva tudi pozimi. Z nami za štirimi senami ob peči čaka na pomlad. In riše upanje v vsako jutro, ki se prebujata. Brez sonca bi bili dnevi drugačni in vem, da bi se jaz ne znala smejati. Brez sonca sem namreč drug človek. Ko razmišljam o vasi zaviti v temo, vem, da sem lahko zadovoljna. Sreča je včasih čisto za vogalom, na domačem balkonu celo. In res je, da so najlepše stvari zastonj.

Suzi Pertot

brez sonca. Ravno danes, ko to pišem, je bila taka siva in vlažna nedelja. Kar kapalo je od nje. Spat sem šla zelo pozno, saj sem se po polnoči vrnila z obiska pri prijateljici. Zbrali smo se ravno ob takem deževnem, zgodnjejesenskem večeru. Ko se začenja deževje, je z menoj nekako vse narobe. Zmanjka mi smehta, energije, besed, veselja. Celu zbranositi in volje do dela. In postanem nerodna. Tako mi je uspelo, da sem namesto žgancev pripravila popolnoma neužitno polento, zraven pa še zamazala in popacala štedilnik na drva, 'špargert', ki seveda ni bil moj. Povrhu pa smo ostali še brez večerje. In zunaj seveda vlaga, megla in dež. Zjutraj

Združenje slovenskih športnih društev v Italiji

Olimpijski duh v Gorici in Trstu

Združenje slovenskih športnih društev v Italiji je v zadnjih tednih sprejelo izziv gostitve odmevne razstave z naslovom *Slovenski olimpijski medalisti*. Na ogled je bila že v Kulturnem domu v Gorici, zdaj pa stoji v prostorih Tržaškega knjižnega središča, kjer jo bo moč obiskati še vključno do sobote zvečer. Po-budnik razstave je Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez, tako v Gorici kot v Trstu so bili ob odprtju prisotni legenda slovenskega športa, predsednik Slovenske olimpijske akademije Miro Cerar starejši, predsednica športne zveze Koper in članica Olimpijskega komiteja Slovenije Sonja Poljšak in profesor Tomaž Pavlin, raziskovalec zgodovine športa, docent na Fakulteti za šport in tvorec te zamisli skupaj z Alešem Šolarjem.

Razstavljene so reprodukcije vseh doslej osvojenih slovenskih olimpijskih kolajin, manjkajo le tiste najnovejše s poletnih Iger 2012 v Londonu in zimskih 2014 v Sočiju. Zanimivo, prvi Slovenec z odličjem na tekmovalnih s petimi krogi je bil leta 2012 sabljač Rudolf Cvetko, doma iz Senožeč, ki je nastopal še za avstro-ogrsko monarhijo. Sledijo kolajne iz kraljevine in nato repu-

blike Jugoslavije, v prvi polovici 20. stoletja prednjači seveda legendarni Leon Štukelj (kar pet medalj), v športni gimnastiki pa je bil na primer trikrat na stopničkah v športni gimnastiki sam Miro Cerar, oče sedanjega predsednika vlade. Samostojna Slovenija je začela osvajati medalje na zimski olimpijadi leta 1992 v Albertvillu, novejša zgodovina pa so seveda Tine Maze, Špiki in Čopi, Žbogarji, Majdičeve, Prevci in ostali. Tako na gorškem kot na tržaškem odprtju - na obeh dogodkih ni manjkalo uglednih gostov - je bilo poudarjeno, da je glede na majhno število Slovencev tolikšna učinkovitost v športu pravi fenomen. Slišali smo tudi, da bi v galerijo slovenskih olimpijskih medalistov polnopravno sodila tudi odbojkar Matej

Leon Štukelj

Černic in kolesar Jurij Uršič, ki sta srebrni kolajni osvojila v dresu Italije. Zelo bogat je tudi odsek z olimpijsko in sploh športno filatelijo, ki dopolnjuje razstavo. Natančne razlage ob eksponatih nas tudi spominjajo, da se slovenski olimpijem ponaša tudi z mandatom inženirja Stanka Bloudka v mednarodnem olimpijskem komiteju v času po drugi svetovni vojni.

HC

S 4. strani
D kot ...

Prav blizu podobnemu koncu je bila tudi Mary Wallstonecraft, ki je tridesetletna prišla v Pariz, da bi lahko Britancem dokumentirala vse lepote in pridobitve francoske revolucije. Francoske revolucionarje je prav malo zanimalo, da je bila tujka, saj bi jo kot Britanko še lažje usmrtili. Morala se je odpovedati svojim načelom, saj je strupeno nasprotovala poroki, in se poročiti z ameriškim avanturistom Gilbertom Imlajjem. Mary je ostala noseča, Imlay pa jo je pustil samo v Parizu, sam pa se zatekel v London. Wallstonecraftova se je hitro odpovedala še drugim svojim načelom, kot je, recimo, načelo "svobodne ljubezni", in je Imlajja klicala k očetovski odgovornosti. Da bi bila še bolj jasna, je dvakrat poskusila storiti samomor, da bi bil potem Američan prisiljen poskrbeti za hčer - enkrat v Parizu, enkrat pa v Londonu, potem ko je v britanski prestolnici ugotovila, da se je mož spečal z drugo žensko.

Da bi zagotovila nekaj trdnosti in zaščite za hčer, se je spet poslužila tako osvojevanja poroke, in sicer poročila se je z revolucionarjem Williamom Godwinom, ki je tudi sam zllil vso možno gnojnico in strup na institucijo družine in poroko. Mary Godwin, ki se je rodila iz tega zakona, je šla po materinih stopinjah in tudi sama postala revolucionarka, medtem ko je bil porod za Mary Wallstonecraft usoden. Tudi življenje te ženske kaže, kako so ji revolucionarna načela prinesla samo izkoriščanje s strani moških, tudi, če ne predvsem, spolno, prinesla pa so ji tudi veliko bolečine, trpljenja in celo smrt. Tako pridemo do najbolj revolucionarnega med revolucionarji, do "božanskega markiza", ki je seveda res napisal omenjeni stavek o nepravičnosti ekskluzivne posesti nad žensko, kot je nepravilno posedovati sužnje, vendar je treba pogledati kontekst, kot smo dejali. Takole pravi: "Vsi moški imajo torej enako pravico do užitka nad vsemi ženskami; ni potemtakem nobenega moškega, ki bi si, po zakonih narave, lahko privzel izključno in osebno pravico do ene ženske. Zakon, ki bo ženske prisilil k temu, da se bodo prostituirale, vse dokler bomo mi to želeli in hišah užitka, o katerih smo govorili, in ki jih bo v to prisilil, če se bodo uprle, ki jih bo kaznoval, če bodo umanjale dolžnosti, je zatorej eden od najbolj pravičnih zakonov, proti kateremu ni mogoče uveljaviti nobenega legitimnega ali pravičnega motiva". To seveda ni nobena osvoboditev ženske, temveč spolno suženjstvo, ki bi bilo celo zakonsko predpisano, kršiteljice pa bi bile ne le zakonsko, ampak tudi celo nasilno preganjane in prisiljene v izpolnjevanje državljanske dolžnosti, da se pač meseno nudijo na milost in nemilost moškim, brez vsakršnih omejitev - spet seveda za moške. Za tiste, ki so De Sade brali, ne govorimo seveda nič novega pod soncem. Tako je pisal naš Donatien Alphonse François de Sade v *Filozofiji v budoarju*, še povednejši pa je v delu *Juliette Justine*, kjer se zadeva začne z: "Na delo, sužnja, na delo"! V sočnem jeziku potem nadaljuje, kako ne obstajajo ne naravni ne verski zakoni, ki bi lahko rešili ženske, temveč obstajajo le moč, bogastvo, kakor tudi nadvlada močnejšega nad šibkejšim, v tem primeru moških nad ženskami, a tudi v drugih primerih bi seveda bilo tako. De Sade pravi bralcem, da so moralni in religiozni zakoni le krivični družbeni konstrukt, obstajajo samo strasti oz., rečeno drugače, nagoni. To je pravzaprav bistvo razsvetljenstva, da torej moralni in religiozni zakoni ne obstajajo, temveč obstajajo le zakoni materije, torej tistega, kar narekujejo naši čuti. Podobno so v bistvu trdili

angleški empiristi, po tej filozofiji pa se je v Anglijo vrnilo oderuštvo, čeprav je Cerkev temu nasprotovala. To je filozofija, ki je izkoristila človeško slabost vladarja, da se je znebila v korenini problema in odstranila katoliško Cerkev z britanskih tal, obenem pa so se seveda polastili vseh njenih posesti, ki seveda niso šle v korist navadnim podanikom. Kakor je pravil Francis Bacon: "Obstajajo le zakoni materije, ostalo so maliki", to načelo pa dovoljuje, na podlagi tega pa so se tudi uzakonili oderuštvo, prešuštvo, ločitev, kolonializem, podivjani kapitalizem, ki s pravim nima nič skupnega, kakor tudi malthuzijanska evgenetika ter seveda darvinizem, tudi socialni, ta ima spet malo skupnega s samim Darwinom. Ko je ta filozofija prišla v Francijo, je ob uveljavitvi prinesla logične posledice vsesplošnega terorja in razvrata z Voltairom in tovariši. Zanimivo, da je ista filozofija temelj tudi "gender ideologije", saj naravni spol ni dovolj. Naravni spol, "sex", je stvar materije, torej je nekaj naravnega, vendar pa imamo potem še vse ostalo, "čender", kar pa je družbeno-religiozni konstrukt, korak naprej (ali nazaj, odvisno od gledišča) od tega, da sta tja spadali le družina in poroka. Družba je tako do sedaj ali, marsikje, do nedavnega vsiljevala krivične in diskriminatorne zakone, saj je imel vsak spol svoje vloge in službe, heteroseksualnost pa predpisana. Temu se je treba seveda upreti, prav in pravično je tako. Tako so govorili razsvetljenci, podobno slišimo vse naokrog danes. Gender ideologija, pardon - študije spola (če ohranimo slovensko besedo) pa seveda zagotavljajo svobodo in pravice žensk ter to spodbujajo prav tako, kot je to delalo razsvetljenstvo: "Na delo, sužnja, na delo! Ženske se poslužujem iz potrebe, prav kakor se poslužujem nočne posode za neko drugo potrebo". No, prosim, kar lepo v vrsto, sužnje, ali pa tudi kar vse hkrati!

Delo in druženje na podeželju

Ob trgatvi

Morda bi bilo bolje, če bi ta zapis naslovlil 'Ob bendimi' oziroma 'Ob b'ndimi', saj se na Krasu, podobno kot marsikje na Primorskem, naglašeni 'e' velikokrat skrči v polglasni 'e'. Kakorkoli že imenujemo ta dogodek, je to brez dvoma vsakoletni praznik vsakega vinogradnika, pa tudi manjšega kmeta, takega, ki kljub današnjim časom še vedno ohranja tisto prastaro izročilo, po katerem mora biti pri hiši in okrog nje vsega po malo: zelenjave, poljščin, trt, in - zakaj ne - tudi živine. Marsikdo to danes opravlja ob službi, ne le iz koristi ali prijetnega občutka sprostitve oziroma zaradi veliko večje pristnosti in dobrote domačih pridelkov, ampak temu botruje - v večini primerov - nezavedna, a zato nič manj pomembna želja po ohranitvi izgleda naravnega okolja oziroma kulturne krajine.

Pred časom sem zasledil besedo agrarizem, ki v publicistiki oziroma književnosti pomeni prekomerno hvalisanje resnih ali zgolj namišljenih lepote oziroma bukolike podeželja nasproti mestni sivini in odtujenosti. Človek, ki prihaja s podeželja ali se je na njem po svojih močeh skušal čim bolj udomačiti, pa tega s poštenim srcem nikakor ne zmoro, saj ve oziroma pozna zahtevnost življenja in preživetja, vsekakor pa dela na zemlji. Vsakršna bukolika je od tega namreč zelo daleč, retorika pa zato v vsakem primeru odveč. Zaradi letošnje dobre letine, h kateri je pripomoglo vroče poletje s pravo količino padavin, se je obiranje grozdja (uporabljam to besedno zvezo, da se izognem dilemam med knjižnimi in manj knjižnimi izrazi) že na prelomu med avgustom in septembrom. Ob večini takih, ki sem jih opisal v uvodu in ki si s kmetijstvom krajšajo čas ter s tem na svoje mize prinašajo pristnejšo in zlahtnejšo hrano, je okrog mene tudi nekaj poklicnih vino-

gradnikov in vinarjev, ki od tega živijo. Posebno na Krasu ima teran svojo zgodbo, ki jo je veliko bolje od podpisanega že opisal marsikateri strokovnjak.

Zanimivo pa je ugotavljati - seveda z veseljem, še posebno ob spoznanju, da pri tem nisem sam -, da na Krasu in drugod na Primorskem obdelovanje vinogradov in pridelava vina nista zdrknila na tisto industrijsko raven, ki jo poznajo drugod, predvsem v ravninskih predelih. Pred časom me je eden od vinarjev prosil, če bi mu pomagal pri prevajanju iz italijanščine v slovenščino in obratno. Obiskal jih je namreč prodajalec vinske tehnologije iz sosednje Furlanije, točneje iz Vidma, ki je prišel razložiti in pokazati, kako vinarji stroj - njegove funkcije tu ne bom opisoval, saj za razumevanje dogajanja ni pomembna - deluje. Počutil sem se počaščenega, saj v tistem primeru nihče ne bi mogel naloge opraviti tako dobro, kakor sem jo sam. Zaradi mojega poznavanja italijanskega jezika, namreč.

Obiskovalec je takoj opazil razliko med vinogradniki in vinarji iz Furlanije, s katerimi ima vsakodnevno opravka, ter Krasom. Povedal je namreč, da so v nižini vinogradniške kmetije nanizane druga ob drugi, posebnost Krasa pa je predvsem v raznolikosti pokrajine in posledično vinogradov. Sam sem se tedaj spomnil nekega dogodka v bližini Vicenze, ko sem obiskal ključnega pridelovalca vina. Povedal je, da ima nekaj deset hektarjev obdelanih površin. Vinskega hrama ni prejel, predelava grozdja je namreč tekla tako rekoč v industrijski hali. Mošt je vrel v ogromnih jeklenih cisternah na prostem, iz katerih so še pred začetkom pomladi iztočili ves pridelek ter ga ustekleničili.

Pogovor ob novem stroju pa se je zavlekel pozno v večer, zato so nas domači postregli z najboljšim, kar premorejo pri hiši. Poleg na-

rezka in mesnin, ki jih sušijo doma, sva dobila še ustekleničeni teran in v hrastovih sodih starano zmes terana, merlota in cabernet sauvignona. Gost je pohvalil nujno kakovost, ob tem pa pripomnil, da se iz nižinskih nasadov nikoli ne bi dalo pridelati česa podobnega. Kraška vina namreč ležijo na tropinah več dni (črna tudi preko tedna) - s sodobnim izrazom bi temu rekli, da macerirajo -, kar jim daje drugačno vsebnost od tistih, katerih jagode oziroma tropine grede takoj v prešo. Maceracija ali ležanje na tropinah pa lahko kdaj ustvarja tudi težave, kakor jih je omen-

jenemu prodajalcu vinarke tehnologije, ki je moral nekatere svoje že dolgo ustajljene parametre stroja prilagoditi tukajšnjim razmeram. Kraški vinogradnik se torej lahko pohvali s tem, da zmoro pridelovati kakovostno kapljico tudi v večjih količinah, ob tem pa ohranja tisto družinsko tradicijo, v kateri koreninita sodobno vinogradništvo in vinarstvo. Vsi, ki pomagajo pri trgatvi in nadaljnji predelavi, imajo po navadi razvit odnos do zemlje in tistega, kar delajo. Ob vsakodnevne plačilu oziroma 'žornadi' sta namreč tu še malica in kosilo, ki ju venomer pripravlja domača gospodinja, in sicer kot znamenje dobrodošlice ter gostoljubnosti. Druženje se po končanem

delu nadaljuje pozno v noč ob stiskalnicah in vinskih kadeh, pa tudi ob sodobnejši tehnologiji, denimo vinifikatorjih, cisternah, vinskih črpalkah in še bi lahko naštevali.

Tudi sam moram zapisati, da se imam ob takih priložnostih in v taki družbi lepo. Lep občutek, da si del dogajanja, dobiš tedaj, ko ti uspe odmisli, da nisi zrastle na zemlji, ampak v mestu, in da nisi domačin, ampak da prihajaš iz kraja, ki se nahaja za mejo - da to dosežeš, se moraš nehati družiti z ljudmi, ki gojijo predsodke, predvsem pa jih moraš nehati gojiti tudi sam. Tedaj ti v glavi nehajo zveneti misli, ki si jih velikokrat slišal, in sicer, da si izobraženec in si torej ne mažeš rok z zemljo ali moštom, ki je zaradi sladkorja do kraja lepljiv. Da ti potapljanje tropin z grebljico, ki utegne biti utrujajoče, ni samo šport oziroma sprostitve, ampak da to delaš z neko drugo zavestjo, tako da zmoro prisluhniti utripu časa in prostora, ki ga živíš. Pri tem te prekomerno ne moti občutek težkega zraka, ki nastaja zaradi alkoholega vretja, ko nastaja ogljikov dioksid. Druženje ob delu je na podeželju pravzaprav najbolj pristna oblika socializacije, saj tu bolj poredkoma delujejo društva, ljudje v cerkev zahajajo bolj iz navade, neke močnejše sle po družbenem angažmaju pa pravzaprav niti ne čutijo. Vse (ali skoraj) imajo na domačem dvorišču.

Pravzaprav pa je družbeni angažma kmeta še kako pomemben, čeprav se ga redkokdo zaveda. Kmetijstvo je namreč ena redkih panog, ki že sama po sebi - kot smo zapisali v uvodu - vzdržuje videz kulturne krajine in njene antropološke podobe, z razliko od industrije, ki jo po večini kazi in to iz več razlogov. Veliko podjetnikov je v zadnjih desetletjih 'preselilo' svoje industrijske obrate v dežele vzhodne Evrope in v Azijo in s tem je pri nas veliko ljudi ostalo brez zaposlitve. Ne moremo pa si predstavljati, da bi tudi kmet naredil kaj podobnega. Pridelki zemlje so namreč zanimivi prav zaradi njihove edinstvenosti. Vsaka edinstvenost piše namreč (samo) svojo zgodbo.

Primož Sturman

SNG Nova Gorica - Gledališče Koper / Premiera: Pašjon Kjer je človek, je tudi hudič ...

Neprekinjeno šestminutno burno ploskanje, ki je za pregovorno bolj "hladno" premierno publiko gotovo nevsakdanje, je ob koncu krstne uprizoritve *Pašjon* v veliki dvorani Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica v četrtek, 24. septembra 2015, bilo izredno zgovoren dokaz in potrditev, da je tudi tokrat igralec, kantavtor in odlični avtor komedijskih del Iztok Mlakar s svojo najnovejšo komedijsko stvaritvijo, nastalo v koprodukciji Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica in Gledališča Koper v bleščeče domiselni režiji Vita Tauferja, podrezal živo v zavešt gledalcev in da jih je neustavljivo potegnil v svoj ustvarjalni vrtnec tokrat z izredno zahtevno vsebino, kateri pa je bil povsem kos. Po uspešnicah *Duohtar pod mus!* (2007), katere humorno kolesje ženejo zakonske zdrahe, pa tudi kritične strelice na račun šarlatanov, ki se grejo zdravnike, in po *Sljehrniku* (2011), v verzih spisani burkaški moraliteti, ki se navezuje na srednjeveški motiv slehernika - sebičnega, grabežljivega bogataša, ki ga obišče smrt in terja račun za njegova zla dejanja -, se je Mlakar kar dve ali še kako leto več "mučil", da bi s svojega zornega kota podal, kar opisujejo evangeliji - seveda z upoštevanjem novozaveznice knjige "vseh knjig", ki prinaša življenje, delovanje in trpljenje Jezusa Kristusa. Pri zlaganju teksta v rimani besedi, pisani v njegovi že dobro preverjeni, sočni, s soncem in burjo prežarjeni mešanici primorskih "obsoških", pa tudi vipavskih narečij - pri tem si je dovolil skovati tudi kak neologizem - je bil Mlakar vselej spoštljiv do verskih resnic in cerkvenega nauka, nikdar ni zdrknil v cenen posme ali cinično blasfemično tolmačenje. Privoščil si je le podatki opis Kristusovega življenja, delovanja in smrti na križu skozi pripoved hudiča, ki je tudi povezovalc in komentator vseh prizorov. Le-teh je trinajst oz. štirinajst z uvo-

dom vred, tako da prikličejo v spomin štirinajst postaj križevega pota. V njih se Mlakar zaustavlja ob ključnih mejnih Kristusovega življenja in delovanja na zemlji, od veselega oznanila njegovega rojstva v Betlehemu do njegove tragične smrti na križu. Takšna je pač usoda mesije, pravi sv. Jožef, ko se z Marijo poslavlja od tridesetletnega Jezusa in mu v svoji preprostosti daje nasvete, naj postane raje "tišler" ali pa vsaj čevljar. "Šuolne" najbolj potrebujejo ljudje, saj smo ob koncu svojega življenja kot obrabljeni čevlji: naše kože ne zgleda nobeno mazilo več! To je le en posrečen utrinek iz izredno spretno spisanega teksta, ki vsebuje še veliko takih dognanij, modrih misli, ki jih kot vedno začinjajo izvorni Mlakarjevi songi, polni živjenjskih resnic. V besedilu je Mlakar svoje ostre bodice naperil proti človekovi neumnosti, pa tudi še kam, npr. "politikanatom", ki jih predstavljata farizej in saducej, "narodna elita"; ta misli le nase in na svojo korist ter bi rada čim prej utišala besede resnice. Dobrohotno si privoščiti intelektualcev v figurah treh modrih z Vzhoda, katerih prihod prikazuje še posebno slikovito in komično - pri tem spomin kar sam "odplava" k Dariu Foju. Ob tem se dotakne tudi teme rasizma, saj je črnopolti Boltežar precej zapostavljen. Še marsikatera socialna tema in človeška hiba se razkrivata v *Pašjonu*, ki ga je v svojem značilnem žanru enkratno zvezil Mlakar. Vedno znova nas ta edinstveni slovenski kantavtor in igralec preseneča s svojimi posrečenimi komedijskimi mojstrovčinami, na subtilni meji

med smehom in solzami, ki se ob režiserju Vitu Tauferju, s katerim sestavlja sijajno dvojico, vselej zaiskrijo, tudi zaradi odlične zasedbe vlog, ki so zdaj skoraj že pisane na kožo igralcem. Taufer se je, kot je v njegovi navadi, ob kopici likov poigral z dodelitvijo ženskih vlog igralcem, kar seveda stopnjuje komičnost prikazanega. Mlakar pa se je kot vselej čudovito "udomačil" v dodeljeni vlogi. Tokrat se je spremenil v rogatega hudiča, ki mu je prav hudo nerodno iz samega ponosa nase, ko ga v prologu angel ozmerja kot "ogabo rogato, golido, smrdljivo, polno bla-

nati moramo, da je Mlakar v tem dialogu hudiča s Križanim presneto dobro osvetlil človeka in njegovo temno stran, ki zna biti bolj zlobna od vseh Luciferjevih grdob. Nasploh je v tekstu veliko etičnih presežkov. Kristusovo življenje je namreč Mlakar vpel v naš čas in pri tem pokazal naše slabosti, ki so sicer prav takšne, kakršne so bile v Krisusovem času. Če bi Odršenik zdaj prišel na ta svet, bi ravno tako hudo ravnal z njim. Nezaželjen tujec bi bil med nami, zato se Mlakarjev *Pašjon* odlično vključuje v letošnjo sezono SNG Nova Gorica, ki obravnava razne vrste drugačnosti in tujstva.

Da je ta najnovejša verzificirana komedija z značilnostmi muzikalnosti in v kateri so razpoznavni še drugi žanri in vplivi italijanskih gledaliških mojstrov, tako dobro uspeša, so zaslužni vsi sooblikovalci predstave; le-tej se obeta dolgo blesteče popotovanje po slovenskih odrih. Med temi je scenograf Voranc Kumar, ki je privzdignil prizorišče in ga na desni strani "zamejil" z zaveso, izza katere prihajajo in skozi njo odhajajo protagonisti, na levi, na dnu odra, pa je uredil idiličen prostor pod palmo in zvezdnatim nebom za instrumentalni trio, ki ga sestavljajo zvesti Mlakarjevi glasbeni spremljevalci, David Trebižan, David Šuligoj in Roman Kobal, ki z Mlakarjevo izvirno glasbo - vanjo je ob prizoru s Pilatom vpletel sicer nekaj akordov *Ode radosti* in Pilatu dal nemški govorni prizvok (!). Kostumografinja Barbara Stupica je v sozvočju z Mlakarjevo zamisljivo oblekla protagoniste v sodobne obleke, kar poudarja svežino avtorjevega teksta, le Kristusovemu oblaku je, razen obrabljenih telovadnih copat in zvočnika, ki ga vleče s seboj, dala zgodovinski pečat. Več fantazijskega poleta in ščepec gro-

teskne ironije si je privoščila pri kostumu hudiča v živo rdeči barvi z dolgim repom, nakazanimi perutnicami in seveda nepogrešljivimi rožički. Vse to in kostumske "obline" je znal Mlakar imenitno izkoristiti v svoji nenadkriljivi mimiki. Predstava ne bi bila taka, kot je, brez krasnega doprinosnega igralcev, ki so odigrali pahljačo različnih vlog in vsak lik polnokrvno karakterizirali. Skoraj vsi nastopajoči so že "ustaljena" zasedbena ekipa pri Mlakarjevih predstavah. Stoičnega, redkobesednega, blagega Kristusa s pogledom uprtim v daljavo, onstran tega sveta, ki sicer energično in nepopustljivo nastopi proti farizejem in saducejem, je odigral Žiga Udir. Izvrstni so bili v komičnih niansah Radoš Bolčina, Igor Štamulak in Gorazd Žilavec kot sv. Trije kralji. Bolčina je posebno ganljivo upodobil preprostega, dobrega Jožefa, komično obarval Ivano, zraven pa še izvirno izklesal Janeza Krstnika, reveža in Poncija Pilata. Štamulak in Žilavec - le ta tudi s "svojimi akrobatskimi gibi" - sta ustvarila komično-groteskni duo farizeja in saduceja in sprožila salve smeha, poleg tega pa sta izoblikovala še vlogi bogataša in hromega, ki ni ravno vesel ob Kristusovem čudežu, saj bo moral kot zdrav človek delati! Podobnih misli je tudi slepec, ki ga je zelo prepričljivo in slikovito opisal Rok Matek; odlično se je odrezal tudi kot Angel - pri tem je prišel do izraza njegov lepo izoblikovani glas -, Mati, Slepec in Suzana. Mlada Tjaša Horvat je bila mila in preudarna Marija, pa tudi drzna in odločna Magdalena, Nejc Cijan Gallati - v alternaciji Matija Rupel - pa je pravšnjo podobo dal Očetu, Izdajalcu, Judi in Vojaku.

Mlakarjev *Pašjon* si je treba ogledati, poslušati zven "mlakarščine" in preiščljeno spisanih songov, ki dopolnjujejo in bogatijo besedilo, in se ob vsebini zamisliti (tudi nasmejati!), kako bedni smo ljudje in kako prav ima hudič, ko se posmehuje človeški neumnosti. Morda pa se bo kdo prav ob ogledu tega *Pašjon* odločil seči po izvorniku ...

Iva Koršič

Iztok Mlakar in Žiga Udir kot hudič in Kristus